

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อนำเสนอแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือก ศึกษาสภาพการจัดการศึกษา หลักสูตร และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์บัณฑิตในปัจจุบัน ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์ลักษณะ และแนวปฏิบัติในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสังคมปัจจุบัน และนำเสนอแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือก แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน

ส่วนที่ 2 ผลการสังเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต และมีแผนงานจะทำการสอน หรือได้เริ่มนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในหลักสูตรในปัจจุบัน ทั้งที่เป็นวิชาเลือก หรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชาที่สอน ในด้านปรัชญา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร สาขาวิชาที่เปิดสอน โครงสร้างหลักสูตร จำนวนหน่วยกิต คำอธิบายรายวิชา และกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อสำรวจสภาพการเรียนการสอนในปัจจุบันในประเด็นความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยการติดต่อขอข้อมูลจากหน่วยงาน และการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต และแบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนในประเด็นความสอดคล้องของรายวิชาที่สอนในปัจจุบัน กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาต่างๆ และกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ลักษณะ และแนวปฏิบัติในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสังคมปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษา และวิเคราะห์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษา และวิเคราะห์ความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิตของหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและเอกชน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR

ตอนที่ 5 ผลการร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือก

ผลการวิจัยในตอนที่ 1 นำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน

การวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือก จากการสำรวจและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือก ได้แก่ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อแยกแยะ และสรุปประเด็นสำคัญของแต่ละแนวคิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ แนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งภาคการเงิน ภาคการเกษตร ภาคธุรกิจอุตสาหกรรม และภาคต่างประเทศ ตามคุณลักษณะของความพอเพียง 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีเงื่อนไขของความพอเพียง 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1.1 การวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและตำรา บทความ งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิเคราะห์แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ แนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 แนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ในประเด็นแนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

เศรษฐกิจพอเพียง	แนวคิดเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์
<p>ความพอประมาณ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - แนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางสายกลาง ที่นำไปสู่การสร้างสมบัญญัติ ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด มีความหมายเทียบเคียงได้กับพุทธเศรษฐศาสตร์ - สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง Utility function ในทางเศรษฐศาสตร์ แต่ยังขาดการเสริมความพอใจและ Utility ของแต่ละบุคคลด้วยมิติทางด้านคุณธรรม - การผลิตเพื่อการดำรงชีพได้ตามอัตภาพ ไม่หลงไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด - การลดความอยากลงมาสู่ระดับที่พึงตนเองได้พอเพียง หมายถึง ความพอดี - จุดที่ดีที่สุด (Optimality) คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดดุลยภาพสูงสุด ในสภาพการผลิตที่จะช่วยรักษาความมั่นคงในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานเอาไว้ให้ได้
<p>ความมีเหตุผล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สอดคล้องกับแนวคิดของ Rational behavior ในทางเศรษฐศาสตร์ โดยพฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์ของแต่ละคนจะนำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และความรอบคอบ ประกอบการตัดสินใจ แต่ยังไม่ได้พิจารณาถึงมิติทางคุณธรรมในการตัดสินใจของแต่ละบุคคล - การผลิตที่นำแรงงาน เทคโนโลยีไปกระทำต่อธรรมชาติเพื่อให้เกิดสินค้าตอบสนองความต้องการ โดยการกระทำนั้นอยู่ภายใต้การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม - เศรษฐกิจพอเพียงมีความเชื่อว่า มนุษย์สามารถพัฒนา แม้จะมีความต้องการไม่สิ้นสุด แต่สามารถกำหนดขอบเขตได้ว่า จุดไหนเป็นจุดที่เพียงพอ
<p>การมีภูมิคุ้มกัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดสรรทรัพยากร ต้องเอาทรัพยากรเป็นที่ตั้ง และลดความต้องการที่ไม่จำกัดลงมา โดยไม่ต้องหาวิธีเอาชนะหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติ - ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ และมีแนวทางการบริหารความเสี่ยงอย่างสมดุล
<p>ความรู้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยมีเศรษฐศาสตร์พอเพียง คือ องค์ความรู้อยู่เบื้องหลัง ซึ่งเศรษฐศาสตร์พอเพียง คือ ความรู้ในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์มากที่สุด
<p>คุณธรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การแลกเปลี่ยน อยู่บนพื้นฐานของอำนาจต่อรองที่เท่าเทียมกันและยุติธรรม - การจัดสรรค่าตอบแทนหรือการเข้าถึงปัจจัยการผลิตอย่างเท่าเทียมกัน - การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการจัดสรรผลตอบแทน ตั้งอยู่บนความสมดุล 3 อย่าง <ul style="list-style-type: none"> - ความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ - ความสมดุลระหว่างมนุษย์ด้วยกัน - ความสมดุลระหว่างกายกับจิต

จากตารางที่ 7 พบว่าเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคิดเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ หมายถึง แนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ซึ่งทางสายกลางเป็นเส้นทางที่นำไปสู่การสร้างสมปัญญา ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด โดยสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง Utility function ในทางเศรษฐศาสตร์ คือ คนเราจะมี Utility function ที่มีลักษณะของ "ความพอประมาณ" โดยความพึงพอใจในการบริโภคหน่วยสุดท้าย ซึ่งจะลดลงเมื่อมีการบริโภคเพิ่มขึ้นหรือที่เรียกว่า "Diminishing marginal utility" แต่ยังคงการเสริมความพอใจและ Utility ของแต่ละบุคคลด้วยมิติทางด้านคุณธรรม และความพอประมาณในอีกความหมายหนึ่ง นอกจากทางสายกลาง คือ พอดีตามอัธยาศัย หมายถึง เศรษฐกิจที่คนในชุมชนทำการผลิตเพื่อการดำรงชีพได้ตามอัธยาศัย ไม่หลงไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด โดยเป็นเรื่องของความพอดี คือ การลดความอยากลงมาสู่ระดับที่พึงตนเองได้พอเพียง และเป็นจุดที่ดีที่สุด (Optimality) คือทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดดุลยภาพสูงสุด ในสภาพการผลิตที่จะช่วยรักษาความมั่นคงในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานเอาไว้ให้ได้

ความมีเหตุผลสอดคล้องกับแนวคิดของ Rational behavior ในทางเศรษฐศาสตร์ โดยหากบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และความรอบคอบ ประกอบการตัดสินใจแล้ว พฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์ของแต่ละคนจะนำไปสู่การใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่การอธิบายความมีเหตุผลด้วยแนวคิด Rational behavior เป็นเพียงการเสริมองค์ประกอบที่ใช้ในการตัดสินใจของบุคคลในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ และความรอบคอบ ยังไม่ได้พิจารณาถึงมิติทางคุณธรรมในการตัดสินใจของแต่ละบุคคล

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยการจัดสรรทรัพยากร ต้องเอาทรัพยากรเป็นที่ตั้ง และลดความต้องการที่ไม่จำกัดลงมา ไม่ต้องหาวิธีเอาชนะหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ และมีแนวทางการบริหารการเสี่ยงอย่างสมดุล

ความรู้ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ เศรษฐศาสตร์พอเพียง เป็นองค์ความรู้อยู่เบื้องหลัง ซึ่งเศรษฐศาสตร์พอเพียง คือ ความรู้ในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์มากที่สุด

คุณธรรม หมายถึง การคำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการผลิต และการบริโภค โดยการผลิตจะต้องเป็นการนำแรงงาน เทคโนโลยีไปกระทำต่อธรรมชาติเพื่อให้เกิดสินค้าตอบสนองความต้องการ โดยการกระทำนั้นอยู่ภายใต้การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และในการบริโภคนมนุษย์สามารถกำหนดขอบเขตได้ว่า จุดไหนเป็นจุดที่เพียงพอ แม้จะมีความต้องการไม่สิ้นสุด ส่วนการแลกเปลี่ยน ต้องอยู่บนพื้นฐานของอำนาจต่อรองที่เท่าเทียมกันและยุติธรรม โดยมีการจัดสรร

ค่าตอบแทนหรือการเข้าถึงปัจจัยการผลิตอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อรักษาความสมดุล 3 อย่าง จากการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการจัดสรรผลตอบแทน ไว้ให้ได้ คือ ความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความสมดุลระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และความสมดุลระหว่างกายกับจิต

1.1.2 องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ในประเด็นองค์ประกอบสำคัญของแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียง	องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด
ความพอประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> - ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปซึ่งสื่อความหมายไปในทางสายกลาง การพึ่งตนเอง และการมีชีวิตอย่างเรียบง่าย - ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น - ความพอดีเทียบเคียงได้กับดุลยภาพในเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แต่เน้นดุลยภาพที่มีความเป็นพลวัต - ลดความอยากลงมาสู่ระดับที่พึ่งตนเองได้ ลดการบริโภคจะนำมาซึ่งการลดการพึ่งเทคโนโลยี
ความมีเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> - การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอด และคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ - การประเมินเหตุผลของการกระทำ และการเข้าใจถึงผลที่จะตามมาอย่างถ่องแท้ ทั้งผลต่อตัวเอง ต่อผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ดังนั้นความมีเหตุผลจึงรวมถึงการสะสมความรู้และประสบการณ์ ความสามารถในการวิเคราะห์ การรู้จักตนเอง การมองการณ์ไกล ความมีเมตตา และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
การมีภูมิคุ้มกัน	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างภูมิคุ้มกันหรือการลดความเสี่ยง คือให้ปลอดภัยจากการแปรผันมากที่สุด - การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ จากผลกระทบภายใน และผลกระทบภายนอก - การสร้างความสามารถภายในที่จะช่วยให้ฟื้นตัวได้ง่าย หรือความสามารถที่จะอยู่ได้ หรือความสามารถในการปรับตัวในภาวะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง หรือความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ซึ่งมีพื้นฐานจากความสามารถในการพึ่งตนเองและควมมีวินัยในตนเอง
ความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน - ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณา - ความระมัดระวัง ในชั้นปฏิบัติ

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เศรษฐกิจพอเพียง	องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด
คุณธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านจิตใจ/ปัญญา มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตความพากเพียรพยายาม ความพร้อมที่จะทำงานหนัก และไม่คิดเอาใจเอาเปรียบผู้อื่น - ด้านการกระทำ หรือแนวทางการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร สติ ปัญญา และความรอบคอบ

จากตารางที่ 8 พบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมี 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัว โดยต้องขึ้นกับเงื่อนไขที่สำคัญอีก 2 ประการ คือ ความรู้ และคุณธรรม ซึ่งทั้งองค์ประกอบ 3 ประการ และอีก 2 เงื่อนไข ต้องเกิดขึ้นพร้อมกัน ขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของความพอเพียง และผลที่เกิดขึ้นในเชิงประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรสามารถวิเคราะห์แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

- ความพอประมาณ และความมีเหตุผล เป็นองค์ประกอบที่สร้างให้เกิดความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรในสถานการณ์ที่ปราศจากผลกระทบจากภายนอก
- การมีภูมิคุ้มกันในตัว เป็นองค์ประกอบที่เสริมประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรให้พร้อมรับผลกระทบจากภายนอก

องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบ คือ ความมีเหตุผลเป็นกระบวนการเสริมสร้างให้ความพอใจเป็นไปอย่างพอประมาณ ระดับความพอประมาณต้องพอเพียงในเชิงการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว และการมีภูมิคุ้มกันในตัว เป็นปัจจัยเสริมสร้างให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นพลวัตรเป็นไปอย่างมีเหตุผลในระยะยาว

อีกทั้งเงื่อนไข 2 ประการต้องอยู่คู่กันอย่างสมดุล หากขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งแล้วกระบวนการตัดสินใจอาจผิดพลาด และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนได้

1.1.3 การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ในประเด็นการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

เศรษฐกิจพอเพียง	การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน
ความพอประมาณ	- แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ซึ่งเป็นการกระทำที่พอประมาณ
ความมีเหตุผล	- คำนึงถึงผลทั้งผลระยะสั้นและระยะยาว - การมีเหตุผลแบบพุทธ
การมีภูมิคุ้มกัน	- เน้นการพึ่งตนเอง สามารถอุ้มชูตัวเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน - เป็นเรื่องของเศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่ ซึ่งอยู่แบบชุมชน
ความรู้	- มองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
คุณธรรม	- ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก และไม่เบียดเบียนผู้อื่น - เป็นความแข็งแรงเพราะไม่ต้องพึ่งผู้อื่น และจะเริ่มรู้สึกว่ามีเหลือ เมื่อพบว่าเหลือก็จะมีความสามารถในการให้ เมื่อสามารถให้ได้ก็จะพบความสุข

จากตารางที่ 9 พบว่าเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้ดังนี้ คือ ความพอประมาณ มีรากฐานความคิดมาจากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา หรือ ทางสายกลางสามารถนำมาเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นในทุกระดับ ทั้งระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับรัฐ โดยการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน และมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวทันยุคโลกาภิวัตน์ โดยการตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล คือ คำนึงถึงผลทั้งผลระยะสั้นและระยะยาว และการมีเหตุผลแบบพุทธ คือ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ประกอบกับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ การพึ่งตนเอง และการพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

1.1.4 การประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ

ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคเศรษฐกิจต่างๆ แบ่งการวิเคราะห์เป็น 4 ภาคเศรษฐกิจ คือ การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรม การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเงิน และการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการค้าระหว่างประเทศ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1.4.1 การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรม

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ในประเด็นการประยุกต์ใช้ในภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรม

เศรษฐกิจพอเพียง	การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับธุรกิจหรืออุตสาหกรรม
ความพอประมาณ	- มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ - ไม่โลภจนเกินไป และไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก
ความมีเหตุผล	- ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก - ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพสูงสุด - เน้นการจ้างงานเป็นหลัก - มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ - เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และการตอบสนองตลาดภายในท้องถิ่นภูมิภาค
การมีภูมิคุ้มกัน	- เน้นการกระจายความเสี่ยง - เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ
ความรู้	- หลักวิชาการในการเลือกใช้เทคโนโลยี - มีความรู้เรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ - มีความรู้เรื่องขนาดการผลิตที่เหมาะสม
คุณธรรม	- ไม่โลภจนเกินไป และไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก - ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ

จากตารางที่ 10 พบว่าเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรม คือ มีความพอประมาณในการผลิต โดยพิจารณาจากขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ โดยไม่โลภจนเกินไป และไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก ประกอบกับ การมีเหตุผลในการเลือกใช้เทคโนโลยี และทรัพยากรที่เหมาะสม เช่น ใช้อย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ การเน้นการจ้างงานเป็นหลัก และใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และการตอบสนองตลาดภายในท้องถิ่นภูมิภาคเพื่อลดต้นทุนในการขนส่ง ส่วนการสร้างภูมิคุ้มกันเน้นการกระจายความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยงต่ำ ภายใต้อาความรู้และหลักวิชาการด้านเทคโนโลยีการผลิต และทรัพยากรการผลิต เพื่อการเลือกใช้ที่เหมาะสม ประกอบกับการมีคุณธรรมในการผลิต ไม่โลภจนเกินไป และมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ

1.1.4.2 การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในภาคเกษตรกรรม

ความพอเพียง	การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตรกรรม
ความพอประมาณ	- อยู่ได้อย่างพอเพียง
ความมีเหตุผล	- การพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน
การมีภูมิคุ้มกัน	- ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว - การรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ - เครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ - การกระจายความเสี่ยงจากการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่
ความรู้	- มีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นความรู้ที่ขับเคลื่อนหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน
คุณธรรม	- มีการรวมกลุ่มช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

จากตารางที่ 11 พบว่าเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในภาคเกษตรกรรม โดยเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ขับเคลื่อนหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

- ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว

- ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ

- ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ

องค์ประกอบของความพอเพียงในภาคการเกษตร ประกอบด้วย การกระจายความเสี่ยงจากการใช้ทฤษฎีใหม่ช่วยลดความเสี่ยงและอยู่ได้อย่างพอเพียง คือ มีความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน อีกทั้งทฤษฎีใหม่ทำให้พึ่งตนเองได้ในระดับสูง ทั้งด้านส่วนตัว และด้านสังคม คือ ทั้งสร้างผลผลิต รายได้ครอบครัวที่อบอุ่น และชุมชนสามัคคี

1.1.4.3 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเงิน

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในภาคการเงิน

เศรษฐกิจพอเพียง	การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเงิน
ความพอประมาณ	- การประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจโดยใช้หลักความพอประมาณไม่มากไม่น้อยจนเกินไป เช่น การกำหนดเป้าหมายปริมาณเงินและสินเชื่อต้องไม่มากจนเกินไปจนกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่น้อยเกินไปจนทำให้เศรษฐกิจซบเซา การกำหนดอัตราดอกเบี้ยต้องไม่สูงเกินไป จนผู้กู้เงินเดือดร้อน แต่ไม่ต่ำเกินไปจนผู้ฝากเงินได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า
ความมีเหตุผล	- การมุ่งรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการขยายตัวของประเทศ ส่งเสริมการกระจายรายได้ ป้องกันปัญหาที่จะเกิดความเสี่ยงโดยคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมา ในกรณีที่มีปัญหามีแนวโน้มที่จะรุนแรงขึ้นจนกระทบต่อความมั่นคงของประเทศต้องพิจารณาถึงปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต
การมีภูมิคุ้มกัน	- การประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจ โดยนโยบายการเงินต้องสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ คือ ในช่วงเศรษฐกิจมีปัญหาการใช้การเงินตัว นโยบายการเงินควรมีลักษณะเข้มงวด ขณะที่เศรษฐกิจซบเซาแนวนโยบายการเงินก็ต้องเปลี่ยนไปในลักษณะผ่อนคลาย - การเปลี่ยนแนวนโยบายการเงินต้อง ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบ นอกจากนี้การดำเนินนโยบายอย่างระมัดระวังเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับนโยบายการคลังและนโยบายในด้านนี้ต่างประเทศ
ความรู้	- ต้องมีความรอบรู้ในการประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบ และระมัดระวังในการดำเนินนโยบาย
คุณธรรม	- กำหนดเป้าหมายทางเศรษฐกิจโดยคำนึงถึงความเดือดร้อน และผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้อง - การพิจารณาผลกระทบของนโยบายต้องพิจารณาจากทั้งระดับส่วนรวมและระดับย่อยควบคู่กันไป

จากตารางที่ 12 พบว่า มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในภาคการเงิน ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ หมายถึง การดำเนินนโยบายการเงินอย่างเหมาะสม เป็นการประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจ โดยยึดหลักทางสายกลาง คือ ความพอดี เป็นการประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจโดยใช้หลักความพอประมาณไม่มากไม่น้อยเกินไป

ความมีเหตุผล คือ ดำเนินนโยบายเพื่อมุ่งรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการขยายตัวของประเทศ ส่งเสริมการกระจายรายได้ ป้องกันปัญหาที่จะเกิดความรุนแรงโดยคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมา

การมีภูมิคุ้มกัน เป็นการประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจ โดยนโยบายการเงินต้องสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และมีความระมัดระวัง เป็นการประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจ โดยการเปลี่ยนแนวนโยบายการเงินต้อง ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบ

ความรู้ คือ ความรอบรู้ในการประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบ และระมัดระวังในการดำเนินนโยบาย และคุณธรรม คือ การคำนึงถึงความเดือดร้อน และผลกระทบกับผู้เกี่ยวข้อง

1.1.4.4 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการค้าระหว่างประเทศ

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในภาคการค้าระหว่างประเทศ

เศรษฐกิจพอเพียง	การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการค้าระหว่างประเทศ
ความพอประมาณ	- แนวคิดทางการค้าระหว่างประเทศแบบ Comparative Advantage แสดงให้เห็นว่าประเทศรู้จักพอประมาณ เช่น รู้จักตนเองว่า ควรที่จะผลิตหรือส่งเสริมการผลิตสินค้าชนิดใด เพื่อให้เกิดความได้เปรียบที่แท้จริง
ความมีเหตุผล	- แนวคิดทางการค้าระหว่างประเทศแบบ Comparative Advantage แสดงให้เห็นว่าประเทศควรมีความมีเหตุผลในการวางแผน และการดำเนินการผลิต
การมีภูมิคุ้มกัน	- ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศในเชิงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ มีการดำเนินการลดความเสี่ยงด้วยเครื่องมือต่างๆ เช่น ใช้นโยบายที่ช่วยให้ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบอย่างถาวร ตลอดจนการระมัดระวังต่อผลกระทบต่างๆ จากทั้งภายในและภายนอก - ทฤษฎีการค้าแบบใหม่ เน้นไปในทางการเพิ่มขึ้นของผลตอบแทนการผลิตเพื่อขยายการผลิต ซึ่งประเทศมีแนวโน้มที่จะส่งออก ก็ต่อเมื่อมีความพอเพียงสำหรับบริโภคในประเทศก่อน แนวคิดนี้จะช่วยลดความเสี่ยง ทำให้ประเทศไม่ต้องพึ่งพาตลาดภายนอกมากเกินไป นับเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันได้ - การสร้างระบบภูมิคุ้มกันเพื่อลดความเสี่ยงจากกระแสโลกาภิวัตน์
ความรู้	- แนวคิดทางการค้าระหว่างประเทศแบบ Comparative Advantage แสดงให้เห็นว่าประเทศควรมีความรู้ คือ มีความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการวางแผน และการดำเนินการผลิต โดยการใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนา และใช้ประโยชน์จากปัจจัยพื้นฐาน ที่ประเทศตนมีความได้เปรียบอย่างแท้จริง
คุณธรรม	- การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

จากตารางที่ 13 พบว่า มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในภาคการค้าระหว่างประเทศ ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ผลการวิเคราะห์เอกสารด้านการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการค้าระหว่างประเทศ พบว่า ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศในเชิงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative advantage) และทฤษฎีการค้าแบบใหม่ ประยุกต์เข้ากับแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีสิ่งสนับสนุนให้เกิดความพอประมาณ และมีเหตุผล คือ ประเทศควรมีความรู้ รู้จักพอประมาณและมีเหตุผล เช่น รู้จักตนเองว่า ควรที่จะผลิตหรือส่งเสริมการผลิตสินค้าชนิดใด เพื่อให้เกิดความได้เปรียบที่แท้จริง

ส่วนภูมิคุ้มกันตามคุณลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำเนินการลดความเสี่ยงด้วยเครื่องมือต่างๆ เช่น ใช้นโยบายที่ช่วยให้เกิด Comparative advantage อย่างถาวร ตลอดจนการระมัดระวังต่อผลกระทบต่างๆ จากทั้งภายในและภายนอก ซึ่งก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันความผันผวนต่างๆ

นอกจากนั้นยังมีความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการวางแผน และการดำเนินการผลิต เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ที่จะก่อให้เกิดการแข่งขันระหว่างกันมากขึ้น และการส่งเสริมการส่งออกที่ยั่งยืนจะสำเร็จได้ ส่วนคุณธรรมที่สามารถเป็นแรงสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ คือ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

1.2 การวิเคราะห์แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและตำรา บทความ งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ โดยวิเคราะห์แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ แนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 แนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพุทธเศรษฐศาสตร์ ในประเด็นแนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

	แนวคิดเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์
ความพอประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นทางสายกลาง คือ ไม่ทำอะไรในหนทางที่สุดขั้ว ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับ "จุดดุลยภาพ" ในเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก - เศรษฐศาสตร์ทางสายกลาง หมายถึง การบริโภคแต่พอประมาณ ซึ่งเป็นจุดที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุ "คุณภาพชีวิต" โดยจะต้องทำให้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น - การลดความโลภโดยการเข้าใจถึงธรรมชาติความเป็นจริงของชีวิต และเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงแนวคิดเกี่ยวกับความไม่มีตัวตน เพื่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคมาริโภคเพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน
ความมีเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> - ประสิทธิภาพในการบริโภค หมายถึง การบริโภคที่ตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (ทุกขในระดัแรก) ไม่ใช่การตอบสนองต่ออุปสงค์ (Demand) (แม้ว่าจะมีรายได้เพียงพอ) ที่สร้างขึ้นโดย "ความต้องการเทียม (artificial want)" (ทุกขในระดับที่สอง)
การมีภูมิคุ้มกัน	<ul style="list-style-type: none"> - การปลูกฝังปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกัน ในการตัดสินใจในการผลิต และการบริโภคภายใต้สภาพการเคลื่อนย้ายอย่างรวดเร็วของทุน ซึ่งเป็นสาเหตุแรกของวิกฤตที่ถูกกระตุ้นจากความโลภผ่านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว
ความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - การปลูกฝัง "ปัญญา" หรือความสามารถในการไตร่ตรองวิเคราะห์แยกแยะปัญหา - ปัญญาเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญกว่าปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่มีอยู่ ปัญญาจะช่วยให้เกิดการผลิตที่ลดการทำลายล้างทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
คุณธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - การบริโภคจะต้องคำนึงถึงระบบนิเวศวิทยา - ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

จากตารางที่ 14 พบว่า พุทธเศรษฐศาสตร์ มีแนวคิดเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ คือ การเน้นทางสายกลางไม่ทำอะไรในหนทางที่สุดขั้ว ซึ่งเป็นแนวความคิดที่สำคัญในศาสนาพุทธ หมายถึง การบริโภคแต่พอประมาณ ซึ่งเป็นจุดที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุคุณภาพชีวิต โดยจะต้องทำให้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับจุดดุลยภาพในเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก การเข้าใจถึงธรรมชาติความเป็นจริงของชีวิตและเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงแนวคิดเกี่ยวกับความไม่มีตัวตน ความโลภจะไม่เกิดขึ้น ซึ่งช่วยให้เกิดการผลิตที่ลดการทำลายล้างทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ความมีเหตุผล คือ การยึดหลักประสิทธิภาพในการบริโภคประกอบการตัดสินใจ ซึ่งประสิทธิภาพในการบริโภค หมายถึง การบริโภคที่ตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ไม่ใช่การตอบสนองต่ออุปสงค์ (แม้ว่าจะมีรายได้เพียงพอก็) ที่สร้างขึ้นโดยความต้องการเทียม การมีภูมิคุ้มกัน คือ การมีปัญหาเป็นภูมิคุ้มกันในการตัดสินใจในการผลิต และการบริโภค

ความรู้ คือ การใช้ปัญญา หรือความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งปัญญามีความสำคัญต่อกระบวนการผลิต และเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญกว่าปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่มีอยู่ ปัญญาจะช่วยให้เกิดการผลิตที่ลดการทำลายล้างทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

คุณธรรม คือ การไม่ก่อให้เกิดผลที่เป็นปฏิปักษ์กับระบบนิเวศวิทยา และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

1.2.2 องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพุทธเศรษฐศาสตร์ ในประเด็นองค์ประกอบสำคัญของแนวคิด

	องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด
ความพอประมาณ	- การประยุกต์แนวความคิดทางศาสนาพุทธเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์มาใช้อธิบายหลักการและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ โดยพยายามจะจับความโลก โดยการใช้ปัญญา
ความมีเหตุผล	- มุ่งการบริโภคเพื่อบำบัดความทุกข์เวทนา อันเกิดจากความจำเป็นทางสรีรภาพ (physiological needs) หรือความจำเป็นทางชีวภาพ (biological needs) เพราะถ้าหากไม่ได้รับการบำบัดแล้วร่างกายไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ปัญญาที่ไม่สามารถเกิดได้
การมีภูมิคุ้มกัน	- มีปัญหาเป็นภูมิคุ้มกัน ในการตัดสินใจในการผลิต และการบริโภค
ความรู้	- การปลูกฝัง “ปัญญา” หรือความสามารถในการไตร่ตรองวิเคราะห์แยกแยะปัญหา - การเข้าใจธรรมชาติความเป็นจริงของชีวิตและเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงแนวคิดเกี่ยวกับความไม่มีตัวตน แล้วคนจะไม่ยึดติดอยู่กับตัวตน ความโลกจะไม่เกิดขึ้น รูปแบบการบริโภคของคนจะเปลี่ยนไปเป็นการบริโภคเพื่อตอบสนองต่อความเป็นขั้นพื้นฐานมากกว่าการบริโภคเพื่อสนองต่อความอยากที่จอมปลอม
คุณธรรม	- การปรารถนาจะให้ทุกคนมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นน้อยที่สุด - การบริโภคจะต้องคำนึงถึงระบบนิเวศวิทยา

จากตารางที่ 15 พบว่า พุทธเศรษฐศาสตร์ มุ่งองค์ประกอบสำคัญของแนวคิด ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ เป็นการประยุกต์แนวความคิดทางศาสนาพุทธเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์มาใช้อธิบายหลักการ และแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ โดยการพยายามจะระงับความโลภ แทนการทำให้บรรลุบรรทัดประโยชน์สูงสุด

ความมีเหตุผล คือ การเน้นการบริโภคแต่เพียงประเภทเดียว คือ การบริโภคเพื่อบำบัดความทุกข์เวทนา อันเกิดจากความจำเป็นทางสรีรภาพ (physiological needs) หรือความจำเป็นทางชีวภาพ (biological needs) เพราะถ้าหากไม่ได้รับการบำบัดแล้วร่างกายไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ปัญญา也不能สามารถเกิดได้

การมีภูมิคุ้มกัน คือ การปลูกฝังปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกัน ในการตัดสินใจในการผลิต และการบริโภค ภายใต้สภาพการเคลื่อนย้ายอย่างรวดเร็วของทุน ซึ่งเป็นสาเหตุแรกของวิกฤตที่ถูกกระตุ้นจากความโลภผ่านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว

ความรู้ คือ ความสามารถในการไตร่ตรองวิเคราะห์แยกแยะปัญหา และการเข้าใจธรรมชาติความเป็นจริงของชีวิตและเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงแนวคิดเกี่ยวกับความไม่มีตัวตน แล้วคนจะไม่ยึดติดอยู่กับตัวตน ความโลภจะไม่เกิดขึ้น รูปแบบการบริโภคของคนจะเปลี่ยนไปเป็นการบริโภคเพื่อตอบสนองต่อความเป็นขั้นพื้นฐานมากกว่าการบริโภคเพื่อสนองต่อความอยากที่จอมปลอม

คุณธรรม คือ การปรารถนาจะให้ทุกคนมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นน้อยที่สุด อีกทั้งการบริโภคจะต้องคำนึงถึงระบบนิเวศวิทยา

1.2.3 การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพุทธเศรษฐศาสตร์ ในประเด็นการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน	
ความพอประมาณ	- ตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของบุคคลให้เพียงพอ - พยายามละกิเลสและความโลภ
ความมีเหตุผล	- มุ่งการบริโภคเพื่อบำบัดทุกข์ทางกายซึ่งเป็นทุกข์ระดับแรก คือ ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน(Essential Needs) หรือปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตเช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

ตารางที่ 16 (ต่อ)

	การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน
การมีภูมิคุ้มกัน	- ใช้ปัญญาเป็นตัดสินใจในการผลิต และการบริโภค - เน้นการพึ่งตนเอง - เน้นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท
ความรู้	- เข้าใจถึงธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ และกฎธรรมชาติเกี่ยวกับการไม่มีอยู่ของตัวตน กฎแห่งอนิจจัง - ความสามารถในการใช้สอยสิ่งที่น่าสนใจมาบริโภคให้เกิดประโยชน์ในการเกื้อกูลชีวิต และสติปัญญาแก่ผู้บริโภคให้มากที่สุด
คุณธรรม	- ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น - มีชีวิตอย่างมีผาสุก พร้อมกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสามารถที่ดีขึ้น

จากตารางที่ 16 พบว่า พุทธเศรษฐศาสตร์ มีการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ คือ การตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของบุคคลให้เพียงพอ โดยอยู่ภายใต้ความมีเหตุผล คือ มุ่งการบริโภคเพื่อบำบัดทุกข์ทางกายซึ่งเป็นทุกข์ระดับแรก คือ ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน(Essential Needs) หรือปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตเช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย และยารักษาโรค

การมีภูมิคุ้มกัน คือ การใช้ปัญญาเป็นตัดสินใจในการผลิต และการบริโภค เน้นการพึ่งตนเอง และเน้นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท

ความรู้ คือ ความเข้าใจถึงธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ และกฎธรรมชาติเกี่ยวกับการไม่มีอยู่ของตัวตน กฎแห่งอนิจจัง และความสามารถในการใช้สอยสิ่งที่น่าสนใจมาบริโภคให้เกิดประโยชน์ในการเกื้อกูลชีวิตและสติปัญญาแก่ผู้บริโภคให้มากที่สุด

คุณธรรม คือ การปรารถนาจะให้ทุกคนมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นน้อยที่สุด และมีชีวิตอย่างมีผาสุก พร้อมกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสามารถที่ดีขึ้น

1.2.4 การประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ

ตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพุทธเศรษฐศาสตร์ ในประเด็นการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ

	การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในภาคเศรษฐกิจต่างๆ
ความพอประมาณ	- พยายามละกิเลส และความโลภ
ความมีเหตุผล	- มุ่งเน้นการลดการทำลายล้างทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม - ปัญญาที่มีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตในทฤษฎีการผลิตในพุทธเศรษฐศาสตร์ โดยปัญญาเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญกว่าปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่มีอยู่
การมีภูมิคุ้มกัน	- ใช้ปัญญาเป็นตัดสินใจในการผลิต และการบริโภค - เน้นการพึ่งตนเอง
ความรู้	- การสะสมพลังปัญญา และปลูกฝังปัญญาในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
คุณธรรม	- เน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียด และเกรงกลัวการกระทำความผิด - เน้นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

จากตารางที่ 17 พบว่า พุทธเศรษฐศาสตร์ มีการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ คือ การลดกิเลส และความโลภ

ความมีเหตุผล คือ เน้นการลดการทำลายล้างทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันก็เน้นปัญญา เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการผลิต

การมีภูมิคุ้มกัน คือ เน้นการพึ่งตนเอง และใช้ปัญญาเป็นตัดสินใจในการผลิต และการบริโภค

ความรู้ คือ การสะสมพลังปัญญา และปลูกฝังปัญญาในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เพราะปัญญาเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ

คุณธรรม คือ เน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียด และเกรงกลัวการกระทำความผิด เน้นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

1.3 การวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและตำรา บทความ งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม โดยวิเคราะห์แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ แนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 แนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม ในประเด็นแนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

	แนวคิดเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์
ความพอประมาณ	- เน้นการมีอยู่อย่างพอเพียง คือ มุ่งเน้นไปที่คุณค่าที่สำคัญ คือ ชีวิตของมนุษย์ และคุณภาพชีวิต การพัฒนาทางจิตใจ และความจำเป็น (needs) แทนการเน้นความมั่งคั่ง เงินทอง และความต้องการ (wants) โดยใช้ความมั่งคั่งเพียงเพื่อสร้างความสุขในแง่การมีอยู่อย่างพอเพียง ในด้าน อาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับชีวิต
ความมีเหตุผล	- ให้ความสำคัญกับความจำเป็นของมนุษย์แทนที่จะเน้นความปรารถนา ความต้องการหรือค้นหา - เน้นความจำเป็นของมนุษย์เป็นหลัก โดยเน้นตามลำดับขั้นตามธรรมชาติของความจำเป็นของมนุษย์ - ใช้เหตุผลในการเข้าใจมนุษย์ในเชิงจิตวิทยาจากการสังเกตพฤติกรรม วิวัฒนาการทางจิตของมนุษย์ และลำดับขั้นของการให้คุณค่าแก่มนุษย์ โดยการศึกษาจากพฤติกรรมของมนุษย์
การมีภูมิคุ้มกัน	- การเข้าใจความจำเป็นของชีวิตมนุษย์ โดยมีกรอบความคิดเพื่อความเข้าใจทฤษฎีรวมทั้งการออกแบบ การจัดการระบบสถาบัน เพื่อทำให้เกิดกระบวนการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภค ที่จะช่วยให้ลำดับขั้นของความจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่
ความรู้	- เน้นการศึกษา เหตุผล เงื่อนไข และสภาพแวดล้อมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนา มนุษย์ให้มีสภาพเป็นพุทธ คือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน - ยึดหลักการของการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ 3 ขั้นตอน คือ ความจำเป็นทางวัตถุ (material needs) ไปสู่ความจำเป็นทางสังคม (social needs) และสูงสุดคือ ความจำเป็นทางด้านคุณธรรม (moral needs)
คุณธรรม	- เน้นการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ ไปสู่ความจำเป็นสูงสุด คือ ความจำเป็นทางด้านคุณธรรม (moral needs)

จากตารางที่ 18 พบว่า เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม มีแนวคิดเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ หมายถึง การมีอยู่อย่างพอเพียง โดยใช้ความมั่งคั่งเพียงเพื่อสร้างความสุขในแง่การมีอยู่อย่างพอเพียง ในด้าน อาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับชีวิต คือ มุ่งเน้นไปที่คุณค่าที่สำคัญ คือ ชีวิตของมนุษย์ และคุณภาพชีวิต การพัฒนาทางจิตใจ และความจำเป็น (needs) แทนการเน้นความมั่งคั่ง เงินทอง และความต้องการ (wants)

ความมีเหตุผล เป็นการใช้เหตุผลในการเข้าใจมนุษย์ในเชิงจิตวิทยา จากการสังเกต พฤติกรรม วิวัฒนาการทางจิตของมนุษย์ และลำดับขั้นของการให้คุณค่าแก่มนุษย์ ให้ความสำคัญ กับความจำเป็นของมนุษย์แทนที่จะเน้นความปรารถนา ความต้องการ หรือค้นหา โดยเน้น ตามลำดับขั้นตามธรรมชาติของความจำเป็นของมนุษย์

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยการเข้าใจความจำเป็นของชีวิตมนุษย์ ออกแบบ และจัดการระบบ สถาบัน เพื่อทำให้เกิดกระบวนการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภค ที่จะช่วยให้ลำดับขั้น ของความจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่

และอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม คือ มนุษย์ได้รับการส่งเสริมการพัฒนาให้มี สภาพเป็นพุทธ คือ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยยึดหลักการของ การพัฒนาจิตใจของมนุษย์ 3 ขั้นตอน คือ ความจำเป็นทางวัตถุ (material needs) ความ จำเป็นทางสังคม (social needs) และความจำเป็นทางด้านคุณธรรม (moral needs)

1.3.2 องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม ในประเด็น องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด

	องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด
ความพอประมาณ	- ยึดหลักความพอเพียง คือ เน้นความจำเป็นของมนุษย์เป็นหลัก โดยใช้ความมั่งคั่ง เพียงเพื่อสร้างความสุขในแง่การมีอยู่อย่างพอเพียง ในด้าน อาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับชีวิต
ความมีเหตุผล	- ให้ความสำคัญกับความจำเป็นของมนุษย์ แทนการเน้นความปรารถนา ความ ต้องการ หรือค้นหา
การมีภูมิคุ้มกัน	- การเข้าใจความจำเป็นของชีวิตมนุษย์ ทำให้เกิดกระบวนการผลิต การกระจาย ผลผลิต และการบริโภค ที่จะช่วยให้ความจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง อย่างเต็มที่
ความรู้	- ความเข้าใจมนุษย์ในแง่ที่เป็นองค์รวมจากจุดยืนของความจำเป็นของมนุษย์ - การเข้าใจมนุษย์ในแง่การลำดับขั้นความจำเป็นของมนุษย์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือความจำเป็นที่ต้องได้รับการตอบสนอง กับความจำเป็นที่สามารถตอบสนองได้ ด้วยตัวเอง ความจำเป็นที่ต้องได้รับการตอบสนอง แบ่งออกเป็น ความจำเป็นทาง สังคม และความจำเป็นทางวัตถุ
คุณธรรม	- พัฒนาจิตใจมนุษย์ให้มีคุณธรรม โดยเฉพาะให้หลุดพ้นจากความเห็นแก่ตัว

จากตารางที่ 19 พบว่า เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม มีองค์ประกอบสำคัญของแนวคิด ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ เป็นการยึดหลักความพอเพียง คือ เน้นความจำเป็นของมนุษย์เป็นหลัก โดยใช้เวลาว่างเพียงเพื่อสร้างความสุขในแง่การมีอยู่อย่างพอเพียง ในด้าน อาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับชีวิต

ความมีเหตุผล คือการให้ความสำคัญกับความจำเป็นของมนุษย์แทนที่จะเน้นความปรารถนา ความต้องการหรือค้นหา

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยการเข้าใจความจำเป็นของชีวิตมนุษย์ ทำให้เกิดกระบวนการผลิตรายการกระจายผลผลิต และการบริโภค ที่จะช่วยให้ความจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่

ความรู้ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ ความเข้าใจมนุษย์ในแง่ที่เป็นองค์รวมจากจุดยืนของความจำเป็นของมนุษย์ โดยการเข้าใจมนุษย์ในแง่การลำดับชั้นความจำเป็นของมนุษย์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความจำเป็นที่ต้องได้รับการตอบสนอง กับความจำเป็นที่สามารถตอบสนองได้ด้วยตัวเอง ความจำเป็นที่ต้องได้รับการตอบสนอง แบ่งออกเป็น ความจำเป็นทางสังคม และความจำเป็นทางวัตถุ ซึ่งความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม เป็นส่วนหนึ่งของความจำเป็นด้านวัตถุที่จะต้องได้รับการตอบสนองในเบื้องต้น

คุณธรรม คือ ความไม่เห็นแก่ตัว

1.3.3 การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจศาสตร์มนุษยนิยม ในประเด็นการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ

	การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ
ความพอประมาณ	- มีสินทรัพย์หรือความมั่นคงที่สามารถสร้างความสุขให้ได้แก่ทุกคน โดยการมีอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย มีหลักประกันในชีวิตที่เพียงพอ
ความมีเหตุผล	- ความจำเป็นของมนุษย์เป็นหลักคิดในการตัดสินใจ
การมีภูมิคุ้มกัน	- การเข้าใจความจำเป็นของชีวิตมนุษย์ ทำให้กระทำการต่างๆ ที่จะช่วยให้ความจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่
ความรู้	- การเข้าใจมนุษย์ในแง่การลำดับชั้นความจำเป็นของมนุษย์
คุณธรรม	- เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

จากตารางที่ 20 พบว่า เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม มีการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ คือ การมีอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย มีหลักประกันในชีวิตที่เพียงพอในการดำรงชีวิต

ความมีเหตุผลในการดำรงชีวิต และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ คือ การตัดสินใจโดยคำนึงถึงความจำเป็นของมนุษย์เป็นหลัก ไม่ตัดสินใจตามตัณหา หรือความต้องการ

การมีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ คือ การเข้าใจความจำเป็นของชีวิตมนุษย์อย่างแท้จริง ทำให้บุคคลกระทำการต่างๆ ที่ตอบสนองความจำเป็นของมนุษย์อย่างเต็มที่

ความรู้ คือ ความเข้าใจตนเองในแง่การลำดับชั้นความจำเป็นของมนุษย์ ทำให้ตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างพอเพียง

คุณธรรม คือ การคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

1.4 การวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและตำรา บทความ งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน โดยวิเคราะห์แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ แนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 แนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนในประเด็นแนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

	แนวคิดเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์
ความพอประมาณ	- การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ - การผลิต เป็นไปเพื่อให้เกิดความพออยู่พอกิน เพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มกับการลงทุน และเพื่อกำไร
ความมีเหตุผล	- คำนึงถึงความจำเป็นซึ่งฐานที่สำคัญที่สุดของคนคือ คนจำเป็นต้องกิน ต้องบริโภค การผลิตจึงเป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญที่สุดของคน การค้า และการตลาด มีความสำคัญรองลงมา - คำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรของท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพึ่งตนเอง

ตารางที่ 21 (ต่อ)

	แนวคิดเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์
การมีภูมิคุ้มกัน	- การใช้ทุนของชุมชน ทั้งที่เป็นสินค้าทุน ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางสังคม - มีการฟื้นฟูระบบและวิธีการจัดการทรัพยากรหรือทรัพย์สินของชุมชน
ความรู้	- มีความรู้ความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของชุมชน เพื่อคนในชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน คือ ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ทั้งฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น และสากล
คุณธรรม	- เน้นความสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ โดยคนไม่ขูดรีดจากทรัพยากรธรรมชาติ และมีคุณธรรมทางสังคมเป็นเครื่องกำกับ

จากตารางที่ 21 พบว่า เศรษฐกิจชุมชนมีแนวคิดเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่การผลิต เป็นไปเพื่อให้เกิดความพออยู่พอกิน เพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มกับการลงทุน และเพื่อกำไร

ความมีเหตุผล คือ การคำนึงถึงความจำเป็นซึ่งฐานที่สำคัญที่สุดของคน คือ คนจำเป็นต้องกิน ต้องบริโภค การผลิตจึงเป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญที่สุดของคน การค้า และการตลาด มีความสำคัญรองลงมา อีกทั้งคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรของท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการพึ่งตนเอง

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยทำการผลิตจากการใช้ทุนของชุมชน ทั้งที่เป็นสินค้าทุน (เครื่องมือเครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิตต่างๆ ที่มีอยู่หรือสามารถจัดหาได้ตามศักยภาพ) ทุนทางเศรษฐกิจ (ปัจจัยที่สนับสนุนให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ สภาพภูมิประเทศ และการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น) และทุนทางสังคม (วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน สถานีอนามัย) อีกทั้งมีการฟื้นฟูระบบและวิธีการจัดการทรัพยากรหรือทรัพย์สินของชุมชน

ความรู้ คือ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของชุมชน เพื่อคนในชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน คือ ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ทั้งฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น และสากล

คุณธรรม คือ การเน้นความสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ โดยคนไม่ขูดรีดทรัพยากรธรรมชาติ และมีคุณธรรมทางสังคมเป็นเครื่องกำกับ

1.4.2 องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด

ตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนในประเด็นองค์ประกอบสำคัญของแนวคิด

	องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด
ความพอประมาณ	- สร้างความพออยู่พอกิน โดยการรวมกลุ่มกันผลิต แลกเปลี่ยนผลผลิต และร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ของครอบครัวต่างๆ ที่อยู่ในที่เดียวกันเพื่อให้คุ้มกับการลงทุน และเพื่อกำไร
ความมีเหตุผล	- ผลิตโดยคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรของท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพึ่งตนเอง - ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ทุนของชุมชนที่มีอยู่หรือสามารถจัดหาได้ตามศักยภาพ
การมีภูมิคุ้มกัน	- ความสามารถในการพึ่งตนเอง 5 ด้าน คือ การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองทางสังคม พึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี และการพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ ยึดหลักธรรมทางศาสนาหล่อหลอมการดำเนินชีวิต
ความรู้	- ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น และสากล - กระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้พึ่งตนเองได้ และมีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - พัฒนาขีดความสามารถของ คน ครอบครัว ชุมชน จากการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้พึ่งตนเองได้
คุณธรรม	- การทำงานเพื่อการดำรงชีพในแนวสัมมาอาชีพ เพื่อการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์ เพื่อให้เกิดผลให้คนมีความสุข เมื่อต่างพึงพอใจแล้ว ก็จะทำให้ชุมชน เกิดความเข้มแข็ง - เน้นความสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างคนกับคน คนไม่ขูดรีดจากทรัพยากรธรรมชาติ และมีคุณธรรมทางสังคมเป็นเครื่องกำกับ

จากตารางที่ 22 พบว่า เศรษฐกิจชุมชนมีองค์ประกอบสำคัญของแนวคิดครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ หมายถึง การสร้างความพออยู่พอกิน โดยการรวมกลุ่มกันผลิต แลกเปลี่ยนผลผลิต และร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ของครอบครัวต่างๆ ที่อยู่ในที่เดียวกันเพื่อให้คุ้มกับการลงทุน และเพื่อกำไร

ความมีเหตุผล คือ การผลิตโดยคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากรของท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพึ่งตนเอง และอยู่บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ทุนของชุมชนที่มีอยู่หรือสามารถจัดหาได้ตามศักยภาพ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ ความสามารถในการพึ่งตนเอง 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีอาหารในท้องถิ่นเพื่อการยังชีพ และนำส่วนเกินเข้าร่วม กับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ
2. การพึ่งตนเองทางสังคม ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันในแต่ละชุมชนแลกเปลี่ยนปัจจัยพื้นฐานบางอย่างที่ไม่สามารถพึ่งตนเองในครอบครัวได้ พัฒนาการพึ่งตนเองอย่างเป็นระบบ
3. พึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการพึ่งตนเองบนฐานองค์ประกอบ 3 ประการ คือ "คน ความรู้ และทรัพยากร" โดยการพัฒนาศักยภาพของคน ค้นหาทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด บนฐานความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นนั้น
4. การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี โดยการศึกษา ทดลอง ทดสอบ เพื่อสร้างเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ช่วยให้ไม่ต้องซื้อหาในราคาแพงๆ
5. การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจยึดหลักธรรมทางศาสนาหล่อหลอมการดำเนินชีวิต
 ความรู้ คือ มีการใช้ฐานภูมิปัญญาทั้งท้องถิ่น และสากล มีการพัฒนาขีดความสามารถของ คน ครอบครัว ชุมชน จากการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้พึ่งตนเองได้ และมีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
 คุณธรรม คือ การทำงานเพื่อการดำรงชีพในแนวสัมมาอาชีวะ เพื่อการอยู่รวมกันกับเพื่อนมนุษย์ เพื่อให้เกิดผลให้คนมีความสุข เมื่อต่างพึ่งพอใจแล้ว ก็จะทำให้ชุมชน เกิดความเข้มแข็ง โดยเน้นความสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างคนกับคน คนไม่ขูดรีดจากทรัพยากรธรรมชาติ และมีคุณธรรมทางสังคมเป็นเครื่องกำกับ

1.4.3 การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ

ตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนในประเด็นการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ

	การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ
ความพอประมาณ	- มีการบริโภคแต่พอประมาณจะต้องทำให้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น - มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ โดยภายในชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม - มีแนวทาง "เกษตรอินทรีย์วิถีชุมชน" หรือ "เกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง"เศรษฐกิจ คือ มีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นเพื่อการยังชีพ และนำส่วนเกินเข้าร่วม กับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

ตารางที่ 23 (ต่อ)

	การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ
ความมีเหตุผล	- ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพ และนำส่วนเกินเข้าร่วมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน
การมีภูมิคุ้มกัน	- การดำเนินกิจกรรมโดยเน้นการพึ่งตนเอง ซึ่งมีการใช้แรงงานเป็นอย่างมาก ครอบครัวยังเป็นหน่วยผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด และมีการใช้การพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น และการพึ่งกันเองในชุมชน - มีคลินิกสุขภาพชุมชนที่ส่งเสริมบทบาทหมอพื้นบ้าน การใช้สมุนไพรและการบำบัดโรคโดยวิธีการพื้นบ้าน - ปลูกพืช เลี้ยงปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ รวมอยู่ในพื้นที่ผืนเดียวกัน - มีระบบการจัดการทุนของตนเอง
ความรู้	- มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแบบศูนย์ศึกษา และพัฒนาชุมชนเป็นศูนย์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปลูกฝังให้ชาวบ้าน เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องทำ เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องรู้ และทำในสิ่งที่เรียนรู้แล้ว
คุณธรรม	- มีการยึดหลักธรรมทางศาสนามาหล่อหลอมการดำเนินชีวิต

จากตารางที่ 23 พบว่า มีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจชุมชนในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และในภาคเศรษฐกิจต่างๆ ครอบคลุมคุณลักษณะความพอเพียงทั้ง 3 ประการ และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียงทั้ง 2 เงื่อนไข ดังนี้ คือ

ความพอประมาณ โดยมีการบริโภคแต่พอประมาณ ภายใต้งื่อนไขของการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ โดยภายในชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม อีกทั้งมีแนวทาง "เกษตรอินทรีย์วิถีชุมชน" หรือ "เกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง" เศรษฐกิจ คือ มีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นเพื่อการยังชีพ และนำส่วนเกินเข้าร่วม กับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

ความมีเหตุผล คือ มุ่งดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อการยังชีพ และนำส่วนเกินเข้าร่วมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน

การมีภูมิคุ้มกัน คือ การดำเนินกิจกรรมโดยเน้นการพึ่งตนเอง ซึ่งมีการใช้แรงงานเป็นอย่างมาก ครอบครัวยังเป็นหน่วยผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด และมีการใช้การพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น และการพึ่งกันเองในชุมชน มีคลินิกสุขภาพชุมชนที่ส่งเสริมบทบาทหมอพื้นบ้าน การใช้สมุนไพรและการบำบัดโรคโดยวิธีการพื้นบ้าน มีระบบการจัดการทุนของตนเอง ที่เรียกว่า "ธนาคารเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการทุนของชุมชน ที่ไม่เน้นผลกำไร แต่เน้นการสร้างความร่วมมือ เพื่อให้สมาชิกพึ่งพาอาศัยกันด้านทุนได้ มีความมั่นคงใน

ชีวิตและสวัสดิการสังคมเป็นผลตอบแทนให้กับสมาชิก มีการปลูกพืช เลี้ยงปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ รวมอยู่ในพื้นที่ผืนเดียวกัน มีการคิดค้นวิธีการเลี้ยงปลาตามแบบธรรมชาติต้นทุนอาหารต่ำ มีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อชุมชนมีการปลูกพืช กิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวกับการเกษตร กิจกรรมการผลิต นอกการเกษตร และกิจกรรมการบริการ

ความรู้ คือ การสร้างระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแบบศูนย์ศึกษา และพัฒนา ชุมชนเป็นศูนย์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปลูกฝังให้ชาวบ้าน เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องทำ เรียนรู้ใน สิ่งที่ต้องรู้ และทำในสิ่งที่เรียนรู้แล้ว

คุณธรรม คือ มีการยึดหลักธรรมทางศาสนามาหล่อหลอมการดำเนินชีวิต

ส่วนที่ 2 ผลการสังเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน

จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน พบว่า มีองค์ประกอบหลักเหมือนกัน แต่มี รายละเอียดในองค์ประกอบต่างกัน โดยมีความมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อการพัฒนาที่สมดุล และ ยั่งยืน จากการลดการบริโภคลงมาอยู่ในระดับที่พอเพียง และทำการผลิตโดยไม่ทำลายล้าง ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยมีคุณธรรมกำกับ ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 สรุปผลการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน

		แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือก		
		พุทธเศรษฐศาสตร์	เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม	เศรษฐกิจชุมชน
แนวคิดเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์	ความพอประมาณ	- เน้นทางสายกลาง ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับ "จุดดุลยภาพ" ในเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก - ไม่ยึดติดตัวตนจึงบริโภคแต่พอประมาณ สมองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน	- เน้นการมีอยู่อย่างพอเพียง แทนการเน้นความมั่งคั่ง เงินทอง และความต้องการ โดยใช้ความมั่งคั่งเพียงเพื่อสร้างความสุข ในด้านอาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับชีวิต	- การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ - การผลิต เป็นไปเพื่อให้เกิดความพออยู่พอกิน
	ความมีเหตุผล	- การบริโภคที่ตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ไม่ใช่ตอบสนองต่ออุปสงค์ที่สร้างขึ้นโดย "ความต้องการเทียม"	- เน้นความจำเป็นของมนุษย์ โดยเน้นตามลำดับขั้นตามธรรมชาติของความจำเป็นของมนุษย์	- คำนึงถึงความจำเป็นซึ่งฐาน - คำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรของท้องถิ่น ควบคุมไปกับการพึ่งตนเอง
	การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	- ปัญญาเป็นภูมิคุ้มกัน ในการตัดสินใจในการผลิต และการบริโภค	- การเข้าใจตนเอง และความจำเป็นของชีวิต มนุษย์ ช่วยให้อำนาจขั้นของความจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่	- การใช้ทุนของชุมชน ทั้งที่เป็นสินค้าทุน ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางสังคม - มีการฟื้นฟูระบบและวิธีการจัดการทรัพยากรหรือทรัพย์สินของชุมชน
	ความรู้	- ปัญญาเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ	- เน้นพัฒนามนุษย์ให้มีความรู้ รู้จักตนเอง และการตอบสนองความต้องการ	- ความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของชุมชน - ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสากล
	คุณธรรม	- การบริโภคต้องคำนึงถึงนิเวศวิทยา - ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	- เน้นการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ ไปสู่ความจำเป็นสูงสุด คือ ความจำเป็นทางด้านคุณธรรม	- เน้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนกับคน - ไม่ขูดรีดจากทรัพยากรธรรมชาติ - มีคุณธรรมทางสังคมเป็นเครื่องกำกับ

ตารางที่ 24 (ต่อ)

		แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือก		
		พุทธเศรษฐศาสตร์	เศรษฐศาสตร์มนุษย์นิยม	เศรษฐกิจชุมชน
องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด	ความพอประมาณ	- การประยุกต์แนวคิดทางศาสนาพุทธมาใช้อธิบายหลักการและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์โดยพยายามจะระงับความโลภ โดยการใช้ปัญญา	- ยึดหลักความพอเพียงคือ เน้นความจำเป็นของมนุษย์เป็นหลัก	- สร้างความพออยู่พอกินโดยการรวมกลุ่มกันผลิตแลกเปลี่ยนผลผลิต และร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ของครอบครัวต่างๆ ที่อยู่ในที่เดียวกัน
	ความมีเหตุผล	- มุ่งการบริโภคเพื่อบำบัดความทุกข์เวทนา อันเกิดจากความจำเป็นทางสรีรภาพ	- ให้ความสำคัญกับความจำเป็นของมนุษย์ แทนการเน้นความปรารถนา ความต้องการหรือตัณหา	- ผลิตโดยคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรของท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพึ่งตนเอง
	การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	- มีปัญญาเป็นภูมิคุ้มกันในการตัดสินใจในการผลิตและการบริโภค	- การเข้าใจความจำเป็นของมนุษย์ ทำให้เกิดกระบวนการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภค ที่จะช่วยให้ความจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนองเต็มที่	- ความสามารถในการพึ่งตนเอง 5 ด้าน
	ความรู้	- การปลุกฝังปัญญา - การเข้าใจธรรมชาติความเป็นจริงของชีวิต - ความไม่มีตัวตน แล้ว - ความโลกจะไม่เกิดขึ้น	- ความเข้าใจมนุษย์ในแง่ที่เป็นองค์รวมจากจุดยืนของความจำเป็นของมนุษย์ - การเข้าใจมนุษย์ในแง่การลำดับชั้นความจำเป็นของมนุษย์	- ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและสากล - สร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้พึ่งตนเองได้ และมีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
	คุณธรรม	- เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นน้อยที่สุด - การบริโภคจะต้องคำนึงถึงระบบนิเวศวิทยา	- พัฒนาจิตใจมนุษย์ให้มีคุณธรรม โดยเฉพาะให้หลุดพ้นจากความเห็นแก่ตัว	- เน้นความสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างคนกับคน คนไม่ขูดรีดจากทรัพยากรธรรมชาติ และมีคุณธรรมทางสังคมเป็นเครื่องกำกับ

ตารางที่ 24 (ต่อ)

		แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือก		
		พุทธเศรษฐศาสตร์	เศรษฐศาสตร์มนุษย์นิยม	เศรษฐกิจชุมชน
การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน	ความพอประมาณ	- ตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของบุคคล - พยายามละกิเลสและความโลภ	- มีสินทรัพย์เพียงพอที่สามารถสร้างความสุขโดยการมีอาหาร เสื้อผ้าที่อยู่อาศัย มีหลักประกันในชีวิตที่เพียงพอ	- มีการบริโภคแต่พอประมาณ
	ความมีเหตุผล	- มุ่งการบริโภคเพื่อบำบัดทุกข์ทางกายซึ่งเป็นทุกข์ระดับแรก คือ ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน	- ความจำเป็นของมนุษย์เป็นหลักคิดในการตัดสินใจ	- ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน
	การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	- ใช้ปัญญาตัดสินใจในการผลิต และการบริโภค - เน้นการพึ่งตนเอง - เน้นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท	- การเข้าใจความจำเป็นของชีวิตมนุษย์ ทำให้กระทำการต่างๆ ที่จะช่วยให้ความจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง	- การดำเนินกิจกรรมโดยเน้นการพึ่งตนเอง - มีคลินิกสุขภาพชุมชน
	ความรู้	- เข้าใจถึงธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ และกฎธรรมชาติเกี่ยวกับการไม่มีอยู่ของตัวตน - ความสามารถในการใช้สอยสิ่งที้นำมาบริโภคให้เกิดประโยชน์มากที่สุด	- การเข้าใจมนุษย์ในแง่การลำดับขั้นความจำเป็นของมนุษย์	- มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
	คุณธรรม	- ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น - มีชีวิตอย่างมีผาสูก พร้อมกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสามารถที่ดีขึ้น	- เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	- มีการยึดหลักธรรมทางศาสนามาหล่อหลอมการดำเนินชีวิต

ตารางที่ 24 (ต่อ)

		แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือก		
		พุทธเศรษฐศาสตร์	เศรษฐศาสตร์มนุษย์นิยม	เศรษฐกิจชุมชน
การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในภาคเศรษฐกิจต่างๆ	ความพอประมาณ	- พยายามละกิเลส และความโลภ	- มีสินทรัพย์หรือความมั่นคงที่สามารถสร้างความสุขให้ได้แก่ทุกคน โดยการมีอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย มีหลักประกันในชีวิตที่เพียงพอ	- มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ โดยภายในชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม - มีแนวทาง "เกษตรอินทรีย์วิถีชุมชน"
	ความมีเหตุผล	- ลดการทำลายทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม - ปัญหามีความสำคัญต่อกระบวนการผลิต	- ความจำเป็นของมนุษย์เป็นหลักคิดในการตัดสินใจ	- ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพและนำส่วนเกินเข้าร่วมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน
	การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	- ใช้ปัญหาตัดสินใจในการผลิต และการบริโภค - เน้นการพึ่งตนเอง	- การเข้าใจความจำเป็นของชีวิตมนุษย์ ทำให้กระทำการต่างๆ ที่จะช่วยให้ความจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง	- การดำเนินกิจกรรมโดยเน้นการพึ่งตนเอง ซึ่งมีการใช้แรงงานเป็นหลัก พึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น และการพึ่งกันเองในชุมชน - ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์รวมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน - มีระบบการจัดการทุนของตนเอง
	ความรู้	- การสะสมพลังปัญญา และปลูกฝังปัญญาในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง	- การเข้าใจมนุษย์ในแง่การลำดับชั้นความจำเป็นของมนุษย์	- มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
	คุณธรรม	- เน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียด และเกรงกลัวการทำความผิด - เน้นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	- เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	- มีการยึดหลักธรรมทางศาสนามาหล่อหลอมการดำเนินชีวิต

จากตารางที่ 24 พบว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน มีองค์ประกอบหลักเหมือนกัน แต่มีรายละเอียดในองค์ประกอบต่างกััน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน ในภาพรวมตามการจำแนกประเด็นสำคัญของแต่ละแนวคิด ทั้ง 4 ประเด็น คือ แนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ องค์ประกอบสำคัญของแนวคิด การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ พบว่า มีความครอบคลุมคุณลักษณะของความพอเพียง 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียง 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม

2. การวิเคราะห์ในประเด็นแนวคิดเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ พบว่า การเน้นทางสายกลาง โดยมีการผลิตและการบริโภคแต่พอประมาณซึ่งเป็นหลักของพุทธศาสนานั้น เป็นจุดร่วมของทุกแนวคิด แต่มีความแตกต่างกัน คือ เศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจชุมชนเน้นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามอัตภาพ หรือตามความสามารถที่มีอยู่ ส่วนพุทธเศรษฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม เน้นการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน โดยพุทธเศรษฐศาสตร์เน้นความไม่มีตัวตน แต่เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม เน้นความมีตัวตน

3. การวิเคราะห์ในประเด็นองค์ประกอบสำคัญของแนวคิด พบว่า มีความครอบคลุมในภาพรวมขององค์ประกอบ คือ คุณลักษณะของความพอเพียง 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และครอบคลุมเงื่อนไขของความพอเพียง 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดขององค์ประกอบ ได้แก่

- คุณลักษณะของความพอเพียง พบว่า พุทธเศรษฐศาสตร์มีความมุ่งหมายหลักเพื่อสนองความจำเป็นทางสรีรภาพอย่างชัดเจน เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยมให้ความสำคัญกับความจำเป็นตามลำดับขั้นความต้องการ ส่วนเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจชุมชนคำนึงถึงเหตุผลและผลกระทบต่างๆ จากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

- เงื่อนไขของความพอเพียง พบว่า ทั้ง 4 แนวคิด มีสติปัญญาเป็นเงื่อนไขหลักในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ให้เกิดความพอเพียง โดยอยู่ภายใต้การคำนึงถึงคุณธรรมในทุกด้าน ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม

4. การวิเคราะห์ในประเด็นการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน พบว่า มีความเหมือนกันในหลักสำคัญในการดำรงชีวิตของทุกแนวคิด ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข คือ การยึดทางสายกลาง การพึ่งตนเอง การใช้เหตุผลในการเข้าใจตนเองและธรรมชาติ การยึดหลักธรรมทางศาสนา ไม่เบียดเบียน และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม แต่ความมีเหตุผลของแต่ละแนวคิดแตกต่างกัน คือ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำ

พุทธเศรษฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์มนุษยนิยมมุ่งเน้นการบำบัดความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ส่วนเศรษฐกิจชุมชนเน้นการช่วยเหลือกันในชุมชน

5. การวิเคราะห์ในประเด็นการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ พบว่า ความพอประมาณ คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามความสามารถ และไม่โลภ ความมีเหตุผล คือ ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพ และเพื่อส่วนรวม จากการเลือกใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และลดการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยใช้ปัญญา และมีคุณธรรมกำกับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การนำเสนอผลการวิจัยการจัดการศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยการติดต่อขอข้อมูลจากหน่วยงาน และการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต พบว่า ในปัจจุบันได้มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา ดังนี้

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง และพุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาเลือกในหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นส่วนหนึ่งของวิชา เศรษฐกิจชุมชน สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น แผน ข ระดับปริญญาตรีคณะรัฐศาสตร์
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีวิชาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในกลุ่มวิชาซีพี (เลือก) กลุ่ม 1 เศรษฐศาสตร์ทั่วไป ในหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
- มหาวิทยาลัยทักษิณหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มีการสอนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นส่วนหนึ่งของวิชานโยบายและแผนพัฒนาชนบทของประเทศไทย ซึ่งเป็นวิชาเลือก เฉพาะสาขาแผน ก.(2)สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม ระดับปริญญาโท คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- มหาวิทยาลัยศิลปากร เปิดสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นวิชาเลือกในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
- มหาวิทยาลัยรังสิต เปิดสอนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นวิชาเลือก กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ (กฎหมายและเศรษฐศาสตร์) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะเศรษฐศาสตร์ ระดับปริญญาตรี

- มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เปิดสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ในระดับปริญญาตรีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เปิดสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มวิชาชีพเลือกหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สำนักวิชาการจัดการ
- มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เปิดสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงและวิสาหกิจชุมชน เป็นวิชาเลือกหรือวิชาโทหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาคค่ำ
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เปิดสอนสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ปีการศึกษา 2550 ในคณะบริหารศาสตร์
- มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เปิดสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ปีการศึกษา 2549 ในคณะวิทยาการจัดการ
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เปิดสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน ระดับปริญญาโท คณะผลิตกรรมการเกษตร
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้เปิดสอนวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนา เป็นวิชาเลือกให้กับนักศึกษา และบุคคลทั่วไป

จากการสำรวจข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสารหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านปรัชญา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร สาขาวิชาที่เปิดสอน โครงสร้างหลักสูตร จำนวนหน่วยกิต คำอธิบายรายวิชา และกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อสำรวจสภาพการเรียนการสอนในปัจจุบันในประเด็นความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านปรัชญาของหลักสูตร

จากการศึกษาเอกสารหลักสูตร ด้านปรัชญาของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัย ทั้ง 10 แห่งสามารถจำแนกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ความรู้ทางทฤษฎีและการประยุกต์ใช้

- ความรู้ทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ซึ่งพอเพียงต่อการวิเคราะห์ปัญหาและปฏิบัติงาน
- ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาเศรษฐกิจ
- สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจ
- สามารถวิเคราะห์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์กับสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

1.2 ความสามารถด้านเทคโนโลยี

- ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร
- ความสามารถและการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

1.3 ทักษะการคิด

- เป็นผู้ que คิดเป็น สามารถแก้ไขปัญหาของตัวเองได้
- คิดในเชิงวิเคราะห์
- สามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- ความรู้พื้นฐานในวิชาชีพอย่างกว้างขวาง
- ความรู้ความเข้าใจในกลไกการทำงานของระบบเศรษฐกิจ

1.4 คุณธรรม และความรับผิดชอบ

- ปฏิบัติภารกิจด้วยภูมิปัญญาและภูมิธรรม
- เห็นประโยชน์ของสังคมและชาติเป็นหลัก
- มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม

1.5 ความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

- ศึกษาความเชื่อมโยงของเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เศรษฐกิจโลกใหม่ที่เกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีเครือข่ายสารสนเทศและเทคโนโลยีชีวภาพ เศรษฐกิจพอเพียง และ เศรษฐศาสตร์ธรรมภิบาล

2. ด้านวัตถุประสงค์

จากการศึกษาเอกสารหลักสูตร ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัย ทั้ง 10 แห่งสามารถจำแนกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ความรู้เชิงทฤษฎีและการประยุกต์ใช้

- ความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์อย่างเข้มข้น
- ความรู้ ความเข้าใจในสาขาวิชาต่างๆ ทางเศรษฐศาสตร์อย่างกว้างขวาง
- ความรู้ความเข้าใจทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เพื่อให้สามารถไปเรียนต่อในระดับสูง
- ความรู้ความสามารถในการประยุกต์เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ไปวิเคราะห์

และเสนอแนวทางการแก้ปัญหา

- สามารถนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์อื่นๆ
- ความรู้ความสามารถในการใช้เหตุผลและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ให้

สอดคล้องกับสภาพการณ์ของแต่ละท้องถิ่น

2.2 ทักษะและเทคโนโลยี

- สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการสื่อสาร

- มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะภาษาอังกฤษ
- เน้นศักยภาพและความสามารถในการแสดงออกความรู้และความคิดเห็น
- สามารถนำเครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการคิด วิเคราะห์และใช้

ในการประกอบอาชีพการงานตามความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความหลากหลาย

2.3 ความสอดคล้องกับบริบทโลกและภูมิภาค

- มีองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐศาสตร์ที่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

- มีความรู้และความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจและศึกษาถึงความเชื่อมโยงของเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาค

- มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์เจาะลึกถึงเศรษฐกิจภาคเหนือตอนบน และอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

2.4 ความสามารถในการปฏิบัติ

- ผลิตบัณฑิต สอดคล้องความต้องการกำลังคนของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน และสามารถสร้างสรรคงานขึ้นเองได้

- เป็นผู้มีความพร้อม เพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

- วิสัยทัศน์กว้างไกล

- มีความเข้าใจ และวิธีคิดแบบองค์รวม สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ

- มีศักยภาพในการเป็นผู้นำในการสร้งสรรคความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศ

2.5 คุณธรรมจริยธรรม

- ตระหนักถึงคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ มีความเสียสละ และรับผิดชอบต่อสังคม

3. โครงสร้างหลักสูตร และรายวิชา

จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ทั้ง 10 แห่ง คือ จากคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ในด้านโครงสร้างของหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต พบว่า โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี ซึ่งพบว่ามีจำนวน

หน่วยกิตในโครงสร้างหลักสูตรอยู่ระหว่าง 130 – 144 หน่วยกิต โดยมีจำนวนหน่วยกิตในแต่ละหมวดวิชาดังนี้ (ตารางที่ 25)

- หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มีจำนวน 30 – 45 หน่วยกิต
- หมวดวิชาเฉพาะ มีจำนวน 90 – 105 หน่วยกิต
- หมวดวิชาเลือกเสรี มีจำนวน 3 – 12 หน่วยกิต

ตารางที่ 25 สรุปจำนวนหน่วยกิตในโครงสร้างหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่ได้นำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในหลักสูตร

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	45	38	30	35	30	33	33	32	30	34
หมวดวิชาเฉพาะ	90	93	105	91	96	96	101	96	99	90
- วิชาแกน	66	33	33	70	21	45	-	12	45	39
- วิชาเนื้อหา	-	-	-	-	-	-	79	-	-	-
- วิชาเฉพาะ (เอก)บังคับ	-	45	42	-	48	39	-	42	30	31
- วิชาเฉพาะสาขา/เลือก	21	-	30	21	27	12	-	24	24	15
- วิชาวิทยาการจัดการ	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-
- วิชาปริญญา นิพนธ์	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- วิชาโท	-	15	-	-	-	-	-	18	-	-
- วิชาฝึกประสบการณ์	-	-	-	-	-	-	7	-	-	5
หมวดวิชาเลือกเสรี	6	6	6	6	6	6	10	12	6	6
หน่วยกิตรวม	141	137	141	132	132	135	144	140	135	130

หมายเหตุ หมายเลข 1 – 10 แทนคณะ และมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต

1 = คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

4 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

5 = คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

6 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

7 = คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

8 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

9 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

10 = คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ทั้ง 10 แห่ง ในด้านรายวิชาใน
โครงสร้างหลักสูตร มีรายละเอียดดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 สรุปรายวิชาในโครงสร้างหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต

หมวดวิชา/กลุ่มวิชา	รายวิชา
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	ความรู้คู่คุณธรรม ⁽²⁾ (บังคับ ไม่นับหน่วยกิต)
กลุ่มสังคมศาสตร์	การเมืองและการปกครองไทย ⁽¹⁾ (2) (3) (4) (9) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย ⁽²⁾ (3) (9) (5) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ⁽⁴⁾ (5) (6) อารยธรรมโลก ⁽²⁾ (3) เศรษฐกิจพอเพียง ⁽⁸⁾
กลุ่มมนุษยศาสตร์	จิตวิทยากับพฤติกรรมมนุษย์ ⁽²⁾ (3) (5) มนุษย์กับการใช้เหตุผล ⁽⁴⁾ (6) (9) ปรัชญากับชีวิต ⁽²⁾ (5)(6)
กลุ่มวิทยาศาสตร์ และ คณิตศาสตร์	คณิตศาสตร์สำหรับเศรษฐศาสตร์ 1 ⁽⁴⁾ (6)(8)(9) หลักสถิติเบื้องต้น ⁽²⁾ (5)(6)(9) วิทยาศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต ⁽⁵⁾ (4) (9) เทคโนโลยีสารสนเทศเบื้องต้น ⁽³⁾ (4)(6) คอมพิวเตอร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ⁽¹⁾ (2)(4)(8)
กลุ่มภาษา	ภาษาไทย ⁽³⁾ (5)(6)(9) ภาษาอังกฤษ 1 และ 2 ⁽³⁾ (4)(5)(9) ภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์ ⁽¹⁾ (2)(9) การเขียนภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์ ⁽¹⁾ (2)(6) การสนทนาภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์ ⁽¹⁾ (2)
หมวดวิชาเฉพาะ / วิชาแกน	
กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และ สถิติ	คณิตศาสตร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ 1 ⁽¹⁾ (2)(3)(4)(5)(6)(8) คณิตศาสตร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ 2 ⁽¹⁾ (2)(3)(4)(5)(6) สถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ⁽¹⁾ (2)(3)(4)(5)(6)(7)(8) เศรษฐมิติเบื้องต้น ⁽¹⁾ (2)(3)(4)(5)(6)

หมายเหตุ หมายเลข 1 – 10 แทนคณะ และมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต

1 = คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

4 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

5 = คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

6 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

7 = คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

8 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

9 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

10 = คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ตารางที่ 26 (ต่อ)

หมวดวิชา/กลุ่มวิชา	รายวิชา
หมวดวิชาเฉพาะ / วิชาแกน	
กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์	ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾⁽⁶⁾⁽⁷⁾⁽⁸⁾⁽⁹⁾ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾⁽⁶⁾⁽⁷⁾⁽⁸⁾⁽⁹⁾ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾⁽⁷⁾⁽⁸⁾ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾⁽⁷⁾⁽⁸⁾ ประวัติความคิดเศรษฐศาสตร์ ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾⁽⁶⁾ เศรษฐกิจไทย ⁽¹⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾⁽⁶⁾⁽⁸⁾⁽⁹⁾ เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ⁽¹⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁶⁾⁽⁷⁾⁽⁹⁾ เศรษฐศาสตร์สาธารณะ ⁽¹⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁶⁾ เศรษฐศาสตร์การเงินและตลาดการเงิน ⁽¹⁾⁽⁴⁾⁽⁶⁾⁽⁷⁾ วิเคราะห์เศรษฐกิจประเทศไทย ⁽¹⁾⁽²⁾⁽⁷⁾⁽⁹⁾ วิธีวิทยาการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ ⁽¹⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾⁽⁶⁾⁽⁷⁾⁽⁸⁾⁽⁹⁾ สัมมนาประเด็นปัญหาเศรษฐกิจปัจจุบัน ⁽¹⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾⁽⁸⁾ การพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ⁽¹⁰⁾ การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ⁽¹⁰⁾ โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ⁽¹⁰⁾ จริยธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ⁽¹⁰⁾ เศรษฐกิจชุมชน ⁽¹⁰⁾ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ⁽¹⁾⁽⁴⁾⁽⁶⁾⁽¹⁰⁾ เศรษฐกิจพอเพียงร่วมสมัย ⁽¹⁰⁾ เศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ ⁽¹⁰⁾ สัมมนาปัญหาทางเศรษฐกิจพอเพียง ⁽¹⁰⁾ การวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง ⁽¹⁰⁾
วิชาเฉพาะสาขา	
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ทฤษฎี ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾⁽⁸⁾⁽⁹⁾⁽¹⁰⁾	ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾⁽⁵⁾⁽⁸⁾⁽⁹⁾ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾⁽⁵⁾⁽⁸⁾⁽⁹⁾ ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมือง ⁽¹⁾⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁸⁾ การวิพากษ์ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ⁽¹⁾⁽¹⁰⁾ หัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ทฤษฎี ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾

หมายเหตุ หมายเลข 1 – 10 แทนคณะ และมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต

1 = คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

4 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

5 = คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

6 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

7 = คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

8 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

9 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

10 = คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ตารางที่ 26 (ต่อ)

หมวดวิชา/กลุ่มวิชา	รายวิชา
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การ พัฒนา ^{(1) (2) (3) (4) (5) (8) (9)}	การพัฒนาเศรษฐกิจ ^{(1) (2) (3) (4) (5) (8) (9)} โลกาภิวัตน์และพัฒนาการเศรษฐกิจโลก ^{(1) (3) (4)} เศรษฐศาสตร์เมืองและภูมิภาค ^{(1) (2) (3) (5) (8)} เศรษฐศาสตร์ความเหลื่อมล้ำและความยากจน ^{(1) (4) (5)} พัฒนาการเศรษฐกิจชนบท ^{(1) (2) (4) (5) (8)} หัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์พัฒนาการ ^{(1) (2) (3) (5)}
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ระหว่างประเทศ ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾⁽⁵⁾⁽⁷⁾⁽⁸⁾⁽⁹⁾	ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ ^{(1) (3) (5) (7) (8) (9)} นโยบายการค้าระหว่างประเทศ ^{(1) (3) (5) (7) (8)} เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ ^{(1) (2) (3) (7) (8)} ตลาดการเงินระหว่างประเทศ ^{(1) (2) (7)} เศรษฐศาสตร์การลงทุนระหว่างประเทศ ^{(1) (3) (5) (7)} การจัดการทางการเงินในธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ ^{(1) (2) (3)} หัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ^{(1)(2) (3) (5) (7)}
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาธารณะ ^{(1) (2) (3) (4)(5) (8) (9)}	เศรษฐศาสตร์การคลัง ^{(2) (5) (8)} ทฤษฎีการใช้จ่ายของภาครัฐ ^{(1) (2) (3) (5) (8) (9)} ทฤษฎีการภาษีอากร ^{(1) (2) (3) (5) (8) (9)} นโยบายเศรษฐศาสตร์สาธารณะ ^{(1) (2) (3) (4)} หัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์สาธารณะ ^{(1) (2) (3) (5)}
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ การเงิน ^{(1) (2) (3) (4)(5)(7)(8) (9)}	เศรษฐศาสตร์การเงินการธนาคาร ^{(2) (5) (8)} ตลาดการเงินและสถาบันการเงิน ^{(1) (2) (3) (4) (5) (7) (8) (9)} ทฤษฎีและนโยบายการเงิน ^{(1) (2) (3) (4) (5) (7) (8)} เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ ^{(1) (2) (5) (7) (8) (9)} การบริหารความเสี่ยงทางเศรษฐศาสตร์การเงิน ^{(1) (3) (7)} การลงทุนและการวิเคราะห์หลักทรัพย์ ^{(1) (3) (7) (9)} หัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์การเงิน ^{(1) (3) (5) (7)}

หมายเหตุ หมายเลข 1 - 10 แทนคณะ และมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต

1 = คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

4 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

5 = คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

6 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

7 = คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

8 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

9 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

10 = คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ตารางที่ 26 (ต่อ)

หมวดวิชา/กลุ่มวิชา	รายวิชา
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ปริมาณวิเคราะห์ ^{(1)(2)(3)(4)(5) (7)} (8)	คณิตเศรษฐศาสตร์ ^{(1) (2) (3) (5) (8)} เศรษฐมิติ ^{(1) (2) (3) (5) (7) (8)} เศรษฐมิติประยุกต์ ^{(1) (2) (4)(7) (8)} การวิเคราะห์และการพยากรณ์ทางเศรษฐกิจ ^{(1) (2) (3) (4) (5) (7) (8)} การวิจัยดำเนินงาน ^{(1) (2) (3) (4) (5)} หัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ปริมาณวิเคราะห์ ^{(1) (3) (5) (7)}
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ แรงงานและทรัพยากรมนุษย์ ^{(1) (2) (3) (4) (5)(7) (8)}	เศรษฐศาสตร์แรงงาน ^{(1) (2) (3) (4) (7) (8)} แรงงานสัมพันธ์ ^{(1) (2) (5)} เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ ^{(1)(2) (3) (4) (5) (7) (8)} เศรษฐศาสตร์ประชากร ^{(1) (2) (3) (7)} เศรษฐศาสตร์สุขภาพ ^{(1) (2) (5)(7) (8)} เศรษฐศาสตร์การศึกษา ^{(1) (2) (5) (7) (8)} หัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์แรงงานและทรัพยากรมนุษย์ ^{(1) (2) (5) (7)}
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ การเกษตร ^{(1)(2)(4)(5) (7)}	เศรษฐศาสตร์การเกษตร ^{(1) (2) (4) (5) (7)} ตลาดภาคเกษตรกรรม ^{(1) (2) (4) (5)} ธุรกิจและอุตสาหกรรมการเกษตร ^{(1) (2) (4) (5) (7)} หัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์การเกษตรและธุรกิจการเกษตร ^{(1) (5) (7)}
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติ ^{(1) (3) (4) (5) (8)}	เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติ ^{(1) (3) (4) (5)} เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ^{(1) (3) (4) (5) (8)} สัมมนาการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ^{(1) (5)}
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ อุตสาหกรรม ^{(2) (3) (4) (5) (7) (9)}	เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม ^{(2) (3) (4) (5) (7) (9)} สัมมนาเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม ^{(2) (5) (7)}

หมายเหตุ หมายเลข 1 – 10 แทนคณะ และมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต

1 = คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

4 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

5 = คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

6 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

7 = คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

8 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

9 = คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

10 = คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

จากตารางที่ 26 พบว่า รายวิชาในโครงสร้างหลักสูตรดังกล่าว มีลักษณะการจัดโครงสร้างหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ในแต่ละมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 3 หมวดวิชา โดยในหมวดวิชา

ศึกษาทั่วไป ประกอบด้วย 4 กลุ่มวิชาเหมือนกัน คือ กลุ่มสังคมศาสตร์ กลุ่มมนุษยศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และกลุ่มภาษา โดยในหมวดนี้มีวิชาที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง คือ วิชาเศรษฐกิจพอเพียง และวิชาความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งวิชาเศรษฐกิจพอเพียง มีมหาวิทยาลัยรังสิตเพียงมหาวิทยาลัยเดียวที่สอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ส่วนวิชาความรู้ และคุณธรรมมีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความรู้ และคุณธรรม เป็นเงื่อนไขของความพอเพียง โดยวิชานี้ถูกจัดไว้เป็นวิชาบังคับในมหาวิทยาลัยรามคำแหงเพียงแห่งเดียว

นอกจากนั้น ยังมีรายวิชาต่างๆ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ที่ไม่มีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง แต่เป็นวิชาที่มีความสอดคล้องกันในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต โดยเลือกเฉพาะวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ 2 มหาวิทยาลัยขึ้นไป ซึ่งในกลุ่มสังคมศาสตร์ คือ วิชาการเมืองและการปกครองไทย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอารยธรรมโลก กลุ่มมนุษยศาสตร์ คือ วิชาจิตวิทยากับพฤติกรรมมนุษย์ มนุษย์กับการใช้เหตุผล และปรัชญากับชีวิต กลุ่มวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ คือ วิชาคณิตศาสตร์สำหรับเศรษฐศาสตร์1 คณิตศาสตร์สำหรับเศรษฐศาสตร์2 หลักสถิติเบื้องต้น วิทยาศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต เทคโนโลยีสารสนเทศเบื้องต้น และคอมพิวเตอร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ และกลุ่มภาษา ประกอบด้วย วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ1 และ 2 ภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์ การเขียนภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์ และการสนทนาภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์

หมวดวิชาเฉพาะ ประกอบด้วย วิชาแกน โดยมี 2 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ และสถิติ และกลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ ในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยต่างๆมีรายวิชาที่สอดคล้องกัน คือ วิชาคณิตศาสตร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์1 คณิตศาสตร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์2 สถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ และเศรษฐมิติเบื้องต้น ส่วนกลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ มีรายวิชาที่สอดคล้องกัน ได้แก่ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค1 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค1 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค2 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค2 ประวัติความคิดเศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจไทย เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เศรษฐศาสตร์สาธารณะ เศรษฐศาสตร์การเงินและตลาดการเงิน วิเคราะห์เศรษฐกิจประเทศไทย วิธีวิทยาการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ และวิชาสัมมนาประเด็นปัญหาเศรษฐกิจปัจจุบัน และมีวิชาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง คือ วิชาการพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจริยธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจชุมชนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงร่วมสมัยเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ สัมมนาปัญหาทางเศรษฐกิจพอเพียงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนวิชาเฉพาะสาขา เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนวิชาเอก และวิชาโท จากสาขาวิชาที่เปิดสอนทั้งหมด ซึ่งครอบคลุมใน 10 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ทฤษฎี

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเงิน สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ปริมาณวิเคราะห์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์แรงงานและทรัพยากรมนุษย์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม โดยมีความสอดคล้องของรายวิชาในมหาวิทยาลัยต่างๆ ดังรายละเอียดในตารางที่ 26 ซึ่งพบว่าเป็นรายวิชาของสาขา ที่ไม่มีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

4. คำอธิบายรายวิชา

จากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสารหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย พบว่ามหาวิทยาลัยที่ได้เริ่มนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในหลักสูตรในปัจจุบัน ทั้งที่เป็นวิชาเลือก หรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชาที่สอน โดยจำแนกออกเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต และมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในหลักสูตรอื่นๆ ดังนี้

4.1 มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต

ตารางที่ 27 มหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย ที่มีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในหลักสูตรในปัจจุบัน

ชื่อสถาบัน	ชื่อวิชา	เนื้อหาวิชา
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	Sufficiency Economy and Buddhist Economics : SUFF BUDD ECON (2952111) เปิดสอนเป็นวิชาเลือก	Principles and practice of "Sufficiency Economy" as introduced by the King; interpretation of the concepts and its role both for urbanites and farmers; sufficiency economy and development from a Buddhist perspective; Buddhist economics in western and Asian literature.
	Multidisciplinary Study for Rural Development : MULTI STUD RUR DEV (0201232) เปิดสอนเป็นวิชาบังคับ	Principles and practices in an integrated approach to community and rural development: interrelating culture, religion, economics, politics, education, natural resources and community health; sufficiency economy, field work, focusing on communication skills, behavioral change, teamwork, and leadership.
2. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	เศรษฐกิจพอเพียง (875-404) อยู่ในกลุ่มวิชาชีพ (เลือก)กลุ่ม 1 เศรษฐศาสตร์ทั่วไป	ความเป็นมาและความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ความสอดคล้องเชื่อมโยงของเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง และการ

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ชื่อสถาบัน	ชื่อวิชา	เนื้อหาวิชา
2. มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์		นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ศึกษาบทเรียนจริงจากการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระบบเศรษฐกิจทั้งในสาขาต่างๆ ระดับบุคคลและชุมชน
3. มหาวิทยาลัย รังสิต	เศรษฐกิจพอเพียง (EC 150) เปิดสอนเป็นวิชา เลือก กลุ่มวิชา สังคมศาสตร์ (กฎหมาย และ เศรษฐศาสตร์)	ศึกษาถึงแนวทางการศึกษาและการวิเคราะห์สังคมและเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์วิวัฒนาการของสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทยโดยเน้นให้เห็นถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมและสถาบันที่มีต่อระบบสังคมและเศรษฐกิจ ศึกษาพัฒนาการและปัญหาของสังคมและเศรษฐกิจไทยตามแนวคิดของระบบทุนนิยมที่ผ่านมา ศึกษาปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและวิธีการไปประยุกต์ใช้กับเศรษฐกิจและสังคมไทยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกัน นอกจากนี้ การศึกษายังครอบคลุมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ผลของกรณีศึกษา (Case Studies) ต่างๆที่มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับเหตุการณ์จริง
4. มหาวิทยาลัย แม่ฟ้าหลวง	เศรษฐกิจพอเพียง (1202363) เปิดสอนใน กลุ่มวิชาชีพเลือก	ศึกษาถึงแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงในรูปแบบต่างๆ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค ศักยภาพ และวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงกับกระแสเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจโลกใหม่ ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อสร้างทางเลือกในการพัฒนาประเทศไทย การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการช่วงชิงผลด้านบวกและลดทอนผลด้านลบของเศรษฐกิจเปิดภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย และการวางแผนที่มีความสมดุลและยั่งยืนต่อไป
5. มหาวิทยาลัย รามคำแหง	วิชา RU 399 เศรษฐกิจ พอเพียงกับการพัฒนา ชีวิต (Sufficiency Economy and Life Development)	ศึกษาความเป็นมา ความหมาย และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ ในระดับบุคคล ชุมชน องค์กร และประเทศ แนวทางการพัฒนาชีวิตและการปฏิบัติตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาโครงการตามพระราชดำริ กรณีตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง และการร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจ

จากตารางที่ 27 สามารถจำแนกคำอธิบายรายวิชา เป็นประเด็นต่างๆ ได้ 4 ประเด็น คือ

1. ความเป็นมา ความหมาย และปรัชญา

ความเป็นมา ความหมาย และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสอดคล้องเชื่อมโยงของเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงในรูปแบบต่างๆ

2. ความสำคัญ และการนำไปใช้

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาชีวิตการปฏิบัติตน และการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน การไปประยุกต์ใช้กับเศรษฐกิจและสังคมไทยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและมี ภูมิคุ้มกัน และการประยุกต์ใช้ปรัชญาในระดับบุคคล ชุมชน องค์กร และประเทศ

3. การศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์บทเรียนจริงจากการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระบบ เศรษฐกิจ ความสัมฤทธิ์ผลของกรณีศึกษาที่มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

4. การศึกษา วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนา

ศึกษาพัฒนาการและปัญหาของสังคมและเศรษฐกิจไทยตามแนวคิดของระบบ ทุนนิยมที่ผ่านมา วิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงกับกระแสเศรษฐกิจโลก การเพิ่มประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพผลของเศรษฐกิจเปิด และยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ เพื่อสร้างทางเลือกในการพัฒนา

4.2 มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในหลักสูตรอื่นๆ

ตารางที่ 28 มหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอน โดยนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา บรรจุไว้ในหลักสูตรในปัจจุบัน

ชื่อสถาบัน	หลักสูตร/ระดับ การศึกษา	คณะ	ชื่อวิชา	เนื้อหาวิชา
1.มหาวิทยาลัย แม่โจ้	หลักสูตรวิทยา ศาสตร์ มหาคณิศิต สาขาวิชาการ พัฒนาภูมิสังคม อย่างยั่งยืน Geosocial Based Sustainable Development) ระดับปริญญาโท	คณะผลิต กรรมการเกษตร	เศรษฐกิจพอเพียง (พท 521 หรือ GS 521) เปิดสอน เป็นวิชาบังคับ	ระบบเศรษฐกิจโลก ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจกระแสหลัก กระแสรอง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจ พอเพียงในระดับมหภาค การเงิน การคลัง การค้าระหว่างประเทศ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับจุลภาค การผลิตในระดับไร่นา/ ครุภัณฑ์และ อุตสาหกรรม พฤติกรรมที่ไม่ พอเพียงกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคม แนวคิดและแนวปฏิบัติ ด้านการพัฒนาบูรณาการในชุมชน เกษตรอย่างพอเพียง เศรษฐกิจ พอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมไทย ปัญหาและ กระบวนการแก้ปัญหา การ ประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียง

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ชื่อสถาบัน	หลักสูตร/ระดับการศึกษา	คณะ	ชื่อวิชา	เนื้อหาวิชา
2. มหาวิทยาลัยรามคำแหง(ต่อ)	สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น แผน ข ระดับปริญญาตรี	คณะรัฐศาสตร์	เป็นส่วนหนึ่งของวิชา เศรษฐกิจชุมชน (LD 612)	ศึกษาวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบัน ศึกษาพัฒนาการของเศรษฐกิจชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่ออธิบายพัฒนาการดังกล่าว ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงและรูปแบบของเศรษฐกิจชุมชนที่กำลังเกิดขึ้นในฐานะองค์ประกอบที่สำคัญของเศรษฐกิจชุมชน
3. มหาวิทยาลัยทักษิณ	หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม ระดับปริญญาโท	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	เป็นส่วนหนึ่งของวิชานโยบายและแผนพัฒนาชนบทของประเทศไทย (Thailand's policy and Planning on Rural Development) (0104641) เป็นวิชาเลือก เฉพาะสาขา แผน ก.(2)	ศึกษาความเป็นมาและลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในชนบทไทยปัจจุบัน วิเคราะห์และสังเคราะห์นโยบายและแผนพัฒนาชนบทตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน อนาคต กล่าวถึงบทบาทของรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน อาทิ กลุ่มสหกรณ์ต่างๆ กลุ่มผู้มียรายได้น้อย ฯลฯ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีส่วนในการพัฒนาตลอดจนศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. มหาวิทยาลัยศิลปากร	หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับปริญญาตรี	คณะศึกษาศาสตร์	เศรษฐกิจพอเพียง (467350) เปิดสอนเป็นวิชาเลือก	ศึกษาความหมาย ความเป็นมา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การทำเกษตร ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ศึกษาตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง มีการศึกษานอกสถานที่

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ชื่อสถาบัน	หลักสูตร/ระดับการศึกษา	คณะ	ชื่อวิชา	เนื้อหาวิชา
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	ระดับปริญญาตรี	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	เศรษฐกิจพอเพียง(GES0137) เปิดสอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป	แนวคิดและทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และการประยุกต์กับชีวิตความเป็นอยู่ พลังงาน ดิน น้ำ ป่าไม้ การเกษตร อุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม
6. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาคค่ำ		เศรษฐกิจพอเพียงและวิสาหกิจชุมชน (PA 352) เปิดเป็นวิชาเลือกหรือวิชาโท	
7. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียง	คณะบริหารศาสตร์	สหสาขาวิชา	มีลักษณะวิชาเป็นสหสาขาวิชา

จากตารางที่ 28 สามารถจำแนกคำอธิบายรายวิชา เป็นประเด็นต่างๆ ได้ 4 ประเด็น คือ

1. การศึกษาความหมาย และวิเคราะห์ปรัชญา

ศึกษาความหมาย ความเป็นมา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจต่างๆ

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับจุลภาค การผลิตในระดับไร่นา/ ครุภัณฑ์และวิสาหกิจ ธุรกิจ และอุตสาหกรรม เศรษฐกิจพอเพียงในระดับมหภาค การเงิน การคลัง การค้าระหว่างประเทศ เศรษฐกิจกระแสหลัก กระแสรอง

3. เกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ แนวคิด และแนวปฏิบัติด้านการพัฒนาบูรณาการในชุมชนเกษตรอย่างพอเพียง

4. เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมที่ไม่พอเพียงกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ศึกษาตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต จากการสัมภาษณ์ และการตอบแบบสอบถาม

2.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องของรายวิชาที่สอนในปัจจุบันกับแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง การสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาต่างๆ กระบวนการ เรียนการสอนในปัจจุบัน และความคิดเห็นต่อการปฏิรูปหลักสูตร จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยของรัฐ 8 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และมหาวิทยาลัยเอกชน 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยรังสิต และมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผู้วิจัยนำเสนอผลการสัมภาษณ์ในภาพรวม มี รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 29 สรุปการสัมภาษณ์ผู้บริหารหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต

ประเด็นการสัมภาษณ์	สรุปการสัมภาษณ์
ความสอดคล้องของ รายวิชาที่สอนในปัจจุบัน กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - มีรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง - มีวิชาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางเลือกให้กับนักศึกษา เพื่อให้รู้ว่าเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่เรียนมานั้นแนวคิดต่างกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร - นำเศรษฐกิจพอเพียงมาสอนในบางรายวิชา - มีการนำหลักเศรษฐศาสตร์มาเป็นตัวตั้งและตัดต่อแล้วเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเสริม เอามาเป็นนโยบาย - มีวิชาเศรษฐกิจชุมชน ในหมวดการศึกษาทั่วไป - สามารถประยุกต์วิชาที่สอนให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงได้ เพราะเศรษฐศาสตร์เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงได้เอาหลักเศรษฐศาสตร์ไปใช้ โดยประยุกต์เรื่องการใช้ชีวิตให้พอเพียง และให้เกิดประโยชน์สูงสุด
การสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาต่างๆ	<ul style="list-style-type: none"> - สอดแทรกเฉพาะส่วนที่นักศึกษาควรจะมี ควรจะมองเห็นอีกด้านหนึ่งของเศรษฐศาสตร์ เอามาประยุกต์และสอดแทรกในด้านการผลิต การตลาด - สอดแทรกในวิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาค ในเรื่องการบริโภคในแนวพุทธ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีพื้นฐานในแนวพุทธ อีกทั้งสามารถปรับใช้ได้ทุกวิชา - สามารถปรับได้ในส่วนของเศรษฐศาสตร์การผลิต - สอดแทรกในวิชาพัฒนาเศรษฐกิจ - สอดแทรกในวิชาวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน - มีวิชาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ในภาคเกษตร - มีรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้นักศึกษาในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ - เพิ่มรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไป โดยเศรษฐศาสตร์เป็นกระแสหลักแต่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระแสทางเลือก

ตารางที่ 29 (ต่อ)

ประเด็นการสัมภาษณ์	สรุปการสัมภาษณ์
กระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> - สอนแบบบรรยาย - สอนโดยให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ได้ - มีการทำกรณีศึกษา - มีรายวิชาโครงงานเป็นการทำวิจัยเบื้องต้น - บางรายวิชาใช้ PBL แต่ต้องมีความพร้อมทั้งเรื่องสถานที่ และอาจารย์ - ให้นักศึกษาได้ดู เช่น สื่อทางวิดีโอ - ทักษะศึกษา และดูงานต่างจังหวัด - มีสหกิจ คือ ฝึกงานตอนสุดท้ายของช่วงซัมเมอร์ - มีรายวิชาที่เป็นการฝึกงาน วิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ - มีรายวิชาการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน เรียนรู้ร่วมกับชุมชน โดยจะแบ่งกลุ่มย่อยประมาณ 10 กลุ่ม แล้วส่งนักศึกษาลงพื้นที่ในชุมชนที่อยู่ใกล้ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลักการต่างๆ เช่น การทำงานฯ การวิเคราะห์งบฯ และระบบบัญชี
ความคิดเห็นในการปฏิรูปหลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - นักศึกษาควรมีทางเลือก ซึ่งจะทำให้นักศึกษารู้ว่ากระแสหลักเป็นอย่างไร เศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร โดยให้นักศึกษาเลือกเองว่าอย่างไรหนีกว่ากัน - ควรมีเสรีภาพทางวิชาการ มีการนำเสนอแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่หลากหลาย
แนวทางของนโยบายระดับประเทศที่สนับสนุนการปฏิรูปหลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กำหนดอย่างชัดเจนให้มีวิชาเศรษฐกิจพอเพียง - ควรผลักดันให้มหาวิทยาลัยมีการวางแผนเพื่อศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง - ควรกำหนดในแผนการศึกษาแห่งชาติ และมีตัวชี้วัด - ปัจจุบันกระทรวงศึกษาได้ขอความร่วมมือให้สอดแทรกเศรษฐกิจพอเพียงในการสอน จึงได้มีการสอดแทรกในบางรายวิชา เช่น เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์เกษตร
แนวทางของนโยบายระดับองค์กรสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัยควรกำหนดเป็นนโยบายในการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปบรรจุในหลักสูตร โดยบังคับใช้ให้ทุกหลักสูตรมีการปรับรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป และกลุ่มวิชาเลือก
แนวทางการจัดระบบสนับสนุนการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาที่สนับสนุนการจัดหลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - ให้นักศึกษาทำรายงานที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - คณะวิชามีบอร์ดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักศึกษามาดูและแสดงความคิดเห็นต่างๆ - สิ่งหนังสือที่เกี่ยวข้องเข้าห้องสมุด - ให้นักศึกษาฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กรที่ดำเนินกิจการโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง - ให้นักศึกษาฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กรโดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการฝึกงาน
แนวทางการพัฒนาบุคลากร	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้อาจารย์ และบุคลากรไปอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง - จัดสัมมนาทางวิชาการ
แนวทางการพัฒนางานวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - การวิจัยจะต้องครอบคลุมทั้งเนื้อหาปรัชญา และการประยุกต์ และมีการวิจัยสังคัมร่วมกับชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม หรือการวิจัยตามลักษณะโครงการพระราชดำริ - ในหลักสูตรปริญญาตรีค่อนข้างทำยาก เพราะว่าเฉพาะทาง ซึ่งบัณฑิตที่จบเศรษฐศาสตร์ควรจะเป็นกลาง คือจบมากทำงานเฉพาะด้าน ควรให้วิจัยในระดับปริญญาเอก เฉพาะเรื่องของเศรษฐกิจ คือ เข้าไปอยู่ในชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมในนโยบายของรัฐ

ตารางที่ 29 (ต่อ)

ประเด็นการสัมภาษณ์	สรุปการสัมภาษณ์
ปรัชญา เป้าหมาย และ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - ปรัชญาของหลักสูตรควรกำหนดไว้กว้างๆ ส่วนวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ต้องมีเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม - หากบรรจุหลักสูตรเพียงไว้ในหลักสูตร ปรัชญา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ไม่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก เพียงแต่เพิ่มในการเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ซึ่งไม่ขัดแย้งกัน
โครงสร้างหลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - ปัจจุบันมีการปรับอยู่แล้ว ในวิชาเศรษฐศาสตร์หลายๆ วิชา - ปัจจุบันหลักสูตรเศรษฐศาสตร์จะมีวิชาให้เลือก คือ วิชาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้สอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นอาจารย์ในคณะเศรษฐศาสตร์ - เพิ่มรายวิชาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปโดยเอาแนวคิดเบื้องต้นไปสอน เป็นปรัชญา
ข้อเสนอแนะรายวิชา และ เนื้อหาสาระสำคัญใน รายวิชา	<ul style="list-style-type: none"> - ในรายวิชาเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ อาจบรรจุวิชาใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง เข้าไป ส่วนวิชาเลือกเสรีให้นักศึกษาเลือกเองนอกคณะ เช่น มุสลิม ก็จะไปเลือกอิสลามศึกษา แล้วแต่นักศึกษา - ควรเป็นวิชาที่สามารถนำหลักปรัชญาที่ได้ศึกษาแล้วไปปฏิบัติได้ คล้ายกับโครงการอบรม ชื่อวิชาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์เศรษฐกิจประเทศไทย - วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาค - วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารภาคธุรกิจ - วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารภาครัฐราชการ - วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการลงทุน
วิธีการเรียนการสอนใน หลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - เศรษฐศาสตร์ต้องสอนทฤษฎีก่อน แล้วนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรณีศึกษา และนำวิธีการเรียนการสอนใหม่ๆ มาใช้ เช่น project approach
คุณสมบัติผู้เข้าศึกษาใน หลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - รับจากการสอบเอ็นทรานซ์ทั้งสายวิทย์และสายศิลป์ - รับตรงทั้งสายวิทย์และสายศิลป์
กระบวนการที่ผู้เรียนต้อง ผ่านเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผล การเรียนรู้อย่างแท้จริงตาม หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - ฝึกงาน - ทำเวิร์คชอป - ให้นักศึกษาทำรายงานทางวิชาการ - ในหลักสูตรที่ใช้ใหม่ล่าสุดมีสหกิจศึกษา คือ ส่งนักศึกษาไปฝึกงาน ในหน่วยงานที่ต้องดูแลเศรษฐกิจหลักของประเทศ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารกรุงเทพ เป็นต้น

จากตารางที่ 29 พบว่า ความสอดคล้องของวิชาที่สอนกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีประเด็นความสอดคล้องแยกได้เป็น 3 ประเด็น คือ การมีรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาสอนเพิ่มเติมในบางรายวิชา และการประยุกต์วิชาที่สอนให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการสอดแทรกเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาที่สอน พบว่า มีการสอดแทรก 3 วิธี คือ สอดแทรกเนื้อหาแบบแยกส่วนในท้ายบท สอดแทรกแบบประยุกต์เนื้อหาร่วมกัน และการเพิ่มเป็น

บทเรียน หรือรายวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดแทรกในวิชาต่างๆ นั้น พบว่ามีการสอดแทรกในเรื่องการผลิต และการบริโภค และการสอดแทรกในวิชากลุ่มเศรษฐศาสตร์พัฒนา

กระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน พบว่า มี 3 วิธี คือ การสอนแบบบรรยายเนื้อหา และทฤษฎีเป็นหลัก การสอนโดยเน้นการคิดวิเคราะห์ เช่น การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม (Service Learning) เป็นต้น และมีการเสริมประสบการณ์ โดยการใช้สื่อต่างๆ การทัศนศึกษา และการฝึกงานเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยตรงจากการปฏิบัติ

การศึกษา วิเคราะห์ความคิดเห็นในการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารหลักสูตรมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม เนื่องจากการนำเสนอแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่หลากหลาย เป็นการสร้างทางเลือกให้กับผู้เรียน และก่อให้เกิดเสรีภาพทางวิชาการ โดยผู้บริหารหลักสูตรได้เสนอแนวทางของนโยบายที่สนับสนุนในการปฏิรูปหลักสูตรไว้ว่าจะต้องมีการผลักดัน และกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในหลักสูตร มีการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียง โดยการอบรม และการจัดสัมมนาทางวิชาการ ส่วนการพัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ นั้นผู้บริหารหลักสูตรมีความเห็นว่า การวิจัยต้องครอบคลุมทั้งเนื้อหาปรัชญา และการประยุกต์ใช้ปรัชญาในชีวิตประจำวัน และในภาคเศรษฐกิจต่างๆ อีกทั้งควรมีการวิจัยสังคมร่วมกับชุมชน

ข้อเสนอแนะแนวทางในการร่างหลักสูตร พบว่า การกำหนดปรัชญา เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไม่ควรถูกจำกัดด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ควรกำหนดอย่างเป็นกลาง โดยเน้นการมีคุณธรรมจริยธรรม และการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ส่วนโครงสร้างหลักสูตร และรายวิชา ควรจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างเดิม โดยเพิ่มรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเป็นพื้นฐานความรู้ และมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาเฉพาะ กระบวนการเรียนการสอนควรมีวิธีสอนโดยการบรรยายในเนื้อหาทฤษฎี ควบคู่กับวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ และปฏิบัติ ด้านคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา คือ เป็นผู้จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสายวิทย์ และสายศิลป์ ส่วนกระบวนการที่ผู้เรียนต้องผ่านก่อนจบการศึกษา ได้แก่ การฝึกงาน การทำรายงานเชิงวิชาการ และสหกิจศึกษา

2.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของอาจารย์ผู้สอนในประเด็นความสอดคล้องของรายวิชาที่สอนในปัจจุบันกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาต่างๆ และกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน จากอาจารย์

ผู้สอนประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตในมหาวิทยาลัยที่มีแผนงานจะทำการสอน หรือได้เริ่มนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในหลักสูตรในปัจจุบันทั้งที่เป็นวิชาเลือก หรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชาที่สอน ผลการวิเคราะห์นำเสนอแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) และเป็นแบบให้เติมค่าลงในช่องว่าง รวมจำนวน 4 ข้อ จากแบบสอบถามจำนวน 47 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 40 ฉบับ คิดเป็น 88.30%

ตารางที่ 30 ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล

รายการ	จำนวน (คน) (N= 40)	ร้อยละ
1. อายุ		
1.1 20 – 30 ปี	5	12.50
1.2 31 – 40 ปี	3	7.50
1.3 41 – 50 ปี	15	37.50
1.4 มากกว่า 50 ปี	17	42.50
2. วุฒิการศึกษา		
2.1 ระดับปริญญาตรี	-	-
2.2 ระดับปริญญาโท	25	62.50
2.3 ระดับปริญญาเอก	15	37.50
2.4 อื่น (ระบุ)	-	-
3. ตำแหน่งทางวิชาการ		
3.1 ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ	11	27.50
3.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์	15	37.50
3.3 รองศาสตราจารย์	14	35.00
3.4 ศาสตราจารย์	-	-
4. ประสบการณ์ในการสอน		
4.1 1-5 ปี	4	10.00
4.2 6-10 ปี	10	25.00
4.3 11-15 ปี	12	30.00
4.4 16 ปีขึ้นไป	14	35.00

ตารางที่ 30 พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 40 คน เป็นกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 50 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.50 และน้อยที่สุด คือ กลุ่มอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.50 ในด้านวุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษา ในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อย

ละ 62.50 และระดับปริญญาเอก ร้อยละ 37.50 และในด้านประสบการณ์ในการสอนมีประสบการณ์มากกว่า 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35

ตอนที่ 2 ประเด็นความสอดคล้องของรายวิชาที่สอนในปัจจุบันกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาต่างๆ กระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะในการปฏิรูปหลักสูตร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามปลายเปิด โดยมีประเด็นหลัก 4 ประเด็น คือ

- 1) ความสอดคล้องของรายวิชาที่สอนในปัจจุบันกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) การสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาต่างๆ
- 3) กระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน
- 4) ข้อเสนอแนะในการปฏิรูปหลักสูตร

ตารางที่ 31 สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของอาจารย์ผู้สอนในประเด็นการเรียนการสอนในปัจจุบัน

ประเด็น	สรุปข้อมูลจากแบบสอบถาม
ความสอดคล้องของรายวิชาที่สอนกับเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ผู้สอนสามารถยกตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงได้ในทุกรายวิชา ยกตัวอย่างประกอบเมื่อมีการเรียนรู้ในทฤษฎีต่างๆ (N=7) - สอดคล้องกับนโยบายการเงิน การค้า การพัฒนา การเคลื่อนย้ายทรัพยากรระหว่างประเทศ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ (N=5) - เนื้อหารายวิชา มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเชิงทฤษฎีพื้นฐานและก้าวหน้า และมีสาขาวิชาหลักและรอง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงควรนำมาประยุกต์ทั้งในเชิงการประยุกต์ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ (N=4) - วิชาเศรษฐศาสตร์บางวิชา เช่น สิ่งแวดล้อมชุมชน เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทำให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างมีประสิทธิภาพ (N=3) - ทุกวิชาในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องจากเกี่ยวข้องกับเรื่องการบริหารและการผลิต การคำนึงถึงสังคมโดยรวม การพัฒนาเศรษฐกิจ (N=6) - การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการในทรัพยากรที่ลงทุนไปว่ามีความพอเพียงอยู่ในระดับใด มิติต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์ ขนาดการลงทุน ขนาดตลาด (N=2) - เศรษฐกิจการเงินและธนาคาร ในการที่จะประมาณการระดับที่พอเพียง โดยมีเหตุผลต่าง ๆ ในการใช้นโยบายต่าง ๆ และคำนึงถึงผลกระทบต่าง ๆ ต่อภาคอื่น ๆ (N=2) - วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นการคำนึงการใช้ทรัพยากรให้เหมาะสม และเกิดความคุ้มค่า เพื่อให้มีทรัพยากรไว้ใช้ได้อย่างยาวนาน และคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (N=13) - มีความสอดคล้องกับทฤษฎีใหม่และการบริหารจัดการทรัพยากรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (N=3)

ตารางที่ 31 (ต่อ)

ประเด็น	สรุปข้อมูลจากแบบสอบถาม
การสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาต่างๆ	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้สอดแทรก (N=7) - มีการสอดแทรกในรายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค 1 เนื้อหา การพัฒนาและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หัวข้อลักษณะประเทศกำลังพัฒนาและแนวทางในการแก้ปัญหาของประเทศที่กำลังพัฒนา (N=3) - มีการสอดแทรกในรายวิชาการเงินและธนาคาร หัวข้อระบบการเงินและองค์ประกอบของการเงิน โดยสอดแทรกเรื่องการรู้จักตนเอง (N=2) - มีการสอดแทรกในรายวิชาเศรษฐกิจภูมิภาคเบื้องต้น หัวข้อนโยบายการพัฒนาภูมิภาค โดยการยกตัวอย่าง เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาประเทศและภูมิภาค (N=1) - มีการสอดแทรกในรายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยการสอดแทรกเฉพาะแนวคิดในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเป็นแนวทางหนึ่งในหลายแนวทาง (N=4) - เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมชุมชน โดยการยกตัวอย่างบุคคลที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม (N=2) - เศรษฐศาสตร์สหกรณ์ โดยการยกตัวอย่างเกษตรที่มีวิถีชีวิตพอเพียง และชุมชนพอเพียง (N=2) - ทุกรายวิชา โดยการบรรยายแนวคิดและยกตัวอย่างให้นักศึกษาค้นคว้าและทำรายงาน (N=8) - ประวัติศาสตร์เศรษฐศาสตร์ โดยดูความเป็นมาเป็นอยู่ของคนในอดีตที่ไม่ได้ยึดแนววัตถุนิยมแต่เป็นการทำมาหากินแบบพึ่งตนเอง (N=1) - มีการมองทรัพยากรในภาพรวมทั้งในอดีตและปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร โดยคำนึงถึง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข (N=3) - สอดแทรกเฉพาะแนวคิดในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเป็นแนวทางหนึ่งในหลายแนวทาง (N=6) - บรรยายให้ทราบถึงแนวคิด ยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง ให้นักศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ทำรายงาน นำเสนอในชั้นเรียน (N=8) - มีการวิเคราะห์องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงและแสดงให้เห็นความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่สามารถเทียบเคียงได้ (N=2)
กระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เอกสาร ผู้สอนบรรยาย การเข้าใจ Concept (N=40) - จัดกิจกรรมกลุ่ม และเดี่ยว ให้นักศึกษา ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้อง (N=6) - เชิญวิทยากรที่ประสบความสำเร็จโดยใช้เศรษฐกิจพอเพียงมาบรรยาย (N=4) - มีการฝึกการเขียนแนวทางที่จะปฏิบัติ ฝึกปฏิบัติ ดูพื้นที่จริง ทำด้วยตนเอง (N=7) - มีการอภิปราย นำเสนอและมีตัวอย่างแนวทางปฏิบัติเป็นรูปธรรม (N=5) - มีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ให้นักศึกษาเข้าใจหลักและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและศึกษากรณีศึกษาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับตนเอง ครอบคลุม ชุมชน (N=2) - เรียนรู้จากของจริงควบคู่กับแนวคิด (N=3) - ทักษะศึกษา (N=5) - สอนแบบบูรณาการภาพรวม สอดแทรกในรายวิชาต่าง ๆ (N=5)

ตารางที่ 31 (ต่อ)

ประเด็น	สรุปข้อมูลจากแบบสอบถาม
ข้อเสนอแนะในการปฏิรูปหลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องมีการระดมสมองและมองในภาพรวม ไม่ใช่เพียงวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือกลุ่มวิชาหนึ่ง พร้อมทั้งวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์กระแสหลักปัจจุบันประกอบ (N=4) - ต้องได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากผู้บริหารประเทศ เพื่อให้มีหน่วยงานรองรับผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตร (N=5) - แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดหนึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ที่สามารถสอดแทรกได้ในรายวิชาต่างๆ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นวิชาโดยเฉพาะ (N=3) - ในด้านรายวิชาในหลักสูตร ควรมีรายวิชาเพิ่มเติม คือ <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มเศรษฐศาสตร์การพัฒนา (N=11) - พุทธเศรษฐศาสตร์ (N=9) - เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้น และการประยุกต์ใช้ (N=12) - เศรษฐกิจพอเพียงร่วมสมัย เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น การประยุกต์หลักการเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง แนวโน้มในอนาคต และการติดตามตรวจสอบ (N=1) - เศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ เพื่อศึกษาแนวทางในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัว ชุมชน และสังคมบนพื้นฐานการให้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ (N=2) - กลุ่มวิชาการจัดสรรทรัพยากร (N=2) - ในด้านวิธีการสอน ควรมีการอภิปราย และนำเสนอ มีตัวอย่างแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ควบคู่กับการศึกษาหลักปรัชญา (N=10)

จากตารางที่ 31 พบว่า ความสอดคล้องของวิชาที่สอนกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้สอนมีความเห็นว่า มีความสอดคล้อง เนื่องจากวิชาเศรษฐศาสตร์ค้ำนึ่งถึงการให้ทรัพยากรให้เหมาะสม และเกิดความคุ้มค่า ค้ำนึ่งถึงผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และเกี่ยวข้องกับเรื่องการบริโภค การค้ำนึ่งถึงสังคมโดยรวม การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยสามารถยกตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงได้ในทุกรายวิชา วิธีการสอดแทรกเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาที่สอน พบว่า มีการสอดแทรกเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ ในรายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค สอดแทรกในวิชาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสอดแทรกโดยให้ผู้เรียนค้นคว้า และทำรายงาน ส่วนกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน พบว่า มี 3 วิธี คือ การสอนแบบบรรยายเนื้อหา การอภิปราย และการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ และทัศนศึกษา

ข้อเสนอแนะในการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้สอนมีความเห็นว่า ต้องมีการระดมสมอง และมองการสร้างหลักสูตรในภาพรวม ไม่ใช่เพียงวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือกลุ่มวิชาหนึ่ง โดยจะต้องได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากผู้บริหารประเทศ เพื่อให้มีหน่วยงานรองรับผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตร ในด้านรายวิชาในหลักสูตร ควรมี

รายวิชาเพิ่มเติม คือ เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงร่วมสมัย เศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ พุทธเศรษฐศาสตร์ กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา และกลุ่มวิชาการจัดสรรทรัพยากร ส่วนในด้านวิธีการสอน ควรมีการอภิปราย และนำเสนอ มีตัวอย่างแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ควบคู่กับการศึกษาหลักปรัชญา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ลักษณะ และแนวปฏิบัติในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสังคมปัจจุบัน

การนำเสนอผลการวิจัยการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะ และแนวปฏิบัติในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ผลการศึกษา และวิเคราะห์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน และส่วนที่ 2 ผลการศึกษา และวิเคราะห์ความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิตของหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลการศึกษา และวิเคราะห์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร บทความ เว็บไซต์ และสัมภาษณ์บุคคล และองค์กรธุรกิจเกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและการทำงาน โดยนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ การนำเสนอแนวคิดของบุคคลที่นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และการนำเสนอการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของธุรกิจ

ส่วนที่ 1 การนำเสนอแนวคิดของบุคคลที่นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

ผลการศึกษา และวิเคราะห์เอกสารการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคล จากการสัมภาษณ์ และบทสัมภาษณ์ในนิตยสารแพรวรายปักษ์ คอลัมน์ชีวิตพอเพียง ฉบับวันที่ 25 พฤศจิกายน 2548 ถึงวันที่ 25 สิงหาคม 2549 พบว่า บุคคลควรมีความพอเพียงในการดำรงชีวิตประจำวัน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจหรือวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากร และด้านจิตใจหรือวัฒนธรรม โดยในแต่ละด้านมีองค์ประกอบของความพอเพียง 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ ความรู้ และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความสมดุลทั้ง 4 ด้านไปพร้อมๆ กัน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 32 การวิเคราะห์เอกสารการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

	ด้านเศรษฐกิจ หรือวัตถุ	ด้านสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากร	ด้านจิตใจ หรือวัฒนธรรม
ความพอประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> - ยึดแนวทางเรียบง่าย ใช้ชีวิตเรียบง่าย - ใช้จ่ายแต่ตามควร ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ฟุ่มเฟือย - ประหยัดใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น - ประหยัดในการใช้ข้าวของ เสื้อผ้า <p>ขาดหอมแซม_กินข้าวต้องกินให้หมด ใช้รถสาธารณะ ไม่กินอยู่อย่างทิ้งขว้าง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คนเราเกิดมาไม่เท่ากัน แต่เลือกที่จะมีความพอเพียงได้ ทำอะไรที่พอเพียงแก่ฐานะของตัวเอง จะทำให้มีความมั่นคง ไม่มีวันล้มสลายไม่คิดเปรียบเทียบกับคนที่มียากกว่าเราก็มีความสุข 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้ตัวเองเรื่องการกินอาหารในชีวิตประจำวันกินให้เหมาะกับตัวเอง ต้องรู้จักตัวเอง ตรวจสอบตนเอง - บริหารจัดการชีวิตให้ลงตัวด้วยศักยภาพและความพอเพียงในสิ่งที่ตนมี <p>อยู่บนพื้นฐานของการประมาณตน และศักยภาพที่เป็นจริง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าใจตัวเองรู้ความรู้ความสามารถที่ตนถนัด ทำในสิ่งที่ถนัด - ชีวิตที่พอเพียงต้องถูกปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก ไม่ให้ขาดและเกิน <p>เพราะถ้าเราขาดเราก็จะเกิน</p> <ul style="list-style-type: none"> - แต่ละครอบครัวควรหาความพอประมาณ ความพอดีในครอบครัวให้อยู่ในความพอใจของทุกคนในครอบครัว
ความมีเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล คิดอย่างรอบคอบ บนพื้นฐานของความจำเป็นในการดำรงชีวิตอาศัยการมีข้อมูลดี ศึกษาตลาดอย่างดี - เปรียบเทียบราคากับคุณภาพและความสามารถซื้อของตน ถ้าอยากได้ของแพงก็เก็บเงินซื้อไม่ขอยืมของใคร ของแบรนด์เนมก็ใช้บ้างซื้อตอนลดราคา 	<ul style="list-style-type: none"> - เหตุผลในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับโอกาส และศักยภาพ และความเสี่ยงที่รับได้ - เหตุผลในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผลตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดการดำเนินชีวิตที่มีการวางแผนที่ดีในแง่ของการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและมีประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด - ประหยัดทรัพยากร ใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุด ใช้รถบีทีเอส ใช้คาร์พูล เพื่อประหยัดน้ำมันและเวลา 	<ul style="list-style-type: none"> - ตัดสินใจบนพื้นฐานของความพอเพียง และค่อยเป็นค่อยไป - ตัดสินใจทำในสิ่งที่มีความถนัด

ตารางที่ 32 (ต่อ)

	ด้านเศรษฐกิจ หรือวัตถุ	ด้านสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม หรือ ทรัพยากร	ด้านจิตใจ หรือวัฒนธรรม
การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> - แบ่งรายได้ไว้ออม และลงทุน อัตราสัดส่วนการเก็บออมกำหนดชัดเจนทุกเดือน ตามความจำเป็นในระดับที่เก็บแล้วไม่เดือดร้อน - ใช้เงินระวางไม่มีหนี้ ไม่ฟุ่มเฟือยมาก ก็จะอยู่ได้อย่างมั่นคง 	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนวิชาต่างๆ เพิ่ม เป็นภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง และใช้ความรู้ช่วยเหลือสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - เรื่องการกินอาหาร เมื่อเรารู้ว่ามันจะทำลายตัวเราก็ต้องหยุดรับประทานอาหารที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยไม่นำมาซึ่งโรคร้ายไข้เจ็บ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง ไม่ประมาท - การตัดสินใจขึ้นอยู่กับโอกาส และความเสี่ยงที่รับได้
เงื่อนไขความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาความรู้ความสามารถ ความรอบรู้เรื่องคุณภาพกับราคา และเงินที่มี โดยสำรวจตลาด 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความรู้เรื่องการรักษาสมดุลในการให้เวลากับครอบครัว เพื่อน และการทำงาน เพราะหากใช้เวลาไปกับทางใดทางหนึ่งไม่สมดุลจะก่อให้เกิดปัญหา - พัฒนาความรู้อีกหลายอย่างที่อยากรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างองค์ความรู้ที่เป็นของคนไทยโดยคำนึงถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้ที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข มองโลกจากหลากหลายมุมมองอย่างสมดุล รู้ที่จะพอใจสิ่งที่ตนเองเป็น - เรียนรู้ที่จะพัฒนาหรือก้าวหน้าอย่างค่อยเป็นค่อยไป
เงื่อนไขคุณธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่โลภ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับผลตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - คำนึงถึงคุณค่าความเป็นคน ทำประโยชน์ให้สังคม ทำงานเสริม และเป็นงานที่จรรโลงสังคม - เป็นคนดีของสังคม อย่าทำความเดือดร้อนให้สังคมและตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่โลภ ลดกิเลส เบียดเบียน ทรัพยากรน้อยลง 	<ul style="list-style-type: none"> - จริงใจ สุขกายสบายใจเป็นที่ตั้ง - ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต - คำนึงถึงคุณค่าชีวิตโดยหาโอกาสทำประโยชน์ให้สังคม

ส่วนที่ 2 การนำเสนอการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของธุรกิจ

ผลการศึกษา และวิเคราะห์จากเอกสาร และการสัมภาษณ์ การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของธุรกิจ ซึ่งเป็นองค์กรที่เป็นตัวอย่างของการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ 5 องค์กร และ 1 ชุมชน แบ่งตามขนาดธุรกิจ ดังนี้

- กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ประกอบด้วย บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) และบริษัท แพรนต้าจีวีเวอร์รี่ จำกัด (มหาชน)
- กลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประกอบด้วย บริษัท ชื่อไทยดอทคอม จำกัด ชุมพรคานาน่า รีสอร์ท และบ้านอนุรักษ์กระดาศา
- ชุมชนไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยคุณประยงค์ วรรณรงค์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การดำเนินธุรกิจมีความพอเพียงในการดำเนินการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจหรือวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากร และด้านจิตใจหรือวัฒนธรรม โดยในแต่ละด้านมีองค์ประกอบของความพอเพียง 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ ความรู้ และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความสมดุลทั้ง 4 ด้านไปพร้อมๆ กัน คือ การบริหารธุรกิจ มีการยึดหลักความพอเพียง โดยมีความพอประมาณด้านการก่อหนี้และขยายการลงทุน ความพอประมาณด้านผลกำไรยึดหลักความเสี่ยงปานกลางเพื่อกำไรปกติความพอประมาณด้านคู่ค้าและเครือข่ายธุรกิจความพอประมาณด้านการผลิตตามศักยภาพขององค์กร ความพอประมาณด้านค่าจ้างและสวัสดิการ ภายใต้อันตรายหลักเหตุผล คือ การรู้จักตนเอง โดยผลิตอย่างมีเอกลักษณ์ โดยคำนึงถึงด้านทรัพยากรและการใช้ให้เกิดประโยชน์ คำนึงถึงสังคม เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เน้นการพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ จากการมีทุนสำรองและป้องกันความเสี่ยง รู้เท่าทันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีการผลิตที่หลากหลายเพื่อป้องกันความเสี่ยง โดยใช้แรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่น ไปพร้อมๆ กับพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ภายใต้อันตรายหลักความรู้และคุณธรรม คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการ โดยสร้างความรู้ให้แก่พนักงานโดยฝึกอบรมและเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระบบควบคุมคุณภาพสินค้าและรักษาความลับของลูกค้า เน้นคุณภาพและคุณธรรม ดำเนินธุรกิจโดยมีการเอื้อเพื่อแบ่งปัน และมีกิจกรรมเพื่อสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 33 ผลการวิเคราะห์การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของธุรกิจ

	ด้านเศรษฐกิจ หรือวัตถุประสงค์	ด้านสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากร	ด้านจิตใจ หรือวัฒนธรรม
ความพอประมาณ	<p><u>ความพอประมาณด้านการก่อหนี้และ</u> <u>ขยายการลงทุน</u> -ไม่กู้ยืมเพื่อขยายธุรกิจ -ไม่กู้ยืมเงินจากภายนอก</p> <p><u>ความพอประมาณด้านผลกำไร</u> -ยึดหลักความเสี่ยงปานกลางเพื่อ กำไรปกติ</p>	<p><u>ความพอประมาณด้านลูกค้าและ</u> <u>เครือข่ายธุรกิจ</u> -มีเครือข่ายผู้ประกอบการรายย่อย ช่วยจัดส่งงานเมื่อยอดการสั่งซื้อสินค้า เพิ่ม -ยึดหลักแบ่งปันและไม่เบียดเบียนคู่ ค้าธุรกิจ</p>	<p><u>ความพอประมาณด้านการผลิตตาม</u> <u>ศักยภาพขององค์กร</u> -รับคำสั่งซื้อตามกำลังทุนที่มี -รับดำเนินการตามทรัพยากรที่มี -รับบุคลากรเท่าที่จำเป็น โดยการจัดคน เข้าทำงานให้เหมาะสมกับลักษณะงาน</p>	<p><u>ความพอประมาณด้านค่าจ้างและ</u> <u>สวัสดิการ</u> -บริหารค่าจ้างและสวัสดิการโดยเน้น ความสมดุลและการตอบสนอง ผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่ผู้ถือหุ้น</p>
ความมีเหตุผล	<p><u>รู้จักตนเองผลดีอย่างมีเอกลักษณ์</u> -สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะตัว -ให้บริการทางเทคโนโลยีในรูปแบบที่ แตกต่างและมีเอกลักษณ์ -สร้างตราสินค้าของตัวเองอย่าง ต่อเนื่อง และมีตราสินค้าที่ต่างกัน ในตลาดแต่ละระดับ</p>	<p><u>รู้จักผู้อื่น ผลดีสนองความต้องการ</u> <u>ประเมินคู่แข่ง</u> -เสนอบริการที่สอดคล้องกับความต้องการ ของลูกค้าในประเทศ -มีความยืดหยุ่นในการเสนอ ผลิตภัณฑ์ตามความต้องการ -ตรวจสอบการทำงานของบริษัทเทียบกับ คู่แข่งอย่างสม่ำเสมอ</p>	<p><u>เหตุผลด้านทรัพยากรและการใช้ให้เกิด</u> <u>ประโยชน์</u> -เน้นการนำปอสาซึ่งมีจำกัดกลับมาใช้ ใหม่ -พัฒนาแหล่งพลังงานสำรองในการผลิต -หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในการผลิต -เน้นขายงานเฉพาะที่บริษัทมีความ เชี่ยวชาญ</p>	<p><u>คำนึงถึงสังคม เห็นอกเห็นใจผู้อื่น</u> -รายได้จะจ่ายค่าแรงและวัตถุดิบก่อน -ใช้ทฤษฎีการพัฒนาที่เหมาะสมกับ"คน" เข้าใจในวิถี และความสุขของพนักงาน และใช้วิถีแห่งการให้มาเป็นหลักใน การพัฒนาองค์กร -สรรหาและคัดเลือกคนอย่างเป็น ระบบโดยยึดคุณสมบัติคนดีคนเก่ง -ใช้นโยบาย ตลาดแรงงานภายในที่ยึด มั่นในการพัฒนาบุคลากรอย่าง ต่อเนื่อง และเป็นระบบ</p>

ตารางที่ 33 (ต่อ)

	ด้านเศรษฐกิจ หรือวัตถุประสงค์	ด้านสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากร	ด้านจิตใจ หรือวัฒนธรรม
การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	<p>พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ มีทุนสำรองและป้องกันความเสี่ยง</p> <ul style="list-style-type: none"> -ลงทุนด้วยทุนตัวเองเป็นหลัก -จัดสรรเงินหมุนเวียนประจำวันและเงินสำรองระยะยาว -มีการปรับตัวพร้อมรับสถานการณ์ช่วงธุรกิจถดถอย -มีนโยบายจ่ายเงินปันผลไม่เกิน 60% ของกำไรสุทธิ -ประเมินความเสี่ยงของกิจการทุก 6 เดือน -ป้องกันความเสี่ยงด้วยการปริวรรตเงินตราไว้ล่วงหน้า -รู้เท่าทันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์หลากหลาย -ผลิตสินค้าหลากหลาย -กระจายผลิตภัณฑ์ในหลายระดับและขยายตลาดในต่างประเทศ 	<p>พึ่งตนเองได้ทางสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> -นำแนวคิดระเบิดจากข้างในมาใช้โดยให้พนักงานได้ลงมือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวเอง เช่น การปลูกข้าวในรีสอร์ท -สร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้เทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นภายในองค์กรในการบริการลูกค้า 	<p>ใช้แรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> -เน้นการจ้างบุคลากรในท้องถิ่น -ใช้แรงงานในท้องถิ่นตัดปอสา และทำไร่สาในจังหวัดเชียงราย 	<p>พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง</p> <ul style="list-style-type: none"> -มีความระมัดระวังในการรับพนักงานเพื่อให้ได้คุณสมบัติที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมขององค์กร -ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของพนักงานในการแก้ปัญหาของบริษัท -มีโครงการพัฒนาภาวะผู้นำขององค์กรอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลง -มีการจัดสรรทุนการศึกษาด้านต่างๆ เพื่อต่อยอดความรู้ของพนักงานเป็นการสะสมทุนมนุษย์ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจในระยะยาว -ส่งเสริมการออมของพนักงาน

ตารางที่ 33 (ต่อ)

	ด้านเศรษฐกิจ หรือวัตถุ	ด้านสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากร	ด้านจิตใจ หรือวัฒนธรรม
เงื่อนไขความรู้	<p><u>ความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ฝึกอบรมพนักงานอย่างต่อเนื่อง -ผู้บริหารกับพนักงานมีการเรียนรู้ร่วมกันโดยจัดตั้งบริษัทจำลองขึ้น -สร้างความรู้ให้แก่พนักงานโดยฝึกอบรมและเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ -พัฒนาและเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมและโอกาสทางธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ 	<p><u>การสร้างเครือข่ายความรู้</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ร่วมในเครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคม และสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาความรู้ และมาตรฐานธุรกิจ -จัดตั้งกลุ่มบุคลากรเกษียณอายุ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งภูมิปัญญา ประสบการณ์ และความสามารถที่จะพึ่งพาอาศัยกันเมื่อจำเป็น 	<p><u>ความระมัดระวัง มีสติในการปฏิบัติ พัฒนาเทคโนโลยี</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ยกระดับการใช้เทคโนโลยีในรูปแบบเดิมมาใช้เครื่องมือการผลิตสมัยใหม่แทน -ผนวกรวมให้บริการด้านเทคโนโลยี ด้านการให้คำปรึกษา และด้านการวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาแบบบูรณาการ 	<p><u>เผยแพร่ความรู้ให้ผู้สนใจภายนอก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -เปิดให้คนภายนอกมาเยี่ยมชม และศึกษาการบริหารธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ -มีการเผยแพร่กระบวนการและวิธีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจ
เงื่อนไขคุณธรรม	<p><u>ความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ คุณภาพและความลับลูกค้า</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -มีระบบควบคุมคุณภาพสินค้าและรักษาความลับของลูกค้า -รักษาความลับของลูกค้าอย่างเคร่งครัด -เน้นให้พนักงานมีคุณภาพและมีคุณธรรม มีสัมมาอาชีวะ และความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน 	<p><u>เอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีกิจกรรมเพื่อสังคม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ก่อตั้งชมรมดำเนินกิจการเพื่อสังคม -จัดโครงการร่วมบริจาคโลหิตให้แก่สภากาชาดไทยทุก 3 เดือน -ดำเนินโครงการโรงงานสีขาวเพื่อป้องกัน และแก้ปัญหายาเสพติดในองค์กร 	<p><u>คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -มีการสร้างบ่อน้ำบาดน้ำเสียเพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 	<p><u>ส่งเสริมคุณธรรม ความศรัทธา ตั้งมั่น และอดทน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -เจ้าของธุรกิจมีความอดทนสาหะในการดำเนินธุรกิจจนประสบความสำเร็จ -มีกิจกรรมอบรมคุณธรรมให้พนักงาน -ให้พนักงานลาไปปฏิบัติธรรมได้ -มีความศรัทธาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถทำให้เป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ

3.2 ผลการศึกษา และวิเคราะห์ความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิตของหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและเอกชน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิตของหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 8 คน จากหน่วยงานต่างๆ คือ สมาคมธนาคารไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมบริษัทหลักทรัพย์ สมาคมบริษัทเงินทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กรมการประกันภัย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า

ตารางที่ 34 ผลการวิเคราะห์ความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิตของหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิต

ประเด็นการสัมภาษณ์	ความคาดหวังในด้านคุณลักษณะของบัณฑิต
คุณลักษณะทั่วไป	<ul style="list-style-type: none"> - ความสามารถด้านเทคโนโลยี : ต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีเหตุผลและเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวได้อย่างเข้าใจ จะต้องอาศัยความรอบคอบและความระมัดระวังในการใช้เทคโนโลยี โดยสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งระดับวางแผนและแก้ปัญหา - ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร : ต้องพัฒนาให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ - คุณธรรมและความรับผิดชอบ : ควรมีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกเป็นอย่างดี โดยเฉพาะควรคำนึงถึงการเชื่อมประสานคุณธรรมและจริยธรรมของทุกภาคส่วนในสังคม - อื่นๆ : มีจิตสำนึกและการกระทำที่เป็นวิถีทางปฏิบัติให้เกิดความพอเพียง
คุณลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องลักษณะหน่วยงาน	<ul style="list-style-type: none"> ● ความรู้ทางทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ 1. สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางธุรกิจและมีความรอบคอบในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล 2. สามารถดำเนินงาน และดำเนินธุรกิจ โดยไม่ได้มุ่งที่ผลกำไรสูงสุดเพียงด้านเดียว แต่เน้นการเติบโตอย่างยั่งยืน และมั่นคง เพียงพอที่จะสร้างประโยชน์และคุณค่าต่อสังคม 3. สามารถปรับตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ตระหนักถึงความเสี่ยงด้านต่างๆ พร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ทั้งในภายในและภายนอกองค์กรบนพื้นฐานของการประสานประโยชน์ร่วมกัน

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ประเด็นการสัมภาษณ์	ความคาดหวังในด้านคุณลักษณะของบัณฑิต
คุณลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับลักษณะหน่วยงาน	<ul style="list-style-type: none"> ● ความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง <ol style="list-style-type: none"> 1. ความพอประมาณ : เป็นบุคคลที่ดำเนินชีวิต ดำเนินธุรกิจ และปฏิบัติงานต่างๆ โดยยึดหลักความพอดี 2. ความมีเหตุผล 3. การมีภูมิคุ้มกัน : สามารถปฏิบัติงานโดยตระหนักถึงความเสี่ยงด้านต่างๆ และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรบนพื้นฐานของการประสานประโยชน์ร่วมด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 4. ความรู้ : มีความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักความรู้ต่างๆ ในการวางแผนและการบริหารจัดการองค์กร โดยพิจารณาความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะกิจการ และวัฒนธรรมขององค์กรเป็นสำคัญ สามารถรองรับการพัฒนาด้วยการฝึกอบรมจากหน่วยงานในทุกๆ ด้าน 5. คุณธรรม : คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม มีจรรยาบรรณวิชาชีพ เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ หลักเกณฑ์การปฏิบัติและคู่มือในการทำงานร่วมกันของพนักงาน ● ทักษะการคิด <ol style="list-style-type: none"> 1. การพึ่งพาตนเอง 2. ใช้หลักความรู้และวิชาการต่างๆ ในการพัฒนาให้องค์กรเจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน 3. ประยุกต์ใช้หลักความรู้ต่างๆ ในการวางแผนและการบริหารจัดการองค์กรให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะกิจการและวัฒนธรรมขององค์กร ● ความสามารถในการปฏิบัติงาน <ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในเชิงยุทธศาสตร์และเชิงปฏิบัติการ 2. บริหารและวางแผนทางการเงินและการลงทุนที่อยู่ภายใต้หลักการของการทำธุรกิจที่ไม่ก่อหนี้ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ขยายหรือทำกำไรเกินควร 3. เน้นการบริหารจัดการตามความเหมาะสมและสามารถยืดหยุ่นได้ในทุกกรณีและทุกสถานการณ์ เพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงตามภาวะการณ์ต่างๆ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ เป็นผลการวิจัยนำไปสู่การร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR จำนวน 3 รอบ การเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยคำถามปลายเปิดจำนวน 25 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์ และการศึกษา เป็นผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 15 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์ ในหน่วยงานของรัฐและเอกชน จำนวน 10 ท่าน แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามในรอบที่ 2 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมาจัดทำเป็นแบบสอบถามปลายปิด คำถามที่ใช้ในแบบสอบถามรอบ 2 นี้เป็นข้อมูลความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในรอบแรกโดยไม่นำแนวคิดของผู้วิจัยเข้าไปในแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 2 ได้รับการวิเคราะห์เพื่อหาฉันทามติของคำถามแต่ละข้อ เพื่อสรุปผลของกลุ่มแล้วจัดทำเป็นแบบสอบถามในรอบที่ 3 จากนั้นนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมพิจารณาอีกครั้ง แล้วนำผลตอบกลับมาวิเคราะห์หาระดับฉันทามติของคำถามแต่ละข้อ

ผลการสัมภาษณ์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 ได้นำมาสร้างแบบสอบถามในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 นำเสนอผลการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในตารางที่ 34 ดังนี้

ตารางที่ 35 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ชั้นทามติ
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง /Mo – mdn/ Q3-Q1		
1. แนวทางนโยบายระดับประเทศ ในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดทำเป็นหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต				
1.1 รัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจน และต่อเนื่อง ผ่านกระทรวงศึกษาธิการกระตุ้น และส่งเสริมมหาวิทยาลัยต่างๆ ทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	4.00 (4.00)	1.00 (1.00)	2.00 (2.00)	ไม่ได้
1.2 รัฐบาลต้องระดมสมองจากหลายภาคส่วนเพื่อได้ชั้นทามติร่วมกัน ในการจัดทำหลักสูตร	5.00 (5.00)	0 (0)	1.50 (1.50)	ได้
1.3 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งคณะทำงานที่จะขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมหาวิทยาลัย เน้นในเรื่องหลักสูตร	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (0.50)	ได้
1.4 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดทำเอกสาร เพื่อช่วยในการจัดทำหลักสูตร	4.00 (4.00)	1.00 (0)	2.00 (1.50)	ได้
1.5 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ควรประสานกับองค์กรเครือข่ายทางเศรษฐศาสตร์คิดร่วมกันในการทำหลักสูตร โดยเริ่มจากการนำการเรียนการสอนที่มีอยู่มาพิจารณา แล้วสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยจัดทำหลักสูตร	5.00 (4.00)	0 (0)	1.00(1.00)	ได้
1.6 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ควรกำหนดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
1.7 รัฐบาลต้องปรับนโยบายอื่นๆในการพัฒนาประเทศ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
1.8 รัฐบาลต้องมีนโยบายให้มีการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านทุกส่วนของราชการ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้

ตารางที่ 35 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิค EDFR ในด้านแนวทางในการกำหนดนโยบายระดับประเทศ พบว่า เกือบทุกข้อได้รับชั้นทามติ

ตารางที่ 36 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ฉันทามติ
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง /Mo – mdn/ Q3-Q1		
2. แนวทางการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร				
- ด้านการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้				
2.1 มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.2 มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ คือนโยบายสาธารณะ ระดับองค์กร และระดับปัจเจกครอบครัว การดำรงชีวิต	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.3 มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 2 ประเภท คือ วิจัยพื้นฐาน เพื่อต่อยอดความรู้ และวิจัยประยุกต์ เพื่อเสริมความเข้าใจในแง่ประสบการณ์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.4 มหาวิทยาลัยต้องกำหนดหัวข้อวิจัยและผู้วิจัยที่จะเป็นผู้สอน แล้วให้ทุนในการวิจัย	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.5 มหาวิทยาลัยมีโครงการให้อาจารย์ทำวิจัยร่วมกันในด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.6 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนทุนวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง	4.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.7 ควรมีการวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และระดับประเทศ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
- ด้านการสร้างเครือข่ายผู้สอน				
2.8 ผู้สอนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะรายวิชาไม่ได้ ต้องเป็นผู้สอนที่มุ่งมั่นในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่มีมุมมองที่ต่างกัน และนำไปประยุกต์ในสาขาที่ต่างกัน	4.00 (4.00)	0 (0)	1.50 (1.00)	ได้
2.9 มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มผู้สอน และเปิดโอกาสผู้เรียนร่วมฟังซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ไปด้วย	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้

ตารางที่ 36 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (ต่อ)

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ชั้นทามติ
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง		
		/Mo – mdn/ Q3-Q1	Q3-Q1	
2.10 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรรวบรวมรายชื่อวิทยากรของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สภาพัฒนา และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่เริ่มมีการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครือข่ายได้	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.11 ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปใช้ในการเรียนการสอน	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.12 มีการคัดเลือกผู้สอนที่มีความพร้อม เพื่อที่จะนำมาปรับองค์ความรู้ให้มีบรรทัดฐานใกล้เคียงกัน	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.13 ควรมีการแลกเปลี่ยนผู้สอนระหว่างสถาบันการศึกษาในหลักสูตรเดียวกัน เนื่องจากผู้สอนมีบรรทัดฐานใกล้เคียงกันเพื่อได้แลกเปลี่ยนแนวคิด	4.00 (4.00)	0 (0)	1.50 (1.00)	ได้
2.14 สร้างเครือข่ายผู้สอนจากผู้ที่ทำงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเชื่อว่าเป็นผู้สอนที่มีความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจพอเพียง	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.15 จัดให้ผู้สอนได้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (0.50)	ได้
2.16 มีการสร้างเครือข่ายผู้สอนในระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศ	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
- ด้านรูปแบบหรือชุดการเรียนรู้				
2.17 จัดทำเอกสารประกอบการสอนโดยรวบรวมเอกสารจากแหล่งต่างๆ เช่น คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.18 รวบรวมความรู้ที่ได้จากงานวิจัยจัดทำให้เป็นเอกสาร ตำราใช้ประกอบการเรียนการสอน	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.19 จัดทำตำรามาตรฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาดังกรรมการเขียนตำรา	4.00 (4.00)	1.00 (0)	2.00 (1.50)	ได้
2.20 จัดทำชุดการเรียนรู้ที่เป็นหลักสูตรกลาง โดยเครือข่ายผู้สอนร่วมกันจัดทำ เพื่อนำไปใช้ที่ต่างๆ กัน	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.21 มีชุดการเรียนรู้ในระดับต่างๆ ทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและสังคม	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้

ตารางที่ 36 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (ต่อ)

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง		ผลสรุป ฉันทามติ
		/Mo – mdn/	Q3-Q1	
2.22 นำผลการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากสามารถอธิบายความจริงในสังคมได้	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.23 จัดการเรียนการสอนในรูปแบบกรณีศึกษา โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้พัฒนากรณีศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ที่นำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.24 ใช้สื่อ VCD จากประสบการณ์จริงของผู้รู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง มาประกอบการสอน	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.25 จัดประกวดสื่อรูปแบบต่างๆ หรือชุดการเรียนรู้ที่มีการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (0)	ได้
- ด้านอื่นๆ				
2.26 ควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ และชี้นำทิศทางการพัฒนา	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
2.27 จัดทำฐานข้อมูลเครือข่ายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้

ตารางที่ 36 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิค EDFR ในด้านแนวทางสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ ด้านการสร้างเครือข่ายผู้สอน ด้านรูปแบบหรือชุดการเรียนรู้ และด้านอื่นๆ พบว่า ทุกข้อได้รับฉันทามติ

ตารางที่ 37 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ฉันทามติ
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง		
		/Mo – mdn/ Q3-Q1		
3.นโยบาย เป้าหมาย ปรัชญา วัตถุประสงค์ และ ลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตรเศรษฐศาสตร บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง - นโยบายของหลักสูตร	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
3.1 มีนโยบายเปิดกว้างให้นักศึกษาได้รับความรู้ทั้ง เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และกระแสทางเลือกหลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ				
3.2 มีนโยบายให้นักศึกษามีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ที่ ทันสมัย	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
3.3 ผลิตบัณฑิตให้สามารถนำหลักเศรษฐศาสตร์มาใช้กับ สังคมไทย โดยมีหลักเศรษฐกิจพอเพียงกำกับ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
3.4 ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (0.50)	ได้
3.5 ผลิตบัณฑิตให้สามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้กับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน	5.00 (5.00)	0 (0)	0 (0)	ได้
- เป้าหมายของหลักสูตร				
3.6 มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเข้าใจแนวคิด เศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิด ทั้งกระแสหลัก เศรษฐกิจ พอเพียง และกระแสทางเลือกอื่นๆ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
3.7 มุ่งผลิตบัณฑิตที่ออกไปรับใช้สังคม ที่สามารถ วิเคราะห์ แก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดยใช้หลัก เศรษฐกิจพอเพียง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (0.50)	ได้
3.8 ปรับหลักสูตรให้มี 2 ระดับ คือ ระดับต้นเรียนหลัก เศรษฐศาสตร์สากล ต่อมานำหลักเศรษฐศาสตร์สากลมา เทียบเคียงกับกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.50 (1.00)	ได้

ตารางที่ 37 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (ต่อ)

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ฉันทามติ
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง		
		/Mo – mdn/	Q3-Q1	
- ปรัชญาของหลักสูตร				
3.9 พัฒนาการองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัยเป็นสากล เหมาะกับสังคมไทย	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
3.10 มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้ แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก กระแสทางเลือกทั้งของ ไทยและโลก	5.00 (4.00)	0 (1)	2.00 (1.50)	ได้
3.11 มีคุณธรรมนำความรู้ อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจ พอเพียง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
3.12 เน้นการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับภูมิสังคมของ ประเทศ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
3.13 เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมและอยู่ร่วมกับธรรมชาติ อย่างยั่งยืน	5.00 (5.00)	0 (0)	0.50 (0)	ได้
3.14 มุ่งเน้นการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
- วัตถุประสงค์ของหลักสูตร				
3.15 เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับ สังคมไทย คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและ ยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
3.16 เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับ สังคมไทย คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและ ยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
3.17 เพื่อให้บัณฑิตมีแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิด เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และกระแสทางเลือก	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.50 (1.00)	ได้
3.18 เพื่อให้บัณฑิตเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (0.50)	ได้
3.19 เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (0.50)	ได้

ตารางที่ 37 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (ต่อ)

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ฉันทามติ
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง /Mo – mdn/ Q3-Q1		
- ลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตร				
3.20 มีกรอบของหลักสูตรที่เป็นสากล โดยมีวิชาหลัก คือ Microeconomics, Macro economics วิชาสาขาสำคัญ เช่น การคลัง การค้าระหว่างประเทศ การเงิน และเพิ่มวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐศาสตร์ ที่มีเนื้อหาขยายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
3.21 จัดโครงสร้างหลักสูตรเป็นลำดับขั้น คือ เริ่มจากการสอนเศรษฐศาสตร์ระดับสากลก่อน แล้วจึงนำไปเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา คือ การสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์สุดท้ายชั่วโมงต้องโยงเข้าหลักเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อจบหลักสูตรมีการสัมมนารวบรวมข้ออีกครั้ง	4.00 (4.00)	1.00 (0)	2.00 (0.50)	ได้
3.22 นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแกนอยู่ในทุกรายวิชา หรือบางรายวิชาที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม	4.00 (4.00)	0 (0)	2.00 (2.00)	ไม่ได้
3.23 การเรียนการสอนไม่แยกจากการปฏิบัติ ควรมีการนำความรู้ไปใช้ในชุมชน โดยการให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาของชุมชน	5.00 (4.00)	0 (1.00)	1.00 (1.00)	ได้
3.24 ควรจัดทำเป็นหลักสูตร Interdisciplinary โดยเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก ควรเป็น Joint Program	4.00 (4.00)	0 (0)	1.50 (1.00)	ได้

ตารางที่ 37 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิค EDFR ในด้านนโยบาย เป้าหมาย ปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ทุกข้อได้รับฉันทามติ ส่วนลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกือบทุกข้อได้รับฉันทามติ

ตารางที่ 38 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ฉันทามติ
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง /Mo – mdn/ Q3-Q1		
4. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง				
- ด้านกระบวนการเรียนการสอน				
4.1 นักศึกษาเรียนหลักเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน แล้วเสริมด้วยการมองในมุมเศรษฐกิจพอเพียง	4.00 (4.00)	1.00 (1.00)	2.00 (1.50)	ได้
4.2 สอนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทั้งหมด	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.3 จัดการเรียนการสอนเพื่อปรับวิธีคิดผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะได้ออกไปเป็นตัวคุณ คือ สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้ผู้อื่น และชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ และการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.5 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ อภิปราย เปรียบเทียบความเหมือนความต่าง วิเคราะห์ความเหมาะสมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.6 จัดทำและวิเคราะห์กรณีศึกษาในพื้นที่ ในบริษัท หรือชุมชน	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.7 ให้ผู้เรียนศึกษาจากผู้ปฏิบัติในด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง และถอดความรู้ออกมา	4.00 (4.00)	1.00 (1.00)	1.00 (1.00)	ได้
4.8 ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงหรือให้ปฏิบัติจริงในภาคฤดูร้อน หรือปฏิบัติจริงทุกวันเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.9 ให้ผู้เรียนศึกษาวิถีชีวิตเศรษฐกิจประเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ปัญหา	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.10 จัดการศึกษาดูงาน และให้ผู้เรียนศึกษาจากศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ	4.00 (4.00)	0 (1.00)	1.00 (1.00)	ได้

ตารางที่ 38 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (ต่อ)

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ฉันทามติ
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง		
		/Mo – mdn/	Q3-Q1	
- ด้านการประเมินผลการเรียนรู้				
4.11 ประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.12 ประเมินความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงวิชาการ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.13 ประเมินผลการเรียนทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับกลุ่ม	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.14 ประเมินทัศนคติ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.15 ประเมินผลในด้านการวิเคราะห์จับประเด็น	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.16 ประเมินหลักสูตรเป็นระยะๆ	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
- ด้านบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์				
4.17 ผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (0.50)	ได้
4.18 ผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นคนเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์จากผู้ปฏิบัติ มาจัดระเบียบ ถ่ายทอดให้ผู้เรียน และให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงผู้ปฏิบัติได้	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.19 ผู้สอนควรรับแนวคิดใหม่ๆ และค้นคว้าข้อมูล เศรษฐศาสตร์ทางเลือกทั้งแนวคิดในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.20 ผู้สอนควรเรียนรู้หลักการทรงงาน พระราชดำริ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้

ตารางที่ 38 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (ต่อ)

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ฉันทามติ
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง /Mo – mdn/	Q3-Q1	
- ด้านบทบาท และคุณลักษณะของผู้เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์				
4.21 ผู้เรียนควรเปิดใจยอมรับ และแสวงหาความรู้เศรษฐศาสตร์ทางเลือก	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.22 ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการสร้างและขยายความรู้	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.23 ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และปฏิบัติได้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.24 ผู้เรียนควรทำกิจกรรมหรือศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการมีจิตใจรับใช้สังคม สนใจสิ่งแวดล้อม หรือโครงการที่สร้างความพอเพียงในสังคม	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.25 ผู้เรียนควรมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักใน ความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (0)	ได้
- ด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้				
4.26 ผู้เรียนควรได้เรียนกับสถานการณ์จริง และห้องเรียนควรเป็นสถานที่จริง	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
4.27 ห้องสมุดต้องมีเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย และจำนวนมาก	4.00 (4.00)	0 (1.00)	1.00 (1.00)	ได้

ตารางที่ 38 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิค EDFR ในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ด้านบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ด้านบทบาท และคุณลักษณะของผู้เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ และด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ พบว่า ทุกข้อได้รับฉันทามติ

ตารางที่ 39 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ทั้งหมด
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง		
		/Mo – mdn/	Q3-Q1	
5. โครงสร้างและการบริหารองค์กรที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตตามแนวทางการปฏิรูป				
- ด้านโครงสร้างการบริหาร				ได้
5.1 ปรับโครงสร้างและกระบวนการบริหารให้สอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.2 ควรเปิดสอนเป็นโครงการพิเศษ ยึดหลักการมีส่วนร่วม มีความยืดหยุ่น	4.00 (4.00)	0 (0)	2.00 (1.50)	ได้
5.3 ควรมีผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรรมการมหาวิทยาลัย	4.00 (4.00)	1.00 (0)	2.00 (1.50)	ได้
5.4 มีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ปฏิบัติหรือผู้ผลักดันด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรรมการหลักสูตร เพื่อได้ความหลากหลาย	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.5 มีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ปฏิบัติหรือผู้ผลักดันด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรรมการประเมิน หลักสูตร	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.6 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรมีการศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเข้มข้น และต่อเนื่อง	4.00 (4.00)	1.00 (0)	2.00 (2.00)	ไม่ได้
5.7 จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงขึ้นตรงต่อมหาวิทยาลัย โดยมีกรรมการจากหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรรมการร่วม	4.00 (4.00)	0 (0)	1.50 (1.00)	ได้
- การบริหารบุคลากรทางการสอน และบุคลากรสนับสนุน				
5.8 ควรมีผู้ที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นบุคลากรทางการสอน และเป็นผู้ประเมินนักศึกษา	4.00 (4.00)	1.00 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.9 ควรมีบุคคลหรือองค์กรที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นผู้สนับสนุนแหล่งฝึกงาน เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักศึกษา	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.10 ผู้สอนควรเป็นผู้มีจรรยาบรรณ และมีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้

ตารางที่ 39 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (ต่อ)

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง		ผลสรุป ฉันทามติ
		/Mo – mdn/	Q3-Q1	
5.11 ผู้บริหารหลักสูตรและผู้สอนต้องมีการศึกษา ค้นคว้า และทำวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าหลักสูตรอื่น	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (0)	ได้
5.12 ควรเปิดโอกาสให้ผู้สอนสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเอง และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับผู้ปฏิบัติจะได้พัฒนามีประสบการณ์กว้างขึ้น	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.13 ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีความพร้อมในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.14 ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้ารับการอบรมศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
- การบริหารงบประมาณ				
5.15 มีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอกับการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการศึกษาดูงาน	4.00 (4.00)	1.00 (1.00)	1.00 (1.00)	ได้
5.16 ขอสนับสนุนงบประมาณ และความช่วยเหลือด้านต่างๆ จากองค์กร ชุมชนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้	4.00 (4.00)	1.00 (1.00)	2.00 (2.00)	ไม่ได้
- ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน				
5.17 พัฒนาระบบการค้นคว้าข้อมูล และพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.18 พัฒนาระบบการประเมินผล และการฝึกงาน	4.00 (4.00)	0 (1.00)	1.00 (1.00)	ได้
5.19 มีการจัดทำสรุปประเด็นเนื้อหาที่ได้จากการเรียนการสอน เพื่อรวบรวมความรู้ใหม่ที่ได้จากการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.20 มีการจัดบรรยายภาค ให้เชื่อมต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ อภิปราย เพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.21 มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เชื่อมต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยมีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เพียงพอต่อการค้นคว้าข้อมูล	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.22 มีห้องปฏิบัติการเพียงพอให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน	4.00 (4.00)	0 (0)	1.50 (1.00)	ได้

ตารางที่ 39 ค่าความเหมาะสมและค่าความสอดคล้องของคำตอบในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (ต่อ)

ข้อรายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบ 2 (รอบ 3)			ผลสรุป ฉันทามติ
	ค่าความเหมาะสม (Mdn)	ค่าความสอดคล้อง		
		/Mo – mdn/	Q3-Q1	
- การสนับสนุนการวิจัย				
5.23 มีการบูรณาการงานวิจัย โดยทำวิจัยร่วมกันเป็นทีม จากอาจารย์ในศาสตร์ต่างๆ เพื่อได้มุมมองด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.24 จัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
5.25 ผู้บริหารหลักสูตร และผู้สอนควรประสานงานกับ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในการหาแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ หรือทำวิจัย	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (0.50)	ได้
5.26 จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย	4.00 (4.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้
- ด้านอื่นๆ				
5.27 นำเสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสภามหาวิทยาลัย	5.00 (5.00)	0 (0)	1.00 (1.00)	ได้

ตารางที่ 39 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิค EDFR ในด้านโครงสร้าง และการบริหารองค์การที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตตามแนวทางการปฏิรูป ด้านการบริหารบุคลากรทางการสอน และบุคลากรสนับสนุน ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน การสนับสนุนการวิจัย และด้านอื่นๆ พบว่า ทุกข้อได้รับฉันทามติ ส่วนด้านโครงสร้างการบริหาร และด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า เกือบทุกข้อได้รับฉันทามติ

สรุปจากตารางที่ 35-39 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิค EDFR การเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 นี้ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เพื่อหาฉันทามติตามเกณฑ์ที่กำหนดดังต่อไปนี้ คือ ข้อความนั้นได้รับฉันทามติว่ามีค่าความเหมาะสม คือ ค่ามัธยฐานไม่ต่ำกว่า 3.50 และความสอดคล้องกัน คือ มีค่าสัมบูรณ์ของ

ผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยมไม่เกิน 1.0 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) ผลการวิเคราะห์พบว่า

1. แนวทางในการกำหนดนโยบายระดับประเทศ พบว่า เกือบทุกข้อได้รับฉันทามติ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมทุกข้อและสอดคล้องกันเกือบทุกข้อ ยกเว้น นโยบายของรัฐบาลที่ชัดเจน และต่อเนื่อง ผ่านกระทรวงศึกษาธิการในการกระตุ้น และส่งเสริมมหาวิทยาลัยต่างๆ ทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2 แนวทางสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ ด้านการสร้างเครือข่ายผู้สอน ด้านรูปแบบหรือชุดการเรียนรู้ และด้านอื่นๆ พบว่าทุกข้อได้รับฉันทามติ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมทุกข้อ และมีความสอดคล้องทุกข้อ

3. ด้านนโยบาย เป้าหมาย ปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ทุกข้อได้รับฉันทามติ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมทุกข้อ และมีความสอดคล้องทุกข้อ ส่วนลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกือบทุกข้อได้รับฉันทามติ ยกเว้นการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแกนอยู่ในทุกรายวิชา หรือบางรายวิชาที่เกี่ยวข้อตามความเหมาะสม

4. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ด้านบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ด้านบทบาท และคุณลักษณะของผู้เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ และด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ พบว่า ทุกข้อได้รับฉันทามติ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมทุกข้อ และมีความสอดคล้องทุกข้อ

5. ด้านโครงสร้าง และการบริหารองค์กรที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตตามแนวทางการปฏิรูป ในด้านการบริหารบุคลากรทางการสอน และบุคลากรสนับสนุน ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน การสนับสนุนการวิจัย และด้านอื่นๆ พบว่า ทุกข้อได้รับฉันทามติ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมทุกข้อ และมีความสอดคล้องทุกข้อ ส่วนด้านโครงสร้างการบริหาร และด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า เกือบทุกข้อได้รับฉันทามติ เกือบทุกข้อได้รับฉันทามติ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมทุกข้อและสอดคล้องกันเกือบทุกข้อ

ตอนที่ 5 ผลการร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และโครงสร้างหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียง

5.1 แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากตอนที่ 1-4 นำมาวิเคราะห์สาระและสังเคราะห์เป็นร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย นโยบายที่สนับสนุนการจัดทำหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แนวการจัดการศึกษา และการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตรที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการบริหารจัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา รายละเอียดตามตารางที่ 40

จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต โดยปรึกษาขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการคัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างของผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์ ที่เป็นผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา และมีหน้าที่รับผิดชอบและ/หรือมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และ/หรือมีผลงานวิจัย ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 ท่าน โดยดำเนินการตรวจสอบแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

1. นโยบายที่สนับสนุนการจัดทำหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวการจัดการศึกษา และการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตรที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนวทางการบริหารจัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา

รายละเอียดตามตารางที่ 41

ตารางที่ 40 การวิเคราะห์และการร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>1. นโยบายสนับสนุนในการปฏิรูปหลักสูตร</p>	<p>1.1 นโยบายระดับประเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรมีการผลักดัน ให้มหาวิทยาลัยมีการวางแผนเพื่อศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง 	<p>1.1 นโยบายระดับประเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจน และต่อเนื่อง ผ่านกระทรวงศึกษาธิการกระตุ้น และส่งเสริมมหาวิทยาลัยต่างๆ ทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง - รัฐบาลต้องระดมสมองจากหลายภาคส่วนเพื่อได้ฉันทามติร่วมกัน ในการจัดทำหลักสูตร - รัฐบาลต้องปรับนโยบายอื่นๆในการพัฒนาประเทศตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง - รัฐบาลต้องมีนโยบายให้มีการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านทุกส่วนของราชการ 	<p>1.1 นโยบายระดับประเทศ</p> <p>หลักการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจน และต่อเนื่อง ผ่านกระทรวงศึกษาธิการกระตุ้น และส่งเสริมมหาวิทยาลัยต่างๆ ทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง - รัฐบาลต้องมีนโยบายให้มีการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านทุกส่วนของราชการ <p>แนวทางและแผนในการปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลต้องระดมสมองจากหลายภาคส่วนเพื่อได้ฉันทามติร่วมกัน ในการจัดทำหลักสูตร - ควรมีการผลักดัน ให้มหาวิทยาลัยมีการวางแผนเพื่อศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง - รัฐบาลต้องปรับนโยบายอื่นๆ ในการพัฒนาประเทศตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>1. นโยบายสนับสนุนในการปฏิรูปหลักสูตร(ต่อ)</p>	<p>1.2 นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จะต้องกำหนดอย่างชัดเจนว่าต้องมีวิชาเศรษฐกิจพอเพียง 	<p>1.2 นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ควรกำหนดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ควรประสานกับองค์กรเครือข่ายทางเศรษฐศาสตร์คิดร่วมกันในการทำหลักสูตร โดยเริ่มจากการนำการเรียนการสอนที่มีอยู่มาพิจารณา แล้วสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยจัดทำหลักสูตร - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งคณะทำงานที่จะขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมหาวิทยาลัย เน้นในเรื่องหลักสูตร - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดทำเอกสาร เพื่อช่วยในการจัดทำหลักสูตร 	<p>1.2 นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง</p> <p>หลักการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กำหนดอย่างชัดเจนให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยประสานกับองค์กรเครือข่ายทางเศรษฐศาสตร์คิดร่วมกันในการทำหลักสูตร โดยเริ่มจากการนำการเรียนการสอนที่มีอยู่มาพิจารณา แล้วสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยจัดทำหลักสูตร <p>แนวทางและแผนในการปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งคณะทำงานที่จะขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างหลักสูตร - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดทำเอกสาร เพื่อช่วยในการจัดทำหลักสูตร

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>1. นโยบายสนับสนุนในการปฏิรูปหลักสูตร(ต่อ)</p>	<p>1.2 นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง</p> <p>1.3 นโยบายระดับสถาบันการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัยควร กำหนดเป็นนโยบายลงไปว่าให้เอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปบรรจุไว้ในหลักสูตร โดยบังคับใช้ให้ทุกหลักสูตรมีการปรับรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป และกลุ่มวิชาเลือก 	<p>1.2 นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนทุนวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรรวบรวมรายชื่อวิทยากรของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่เริ่มมีการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครือข่ายได้ <p>1.3 นโยบายระดับสถาบันการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา - มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ คือ นโยบายสาธารณะ ระดับองค์กร และระดับปัจเจกครอบครัว การดำรงชีวิต 	<p>1.2 นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ในการจัดทำหลักสูตร พร้อมทั้งรวบรวมรายชื่อวิทยากรของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่เริ่มมีการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครือข่าย</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนทุนวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง <p>1.3 นโยบายระดับสถาบันการศึกษา</p> <p>หลักการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัยควรกำหนดเป็นนโยบายลงไปว่าให้เอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปบรรจุไว้ในหลักสูตร และควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>1. นโยบายสนับสนุนในการปฏิรูปหลักสูตร(ต่อ)</p>	<p>1.3 นโยบายระดับสถาบันการศึกษา</p>	<p>1.3 นโยบายระดับสถาบันการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 2 ประเภท คือ วิจัยพื้นฐาน เพื่อต่อยอดความรู้ และวิจัยประยุกต์ เพื่อเสริมความเข้าใจในแง่ประสบการณ์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ - มหาวิทยาลัยต้องกำหนดหัวข้อวิจัยและผู้วิจัยที่จะเป็นผู้สอน แล้วให้ทุนในการวิจัย - มหาวิทยาลัยมีโครงการให้อาจารย์ทำวิจัยร่วมกันในด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา - ควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ และชี้นำทิศทางการพัฒนา 	<p>1.3 นโยบายระดับสถาบันการศึกษา</p> <p>แนวทางและแผนในการปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา - มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ คือ นโยบายสาธารณะ ระดับองค์กร และระดับปัจเจกครอบครัว การดำรงชีวิต โดยศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 2 ประเภท คือ วิจัยพื้นฐาน เพื่อต่อยอดความรู้ และวิจัยประยุกต์ เพื่อเสริมความเข้าใจในแง่ประสบการณ์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ - มหาวิทยาลัยต้องกำหนดหัวข้อวิจัยและผู้วิจัยที่จะเป็นผู้สอน แล้วให้ทุนในการวิจัย อีกทั้งมีโครงการให้อาจารย์ทำวิจัยร่วมกันในด้านเศรษฐกิจพอเพียง - ประชาสัมพันธ์หลักสูตรผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ และชี้นำทิศทางการพัฒนา

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการ สัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตร โดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>2. แนวทางการจัดการศึกษาและการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร</p>	<p>2.1 ด้านการการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การวิจัยควรเป็นการวิจัยสังคม โดยร่วมกับชุมชน เป็นลักษณะการวิจัยร่วม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม หรือการวิจัยตามลักษณะโครงการพระราชดำริ 	<p>2.1 ด้านการการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ คือ นโยบายสาธารณะ ระดับองค์กร และระดับปัจเจก ครอบครัว การดำรงชีวิต - มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 2 ประเภท คือ วิจัยพื้นฐาน เพื่อต่อยอดความรู้ และวิจัยประยุกต์ เพื่อเสริมความเข้าใจในแง่ประสบการณ์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ - มหาวิทยาลัยต้องกำหนดหัวข้อวิจัยและผู้วิจัยที่จะเป็นผู้สอน แล้วให้ทุนในการวิจัย - มหาวิทยาลัยมีโครงการให้อาจารย์ทำวิจัยร่วมกันในด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนทุนวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง - ควรมีการวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และระดับประเทศ 	<p>2.1 ด้านการการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ คือ นโยบายสาธารณะ ระดับองค์กร และระดับปัจเจก ครอบครัว การดำรงชีวิต โดยมีการวิจัย ทั้ง 2 ประเภท คือ วิจัยพื้นฐาน เพื่อต่อยอดความรู้ และวิจัยประยุกต์ความรู้ เพื่อเสริมความเข้าใจในแง่ประสบการณ์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติโดยจะต้องมีการวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างหลากหลาย และเป็นระบบ ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และระดับประเทศ - มหาวิทยาลัยมีโครงการให้อาจารย์ทำวิจัยร่วมกันด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา และกำหนดหัวข้อวิจัย และผู้วิจัยที่จะเป็นผู้สอน แล้วให้ทุนในการวิจัย - ควรมีการวิจัยสังคม โดยร่วมกับชุมชน เป็นลักษณะการวิจัยร่วม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม หรือการวิจัยตามลักษณะโครงการพระราชดำริ - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนทุนวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติ หลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>2. แนวทางการจัดการศึกษาและการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร(ต่อ)</p>	<p>2.2 ด้านการสร้างเครือข่ายผู้สอน</p>	<p>2.2 ด้านการสร้างเครือข่ายผู้สอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะรายวิชาไม่ได้ ต้องเป็นผู้สอนที่มุ่งมั่นในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่มีมุมมองที่ต่างกัน และนำไปประยุกต์ในสาขาที่ต่างกัน - มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มผู้สอน และเปิดโอกาสผู้เรียนร่วมฟังซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ไปด้วย - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรรวบรวมรายชื่อวิทยากรของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สภาพัฒน์ และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่เริ่มมีการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครือข่ายได้ - ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปใช้ในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง - มีการคัดเลือกผู้สอนที่มีความพร้อม เพื่อที่จะนำมาปรับองค์ความรู้ให้มีบรรทัดฐานใกล้เคียงกัน 	<p>2.2 ด้านการสร้างเครือข่ายผู้สอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรรวบรวมรายชื่อวิทยากรของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สภาพัฒน์ และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่เริ่มมีการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครือข่ายได้ - ผู้สอนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะรายวิชาไม่ได้ ต้องเป็นผู้สอนที่มุ่งมั่นในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่มีมุมมองที่ต่างกัน เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ในกลุ่มผู้สอน และเปิดโอกาสผู้เรียนร่วมฟังซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ไปด้วยจากนั้นนำความรู้ไปประยุกต์ในสาขาที่ต่างกัน - ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปใช้ในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยในขั้นต้นอาจมีการคัดเลือกผู้สอนที่มีความพร้อม เพื่อที่จะนำมาปรับองค์ความรู้ให้มีบรรทัดฐานใกล้เคียงกัน และควรมีการแลกเปลี่ยนผู้สอนระหว่าง

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>2. แนวทางการจัดการศึกษาและการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร(ต่อ)</p>	<p>2.2 ด้านการสร้างเครือข่ายผู้สอน (ต่อ)</p> <p>2.3 ด้านรูปแบบหรือชุดการเรียนรู้</p>	<p>2.2 ด้านการสร้างเครือข่ายผู้สอน (ต่อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรมีการแลกเปลี่ยนผู้สอนระหว่างสถาบันการศึกษาในหลักสูตรเดียวกัน เพื่อได้แลกเปลี่ยนแนวคิด - สร้างเครือข่ายผู้สอนจากผู้ที่ทำงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเชื่อว่าเป็นผู้สอนที่มีความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างเครือข่ายผู้สอนระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศ - จัดให้ผู้สอนได้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ <p>2.3 ด้านรูปแบบหรือชุดการเรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำเอกสารประกอบการสอนโดยรวบรวมเอกสารจากแหล่งต่างๆ เช่น คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - รวบรวมความรู้ที่ได้จากงานวิจัยจัดทำเป็นเอกสาร ตำราใช้ประกอบการเรียนการสอน 	<p>2.2 ด้านการสร้างเครือข่ายผู้สอน (ต่อ)</p> <p>สถาบันการศึกษาในหลักสูตรเดียวกัน เนื่องจากผู้สอนมีบรรทัดฐานใกล้เคียงกันเพื่อได้แลกเปลี่ยนแนวคิด</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างเครือข่ายผู้สอนจากผู้ที่ทำงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเชื่อว่าเป็นผู้สอนที่มีความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างเครือข่ายผู้สอนทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศ - จัดให้ผู้สอนได้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ <p>2.3 ด้านรูปแบบหรือชุดการเรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำเอกสารประกอบการสอนโดยรวบรวมเอกสารจากแหล่งต่างๆ เช่น คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - รวบรวมความรู้ที่ได้จากงานวิจัยจัดทำเป็นเอกสาร ตำราใช้ประกอบการเรียนการสอน

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>2. แนวทางการจัดการศึกษาและการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร(ต่อ)</p>	<p>2.3 ด้านรูปแบบหรือชุดการเรียนรู้(ต่อ)</p>	<p>2.3 ด้านรูปแบบหรือชุดการเรียนรู้(ต่อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำตำรามาตรฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาดังกรรมการเขียนตำรา - จัดทำชุดการเรียนรู้ที่เป็นหลักสูตรกลาง โดยเครือข่ายผู้สอนร่วมกันจัดทำ เพื่อนำไปใช้ที่ต่างๆ กัน - มีชุดการเรียนรู้ในระดับต่างๆ ทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและสังคม - นำผลการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากสามารถอธิบายความจริงในสังคมได้ - จัดการเรียนการสอนในรูปแบบกรณีศึกษา โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้พัฒนากรณีศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ที่นำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ - ใช้สื่อ VCD จากประสบการณ์จริงของผู้รู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง มาประกอบการสอน - จัดประกวดสื่อรูปแบบต่างๆ หรือชุดการเรียนรู้ที่มีการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา 	<p>2.3 ด้านรูปแบบหรือชุดการเรียนรู้(ต่อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - นำผลการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน - จัดทำตำรามาตรฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาดังกรรมการเขียนตำรา - จัดทำชุดการเรียนรู้ที่เป็นหลักสูตรกลาง โดยเครือข่ายผู้สอนร่วมกันจัดทำ และนำไปใช้ที่ต่างๆ กัน เช่น เครือข่ายราชภัฏ 3 ถึง 4 แห่งมาทำด้วยกัน เป็นวิชาพื้นฐาน เอาไปสอนด้วยกัน - จัดการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสมของสถานที่ และรายวิชา เช่น รูปแบบกรณีศึกษา โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้พัฒนากรณีศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่ประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง - ใช้สื่อ VCD จากประสบการณ์จริงของผู้รู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง มาประกอบการสอน - จัดประกวดสื่อ หรือชุดการเรียนรู้ที่มีการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>3.1 นโยบายของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรัชญาของหลักสูตรควรกำหนดไว้กว้างๆ - หากบรรจุหลักเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตร ปรัชญา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ไม่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก เพียงแต่เพิ่มในการเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ซึ่งไม่ขัดแย้งกัน 	<p>3.1 นโยบายของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีนโยบายเปิดกว้างให้นักศึกษาได้รับความรู้ทั้งเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และกระแสทางเลือกหลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ - มีนโยบายให้นักศึกษามีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัย - ผลิตบัณฑิตให้สามารถนำหลักเศรษฐศาสตร์มาใช้กับสังคมไทย โดยมีหลักเศรษฐกิจพอเพียงกำกับ - ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ - ผลิตบัณฑิตให้สามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน 	<p>3.1 นโยบายของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีนโยบายให้นักศึกษามีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัย เปิดกว้างให้นักศึกษาได้รับความรู้ทั้งเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ - ผลิตบัณฑิตให้สามารถนำหลักเศรษฐศาสตร์มาใช้กับสังคมไทย โดยมีหลักเศรษฐกิจพอเพียงกำกับ โดยให้มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ อีกทั้งสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)</p>	<p>3.2 ปรัชญาของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรัชญาของหลักสูตรควรกำหนดไว้กว้างๆ - ปรัชญา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ไม่น่าจะเปลี่ยนแปลงมากนัก เพียงแต่เพิ่มในการเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ซึ่งไม่ขัดแย้งกัน - มีความรู้ทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการวิเคราะห์ปัญหาและปฏิบัติงาน - สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจ ในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม และมีคุณภาพ - สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย - สามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง - มีทักษะการคิดในเชิงวิเคราะห์ - เป็นผู้ที่คิดเป็น สามารถแก้ไขปัญหาของตัวเองได้ - มีความรู้พื้นฐานในวิชาชีพอย่างกว้างขวาง - มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม 	<p>3.2 ปรัชญาของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนางองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัย เป็นสากลเหมาะสมกับสังคมไทย - มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก กระแสทางเลือกทั้งของไทยและโลก - มีคุณธรรม นำความรู้ อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง - เน้นการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับภูมิสังคมของประเทศ - เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน - มุ่งเน้นการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ 	<p>3.2 ปรัชญาของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนางองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัย เป็นสากลเหมาะสมกับสังคมไทย - มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ - มีคุณธรรม นำความรู้ อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง - เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน - เน้นการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับภูมิสังคมของประเทศ - มุ่งเน้นการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)</p>	<p>3.3 เป้าหมายของหลักสูตร</p>	<p>3.3 เป้าหมายของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิด ทั้งกระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และกระแสทางเลือกอื่นๆ - มุ่งผลิตบัณฑิตที่ออกไปรับใช้สังคม ที่สามารถวิเคราะห์ แก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง - ปรับหลักสูตรให้มี 2 ระดับ คือ ระดับต้นเรียนหลักเศรษฐศาสตร์สากล ต่อมานำหลักเศรษฐศาสตร์สากลมาเทียบเคียงกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 	<p>3.3 เป้าหมายของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ - มุ่งผลิตบัณฑิตที่ออกไปรับใช้สังคม ที่สามารถวิเคราะห์ แก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง - ปรับหลักสูตรให้มี 2 ระดับ คือ ระดับต้นเรียนหลักเศรษฐศาสตร์สากล ต่อมานำหลักเศรษฐศาสตร์สากลมาเทียบเคียงกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)</p>	<p>3.4 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้ความเข้าใจทฤษฎีเศรษฐศาสตร์อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงาน หรือเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้ - ความรู้ความสามารถในการใช้เหตุผล และประยุกต์ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ - สามารถนำเครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการคิด วิเคราะห์ และการประกอบอาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ภาษา และการสื่อสาร - มีองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทโลกและภูมิภาค - ตระหนักถึงคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ มีความเสียสละ และรับผิดชอบต่อสังคม 	<p>3.4 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง - เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง - เพื่อให้บัณฑิตมีแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ - เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และกระแสทางเลือก - เพื่อให้บัณฑิตเป็นผู้ที่มีความรู้คุณธรรม - เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 	<p>3.4 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง - เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง - เพื่อให้บัณฑิตมีแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ - เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับบุคคล และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ - เพื่อให้บัณฑิตสามารถใช้เหตุผล เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ - เพื่อให้บัณฑิตเป็นผู้ที่มีความรู้คุณธรรม

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)</p>	<p>3.5 ลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มวิชาสัมมนาให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาข้อเขียนที่แยกจากกระแสหลัก - เพิ่มรายวิชาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปโดยเอาแนวคิดเบื้องต้นไปสอน เป็นปรัชญา - บรรจุวิชาใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในรายวิชาเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ ส่วนวิชาเลือกเสรีให้นักศึกษาเลือกเอง - ควรเป็นวิชาที่สามารถนำหลักปรัชญาที่ศึกษาแล้วไปปฏิบัติได้ ชื่อวิชาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์เศรษฐกิจประเทศไทย - วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาค - วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารภาคธุรกิจ - วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารภาคราชการ - วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการลงทุน 	<p>3.5 ลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีกรอบของหลักสูตรที่เป็นสากล โดยมีวิชาหลักคือ Microeconomics, Macro economics วิชาสาขาสำคัญ เช่น การคลัง การค้าระหว่างประเทศ การเงิน และเพิ่มวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐศาสตร์สถาบันที่มีเนื้อหาขยายปรัชญา - จัดโครงสร้างหลักสูตรเป็นลำดับขั้น คือ เริ่มจากการสอนเศรษฐศาสตร์ระดับสากลก่อน แล้วจึงนำไปเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา คือ การสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์สุดท้ายชั่วโมงต้องโยงเข้าหลักสุดท้ายชั่วโมงต้องโยงเข้าหลักเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อจบหลักสูตรมีการสัมมนารวบยอดอีกครั้ง - การเรียนการสอนไม่แยกจากการปฏิบัติ ควรมีการนำความรู้ไปใช้ในชุมชน โดยการให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาของชุมชน - ควรจัดทำเป็นหลักสูตร Interdisciplinary โดยเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก ควรเป็น Joint Program 	<p>3.5 ลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีกรอบของหลักสูตรที่เป็นสากล โดยมีวิชาหลัก คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาค เศรษฐศาสตร์มหภาค วิชาสาขาสำคัญ เช่น การคลัง การค้าระหว่างประเทศ การเงิน และเพิ่มวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐศาสตร์สถาบันที่มีเนื้อหาขยายปรัชญา - จัดโครงสร้างหลักสูตรเป็นลำดับขั้น คือ เริ่มจากการสอนเศรษฐศาสตร์ระดับสากลก่อน แล้วจึงนำไปเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา คือ การสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์สุดท้ายชั่วโมงต้องโยงเข้าหลักเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อจบหลักสูตรมีการสัมมนารวบยอดอีกครั้ง - มีวิชาสัมมนาให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาข้อเขียนที่แยกจากกระแสหลัก - การเรียนการสอนไม่แยกจากการปฏิบัติ ควรมีการนำความรู้ไปใช้ในสังคม หรือชุมชน โดยการให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหา - จัดทำเป็นหลักสูตรสหสาขาวิชา โดยเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)</p>	<p>3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้นักศึกษาทำรายงานทางวิชาการ - ให้นักศึกษาทำรายงานที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - มีบอร์ดเศรษฐกิจพอเพียงศึกษาและแสดงความคิดเห็นต่างๆ - ให้นักศึกษาไปฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กรที่ดำเนินกิจการโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง - ให้นักศึกษาไปฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กร โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการฝึกงาน - สอนทฤษฎีก่อน แล้วนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรณีศึกษา และนำวิธีการเรียนการสอนใหม่ๆ มาใช้ เช่น project approach - ทำเวิร์คชอป - ใช้เอกสารบรรยาย/ผู้สอนบรรยาย/การเข้าใจ Concept - จัดให้มีกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว ให้นักศึกษา ศึกษา ประเด็นที่เกี่ยวข้องและไปทัศนศึกษา 	<p>3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักศึกษาเรียนหลักเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน แล้วเสริมด้วยการมองในมุมเศรษฐกิจพอเพียง - สอนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทั้งหมด - จัดการเรียนการสอนเพื่อปรับวิธีคิดผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ออกไปเป็นตัวคุณ คือ สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้ผู้อื่น และชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ และการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ อภิปราย เปรียบเทียบความเหมือนความต่าง วิเคราะห์ความเหมาะสมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง - จัดทำและวิเคราะห์กรณีศึกษาในพื้นที่ ในบริษัท หรือชุมชน - ให้ผู้เรียนศึกษาจากผูปฏิบัติในด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง และถอดความรู้ออกมา 	<p>3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้จากการพิจารณาที่เหมาะสม ด้วยความระมัดระวัง และความมีเหตุผล โดยควรให้นักศึกษาเรียนหลักเศรษฐศาสตร์พื้นฐานก่อน แล้วเสริมด้วยการมองในมุมเศรษฐกิจพอเพียง สอนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทั้งหมด เพื่อให้ นักศึกษา เข้าใจ เครื่องมือ เศรษฐศาสตร์และมีสำนึกตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ควรกำหนดในรูปจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ได้แก่ พุทธิสัย, จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ อภิปราย เปรียบเทียบความเหมือนความต่าง วิเคราะห์ความเหมาะสมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ไปใช้ได้ อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)</p>	<p>3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เชิญวิทยากรที่ประสบความสำเร็จโดยใช้เศรษฐกิจพอเพียง - มีการฝึกการเขียนแนวทางที่จะปฏิบัติ/ฝึกปฏิบัติ/ดูพื้นที่จริง/ทำด้วยตนเอง - มีการอภิปราย/นำเสนอและมีตัวอย่างแนวทางปฏิบัติเป็นรูปธรรม - มีการระดมสมองในหลายภาคส่วน - มีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ให้นักศึกษาเข้าใจหลักและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและศึกษารณคดีศึกษาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับตนเอง - ครอบคลุม ชุมชน - เรียนรู้จากของจริงควบคู่กับแนวคิด - ในทุกรายวิชานำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ประกอบการเรียนการสอน - มีการวิเคราะห์องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงและแสดงให้เห็นความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่สามารถเทียบเคียงได้ 	<p>3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงหรือให้ปฏิบัติจริงในภาคฤดูร้อน หรือปฏิบัติจริงทุกวันเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง - ให้ผู้เรียนศึกษาวิกฤติเศรษฐกิจประเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ปัญหา - จัดการศึกษาดูงาน และให้ผู้เรียนศึกษาจากศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ 	<p>3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปรับวิธีคิดผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาคำรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นจิตพิสัย ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์จนถึงระดับที่สามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย และได้กระบวนการในการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้นจนสามารถนำไปใช้ในการปลูกฝังค่านิยมอื่นๆ ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นต่อไป เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ออกไปเป็นตัวคุณ คือ สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้ผู้อื่น และชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ และการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง <p>3. วิธีการสอน ที่ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิธีสอนโดยใช้การบรรยาย

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)	3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)	3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)	<p>3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน(ต่อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้นักศึกษาทำรายงานทางวิชาการ ให้นักศึกษาทำรายงานที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - จัดทำและวิเคราะห์กรณีศึกษาในพื้นที่ ในบริษัท หรือชุมชน - ให้ผู้เรียนศึกษาวิกฤติเศรษฐกิจประเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ปัญหา - ให้ผู้เรียนศึกษาจากผู้ปฏิบัติในด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง และถอดความรู้ออกมา - ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงหรือให้ปฏิบัติจริงในภาคฤดูร้อน หรือปฏิบัติจริงทุกวันเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง - ให้นักศึกษาไปฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กรที่ดำเนินกิจการโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง - ให้นักศึกษาไปฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กร โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการฝึกงาน - จัดการศึกษาดูงาน และให้ผู้เรียนศึกษาจากศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ โดยมีผู้สอนคอยชี้แนะ

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)</p>	<p>3.7 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>1. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินผลในขณะที่นักศึกษากำลังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้</p> <p>2. การประเมินผลการเรียนรู้ โดยอาจประเมินความรู้ในด้านเนื้อหา เช่น การทำข้อสอบ</p> <p>3. การประเมินผลหลักสูตร และการแก้ไข เป็นการประเมินผลรวมยอดของการเรียนรู้ทั้งกระบวนการของหลักสูตร มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด และสรุปปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งหมด เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขให้เหมาะสมในการนำไปใช้ครั้งต่อไป</p>	<p>3.7 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>- ประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน</p> <p>- ประเมินความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงวิชาการ</p> <p>- ประเมินผลการเรียนทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับกลุ่ม</p> <p>- ประเมินทัศนคติ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม</p> <p>- ประเมินผลในด้านการวิเคราะห์จับประเด็น</p> <p>- ประเมินหลักสูตรเป็นระยะๆ</p>	<p>3.7 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>1. การประเมินกระบวนการ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับกลุ่มเป็นการประเมินผลในขณะที่นักศึกษา กำลังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ การวิเคราะห์จับประเด็น ทัศนคติ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน</p> <p>2. การประเมินผลการเรียนรู้ โดยอาจประเมินความรู้ในด้านเนื้อหา ประเมินความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงวิชาการเช่น การทำข้อสอบ</p> <p>3. การประเมินผลหลักสูตร และแก้ไขเป็นระยะๆ เป็นการประเมินผลรวมยอดของการเรียนรู้ทั้งกระบวนการของหลักสูตร มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด และสรุปปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งหมด เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขให้เหมาะสมในการนำไปใช้ครั้งต่อไป</p>

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)</p>	<p>3.8 ด้านบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - สอนแบบบรรยาย - สอนโดยให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ได้ - ทักษะศึกษา และดูงานต่างจังหวัด - มีสหกิจ คือ ฝึกงานตอนสุดท้ายของช่วงซัมเมอร์ - มีรายวิชาที่เป็นการฝึกงาน วิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ - ให้นักศึกษาได้ดู เช่น สื่อทางวิดีโอ - มีรายวิชาโครงการเป็นการทำวิจัยเบื้องต้น - บางรายวิชาใช้ PBL แต่ต้องมีความพร้อมทั้งเรื่องสถานที่ และอาจารย์ - มีรายวิชาการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน เรียนรู้ร่วมกับชุมชน โดยจะแบ่งกลุ่มย่อยประมาณ 10 กลุ่ม แล้วส่งนักศึกษาลงพื้นที่ในชุมชนที่อยู่ใกล้ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลักการต่างๆ เช่น การทำบข การวิเคราะห์บข และระบบบัญชี - มีการทำกรณีศึกษา 	<p>3.8 ด้านบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน - ผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นคนเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์จากผู้ปฏิบัติ มาจัดระเบียบ ถ่ายทอดให้ผู้เรียน และให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงผู้ปฏิบัติได้ - ผู้สอนควรรับแนวคิดใหม่ๆ และค้นคว้าข้อมูลเศรษฐศาสตร์ทางเลือกทั้งแนวคิดในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ - ผู้สอนควรเรียนรู้หลักการทรงงาน พระราชดำริ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 	<p>3.8 ด้านบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์คุณลักษณะผู้สอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2. ผู้สอนควรติดตามความรู้ที่ทันสมัย รับแนวคิดใหม่ๆ และค้นคว้าข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์ทั้งแนวคิดในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ 3. ผู้สอนควรเรียนรู้หลักการทรงงาน พระราชดำริ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บทบาทผู้สอน <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นคนเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์จากผู้ปฏิบัติ มาจัดระเบียบ ถ่ายทอดให้ผู้เรียน และให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงผู้ปฏิบัติได้ 2. ผู้สอนควรเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะในการคิด วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มผู้เรียน โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และคอยชี้แนะ

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)</p>	<p>3.8 ด้านบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์(ต่อ)</p> <p>3.9 ด้านบทบาท และคุณลักษณะของผู้เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์</p>	<p>3.8 ด้านบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์(ต่อ)</p> <p>3.9 ด้านบทบาท และคุณลักษณะของผู้เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนควรเปิดใจยอมรับ และแสวงหาความรู้เศรษฐศาสตร์ทางเลือก - ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการสร้างและขยายความรู้ - ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และปฏิบัติได้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม - ผู้เรียนควรทำกิจกรรมหรือศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการมีจิตใจรับใช้สังคม สนใจสิ่งแวดล้อม หรือโครงการที่สร้างความพอเพียงในสังคม - ผู้เรียนควรมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 	<p>3.8 ด้านบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์(ต่อ)</p> <p>3. ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา</p> <p>3.9 ด้านบทบาท และคุณลักษณะของผู้เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์</p> <p>คุณลักษณะของผู้เรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนควรเปิดใจยอมรับ และแสวงหาความรู้เศรษฐศาสตร์ทางเลือก - ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และปฏิบัติได้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม <p>บทบาทของผู้เรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการสร้างและขยายความรู้ - ผู้เรียนควรทำกิจกรรมหรือศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการมีจิตใจรับใช้สังคม สนใจสิ่งแวดล้อม หรือโครงการที่สร้างความพอเพียงในสังคม - ผู้เรียนควรมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)	3.10 ด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้	<p>3.10 ด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการแลกเปลี่ยนผู้สอนระหว่างสถาบันการศึกษาในหลักสูตรเดียวกัน - สร้างเครือข่ายผู้สอนจากผู้ที่ทำงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง - จัดให้ผู้สอนได้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ - มีการสร้างเครือข่ายผู้สอนในระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศ - ผู้เรียนควรได้เรียนกับสถานการณ์จริง และห้องเรียนควรเป็นสถานที่ จริง - ห้องสมุดต้องมีเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย และจำนวนมาก 	<p>3.10 ด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้</p> <p>ทรัพยากรบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างเครือข่ายผู้สอนจากผู้ที่ทำงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ผ่านประสบการณ์จากการวิจัย - มีระบบแลกเปลี่ยนผู้สอนระหว่างสถาบันการศึกษาในหลักสูตรเดียวกัน เพื่อได้แลกเปลี่ยนแนวคิด - มีการสร้างเครือข่ายผู้สอนในระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศเพื่อสร้างและขยายความรู้ในวงกว้าง - จัดให้ผู้สอนได้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)</p>	<p>3.10 ด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้(ต่อ)</p>	<p>3.10 ด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้(ต่อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำฐานข้อมูลเครือข่ายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง - พัฒนาระบบการค้นคว้าข้อมูล และพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง - มีการจัดบรรยากาศ ให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ อภิปราย เพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง - มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยมีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เพียงพอต่อการค้นคว้าข้อมูล - มีห้องปฏิบัติการเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน 	<p>3.10 ด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดบรรยากาศในการเรียนทั้งด้านสถานที่และเวลา ให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ อภิปราย เพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนกับสถานการณ์จริง และห้องเรียนที่เป็นสถานที่จริงตามความเหมาะสมในรายวิชา - มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยมีแหล่งทรัพยากรเรียนรู้ที่เพียงพอต่อการค้นคว้าข้อมูล มีห้องปฏิบัติการเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน ห้องสมุดต้องมีเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลายและจำนวนมาก และพัฒนาระบบการค้นคว้าข้อมูล และพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการค้นคว้าของนักศึกษา

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>4. แนวทางการบริหาร จัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา</p>	<p>4.1 โครงสร้างและการบริหารองค์กร</p> <p>4.2 บุคลากรทางการสอนและบุคลากรสนับสนุน</p> <ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้อาจารย์ และบุคลากรไปอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง - จัดสัมมนาทางวิชาการ 	<p>4.1 โครงสร้างและการบริหารองค์กร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรับโครงสร้างและกระบวนการบริหารให้สอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - ควรเปิดสอนเป็นโครงการพิเศษ ยึดหลักการมีส่วนร่วม มีความยืดหยุ่น - ควรมีผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรรมการมหาวิทยาลัย - มีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ปฏิบัติหรือผู้ผลักดันด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรรมการประเมิน หลักสูตร - จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงขึ้นตรงกับมหาวิทยาลัย โดยมีกรรมการจากหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรรมการร่วม <p>4.2 บุคลากรทางการสอนและบุคลากรสนับสนุน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรมีผู้ที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นบุคลากรทางการสอน และเป็นผู้ประเมินนักศึกษา - ควรมีบุคคลหรือองค์กรที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นผู้สนับสนุนแหล่งฝึกงาน เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักศึกษา 	<p>4.1 โครงสร้างและการบริหารองค์กร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรับโครงสร้างและกระบวนการบริหารให้สอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - ควรเปิดสอนเป็นโครงการพิเศษ ยึดหลักการมีส่วนร่วม มีความยืดหยุ่น - ควรมีผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรรมการมหาวิทยาลัย - มีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ปฏิบัติหรือผู้ผลักดันด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรรมการประเมิน หลักสูตร - จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงขึ้นตรงกับมหาวิทยาลัย โดยมีกรรมการจากหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรรมการร่วม <p>4.2 บุคลากรทางการสอนและบุคลากรสนับสนุน</p> <p>บุคลากรทางการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนควรเป็นผู้มีจรรยาบรรณ และมีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และควรมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับการสอนในหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>4. แนวทางการบริหาร จัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา (ต่อ)</p>	<p>4.2 บุคลากรทางการสอนและบุคลากรสนับสนุน(ต่อ)</p>	<p>4.2 บุคลากรทางการสอนและบุคลากรสนับสนุน(ต่อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนควรเป็นผู้มีอิสระ และมีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียง - ผู้บริหารหลักสูตรและผู้สอนต้องมีการศึกษาค้นคว้า และทำวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าหลักสูตรอื่น - ควรเปิดโอกาสให้ผู้สอนสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเอง และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับผู้ปฏิบัติจะได้พัฒนามีประสบการณ์กว้างขึ้น - ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีความพร้อมในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง - ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้ารับการอบรม ศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง 	<p>4.2 บุคลากรทางการสอนและบุคลากรสนับสนุนบุคลากรทางการสอน(ต่อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรเปิดโอกาสให้ผู้สอนสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเองในระหว่างกลุ่มผู้สอน และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับผู้ปฏิบัติด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาความรู้ และประสบการณ์ให้กว้างขึ้น - ควรมีผู้ที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นบุคลากรทางการสอน และเป็นผู้ประเมินนักศึกษาในบางรายวิชาตามความเหมาะสม <p>บุคลากรสนับสนุน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีความพร้อมในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง - ควรมีการประสานความร่วมมือกับบุคคล หรือองค์กรที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นผู้สนับสนุนแหล่งฝึกงาน เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักศึกษา

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนวทางการบริหาร จัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา (ต่อ)	4.3 การจัดสรรทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	<p>4.3 การจัดสรรทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอกับการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการศึกษาดูงาน - ขอสนับสนุนงบประมาณ และความช่วยเหลือด้านต่างๆ จากองค์กร ชุมชนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ - จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย 	<p>4.3 การจัดสรรทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอกับการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการศึกษาดูงาน - จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย - ประสานความร่วมมือกับองค์กรทั้งภาครัฐ และภาคธุรกิจ และชุมชนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ และความช่วยเหลือด้านต่างๆ ทั้งด้านทรัพยากร และแหล่งเรียนรู้

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนวทางการบริหาร จัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา (ต่อ)	4.4 การใช้ระบบสนับสนุนการเรียนการสอนและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	<p>4.4 การใช้ระบบสนับสนุนการเรียนการสอนและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบการค้นคว้าข้อมูล และพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง - พัฒนาระบบการประเมินผล และการฝึกงาน - มีการจัดทำสรุปประเด็นเนื้อหาที่ได้จากการเรียนการสอน เพื่อรวบรวมความรู้ใหม่ที่ได้จากการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ - มีการจัดบรรยายภาค ให้เื้อื่อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ อภิปราย เพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง - มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เื้อื่อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยมีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เพียงพอต่อการค้นคว้าข้อมูล - มีห้องปฏิบัติการเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน 	<p>4.4 การใช้ระบบสนับสนุนการเรียนการสอนและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบการจัดการความรู้ โดยมีการจัดทำสรุปประเด็นเนื้อหาที่ได้จากการเรียนการสอน เพื่อรวบรวมความรู้ใหม่ที่ได้จากการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ พัฒนาระบบการค้นคว้าข้อมูล และพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาระบบการประเมินผล และการฝึกงาน - มีการจัดบรรยายภาค ให้เื้อื่อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ อภิปราย เพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง - มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เื้อื่อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยมีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เพียงพอต่อการค้นคว้าข้อมูล - มีห้องปฏิบัติการเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน

ตารางที่ 40 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรโดยใช้เทคนิค EDFR	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
<p>4. แนวทางการบริหาร จัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา (ต่อ)</p>	<p>4.5 การสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การวิจัยควรเป็นการวิจัยสังคมโดยร่วมกับชุมชน เป็นลักษณะการวิจัยร่วม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม หรือการวิจัยตามลักษณะโครงการพระราชดำริ 	<p>4.5 การสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการบูรณาการงานวิจัย โดยทำวิจัยร่วมกันเป็นทีมจากอาจารย์ในศาสตร์ต่างๆ เพื่อได้มุมมองด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย - จัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง - ผู้บริหารหลักสูตร และผู้สอนควรประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการหาแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ หรือทำวิจัย - จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย 	<p>4.5 การสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารหลักสูตร และผู้สอนควรประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในการหาแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ หรือทำวิจัย จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย จัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีการบูรณาการงานวิจัย โดยทำวิจัยร่วมกันเป็นทีมจากอาจารย์ในศาสตร์ต่างๆ เพื่อได้มุมมองด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย - การวิจัยควรเป็นการวิจัยสังคมโดยร่วมกับชุมชน เป็นลักษณะการวิจัยร่วม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม หรือการวิจัยตามลักษณะโครงการพระราชดำริ

ผลการร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตามตารางที่ 40 ผู้วิจัยตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ด้วยวิธีการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 5 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิได้มีข้อเสนอแนะ และแก้ไขตามตารางดังนี้

ตารางที่ 41 ผลการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิในการร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
1. นโยบายสนับสนุนในการปฏิรูปหลักสูตร	<p>1.1 นโยบายระดับประเทศ</p> <p>หลักการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจน และต่อเนื่อง ผ่านกระทรวงศึกษาธิการกระตุ้น และส่งเสริมมหาวิทยาลัยต่างๆ ทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง - รัฐบาลต้องมีนโยบายให้มีการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านทุกส่วนของราชการ <p>แนวทางและแผนในการปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลต้องระดมสมองจากหลายภาคส่วนเพื่อได้ฉันทามติร่วมกัน ในการจัดทำหลักสูตร - รัฐบาลควรมีการผลักดัน ให้มหาวิทยาลัยมีการวางแผนเพื่อศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง - รัฐบาลต้องปรับนโยบายอื่นๆ ในการพัฒนาประเทศตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง <p>1.2 นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง</p> <p>หลักการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ต้องมีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยประสานกับองค์กรเครือข่ายทางเศรษฐศาสตร์เพื่อคิดร่วมกันในการทำหลักสูตร โดยเริ่มจากการนำการเรียนการสอนที่มีอยู่มาพิจารณา แล้วสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยจัดทำหลักสูตร 	<p>นโยบายระดับประเทศ เพิ่มเติม</p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลควรมีนโยบายให้เกิดผลในเชิงการปฏิบัติ - รัฐบาลควรสร้างต้นแบบของความสำเร็จแล้วขยายผล - ควรมีนโยบายขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านส่วนอื่นๆ นอกจากภาคราชการด้วย <p>นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพิ่มเติม</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรขับเคลื่อนเชิงบูรณาการร่วมกับภาคประชาสังคมที่มีตัวอย่างที่ทำได้สำเร็จ

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>1. นโยบายสนับสนุนในการปฏิรูปหลักสูตร(ต่อ)</p>	<p>แนวทางและแผนในการปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งคณะทำงานที่จะขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างหลักสูตร - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดทำ เอกสาร เพื่อช่วยในการจัดทำหลักสูตร พร้อมทั้งรวบรวมรายชื่อวิทยากรของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่เริ่มมีการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครือข่าย - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนทุนวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง <p>1.3 นโยบายระดับสถาบันการศึกษา</p> <p>หลักการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายในการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุไว้ในหลักสูตร และควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง <p>แนวทางและแผนในการปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา - มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับนโยบายสาธารณะ ระดับองค์กร และระดับปัจเจกครอบครัว การดำรงชีวิต โดยศึกษาวิจัยความรู้ด้าน 	<p>นโยบายระดับสถาบันการศึกษา คงเดิม</p>

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>1. นโยบายสนับสนุนในการปฏิรูปหลักสูตร (ต่อ)</p> <p>2. แนวทางการจัดการศึกษาและการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร</p>	<p>เศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 2 ประเภท คือ วิจัยพื้นฐาน เพื่อต่อยอดความรู้ และวิจัยประยุกต์ เพื่อเสริมความเข้าใจในแง่ประสบการณ์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัยต้องกำหนดหัวข้อวิจัยและผู้วิจัยที่จะเป็นผู้สอน แล้วให้ทุนในการวิจัย อีกทั้งมีโครงการให้อาจารย์ทำวิจัยร่วมกันในด้านเศรษฐกิจพอเพียง - มหาวิทยาลัยควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ และชี้นำทิศทางการพัฒนา <p>2.1 ด้านการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับนโยบายสาธารณะ ระดับองค์กร และระดับปัจเจกครอบครัว การดำรงชีวิต โดยมีการวิจัย ทั้ง 2 ประเภท คือ วิจัยพื้นฐาน เพื่อต่อยอดความรู้ และวิจัยประยุกต์ความรู้ เพื่อเสริมความเข้าใจในแง่ประสบการณ์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยจะต้องมีการวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างหลากหลาย และเป็นระบบ ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และระดับประเทศ - มหาวิทยาลัยมีโครงการให้อาจารย์ทำวิจัยร่วมกันในด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา และกำหนดหัวข้อวิจัย และผู้วิจัยที่จะเป็นผู้สอน แล้วให้ทุนในการวิจัย - มหาวิทยาลัยควรมีการวิจัยสังคม โดยร่วมกับชุมชน เป็นลักษณะการวิจัยร่วม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม หรือการวิจัยตามลักษณะโครงการพระราชดำริ - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนทุนวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง 	<p>การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้คงเดิม</p>

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>2. แนวทางการจัดการศึกษาและการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร</p>	<p>2.2 ด้านการสร้างเครือข่ายผู้สอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรรวบรวมรายชื่อวิทยากรของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่เริ่มมีการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครือข่าย - ผู้สอนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะรายวิชาไม่ได้ ต้องเป็นผู้ที่มุ่งมั่นในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่มีมุมมองที่ต่างกัน เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้สอน ก่อให้เกิดการนำความรู้ไปประยุกต์ในสาขาที่ต่างกัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมฟังซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ - ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปใช้ในการเรียนการสอนอย่างถ่องแท้ โดยในขั้นต้นอาจมีการคัดเลือกผู้สอนที่มีความพร้อม เพื่อที่จะนำมาปรับองค์ความรู้ให้มีบรรทัดฐานใกล้เคียงกัน และควรมีการแลกเปลี่ยนผู้สอนระหว่างสถาบันการศึกษาในหลักสูตรเดียวกัน - สร้างเครือข่ายผู้สอนจากผู้ที่ทำงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเชื่อว่าเป็นผู้สอนที่มีความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างเครือข่ายผู้สอนทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศ - จัดให้ผู้สอนได้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ 	<p>การสร้างเครือข่ายผู้สอนเพิ่มเติม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรมีผู้สอนที่มีประสบการณ์ด้านอื่นนอกจากการวิจัยร่วมด้วย

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>2. แนวทางการจัดการศึกษาและการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร</p>	<p>2.3 ด้านรูปแบบหรือชุดการเรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำเอกสารประกอบการสอนโดยรวบรวมเอกสารจากแหล่งต่างๆ เช่น คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - รวบรวมความรู้ที่ได้จากงานวิจัยจัดทำเป็นเอกสารตำราใช้ประกอบการเรียนการสอน - นำผลการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากสามารถอธิบายความจริงในสังคมได้ - จัดทำตำรามาตรฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาตั้งกรรมการเขียนตำรา - เครือข่ายผู้สอนร่วมกันจัดทำชุดการเรียนรู้ที่เป็นหลักสูตรกลาง โดยจัดทำ และนำไปใช้ที่ต่างๆ กัน ในรายวิชาพื้นฐาน - จัดการเรียนการสอนในหลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสมของสถานที่ และรายวิชา เช่น รูปแบบกรณีศึกษา โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้พัฒนากรณีศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ที่นำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ - ใช้สื่อ VCD จากประสบการณ์จริงของผู้รู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง มาประกอบการสอน - จัดประกวดสื่อรูปแบบต่างๆ หรือชุดการเรียนรู้ที่มีการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา 	<p>รูปแบบหรือชุดการเรียนรู้ ปรับเพิ่มเติม</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรควรหลากหลายตามบริบทที่ต่างกัน - เพื่อให้การนำสื่อ หรือกรณีศึกษามาใช้ประกอบการศึกษา ตรงตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ควรอยู่ภายใต้การควบคุมดูแล และการชี้แนะโดยผู้สอน

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>3.1 นโยบายของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีนโยบายให้นักศึกษามีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัย เปิดกว้างให้นักศึกษาได้รับความรู้ทั้งเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ - ผลิตบัณฑิตให้สามารถนำหลักเศรษฐศาสตร์มาใช้กับสังคมไทย โดยมีหลักเศรษฐกิจพอเพียงกำกับ มีการจัดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ อีกทั้งสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน <p>3.2 ปรัชญาของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาการองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัย เป็นสากล เหมาะกับสังคมไทย - มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ - มีคุณธรรมนำความรู้ อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง - เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน - เน้นการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับภูมิสังคมของประเทศ - เน้นการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ <p>3.3 เป้าหมายของหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเข้าใจ แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ - มุ่งผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้สังคม ที่สามารถวิเคราะห์แก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง 	<p>นโยบายของหลักสูตร คงเดิม</p> <p>ปรัชญาของหลักสูตรเพิ่มเติม</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาการองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์บนฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาไทย บนฐานคิดของเศรษฐกิจพอเพียง <p>เป้าหมายของหลักสูตร คงเดิม</p>

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>- ปรับหลักสูตรให้มี 2 ระดับ คือ ระดับต้นเรียนหลักเศรษฐศาสตร์สากล ระดับต่อมานำหลักเศรษฐศาสตร์สากลมาเทียบเคียงกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>3.4 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร</p> <p>- เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่สมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง</p> <p>- เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง</p> <p>- เพื่อให้บัณฑิตมีแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ</p> <p>- เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>- เพื่อให้บัณฑิตสามารถใช้เหตุผล เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์</p> <p>- เพื่อให้บัณฑิตเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม</p> <p>3.5 ลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตร</p> <p>- มีกรอบของหลักสูตรที่เป็นสากล โดยมีวิชาหลัก คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาค เศรษฐศาสตร์มหภาค วิชาสาขาสำคัญ เช่น การคลัง การค้าระหว่างประเทศ การเงิน และเพิ่มวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐศาสตร์สถาบัน</p> <p>- จัดโครงสร้างหลักสูตรเป็นลำดับขั้น คือ เริ่มจากการสอนเศรษฐศาสตร์ระดับสากลก่อน แล้วจึงนำไปสู่หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา และมีการสัมมนาก่อนจบหลักสูตร</p>	<p>วัตถุประสงค์ของหลักสูตรปรับข้อความ</p> <p>- ให้บัณฑิตเป็นผู้มีคุณธรรมนำความรู้</p> <p>ลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตรเพิ่มเติม</p> <p>- ควรพัฒนารายวิชาบนฐานคิดเศรษฐกิจพอเพียง</p>

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีวิชาสัมมนาให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาข้อเขียนที่แยกจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก - ควรมีการจัดการเรียนการสอนร่วมกับการปฏิบัติ มีการนำความรู้ไปใช้ในสังคม หรือชุมชน โดยให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหา - จัดทำเป็นหลักสูตรสหสาขาวิชา โดยใช้วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก <p>3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน จากการพิจารณาด้วยความระมัดระวัง และความมีเหตุมีผล โดยควรให้นักศึกษาเรียนหลักสูตรพื้นฐานก่อน แล้วเสริมด้วยการมองในมุมเศรษฐกิจพอเพียง สอนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทั้งหมดเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจเครื่องมือเศรษฐศาสตร์และมีสำนึกตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ควรกำหนดในรูปจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ได้แก่ พุทธิพิสัย, จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ อภิปรายเปรียบเทียบ วิเคราะห์ความเหมาะสมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ไปใช้ได้อย่างเหมาะสม - จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปรับวิถีคิดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ ผลที่ผู้เรียนจะได้รับ 	<p>- ควรพัฒนารายวิชาโดยศึกษาพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมไทย</p> <p>กระบวนการเรียนการสอนคงเดิม</p>

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	<p>จากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นจิตพิสัย คือ ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์จนถึงระดับที่สามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย และได้กระบวนการในการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้นจนสามารถนำไปใช้ในการปลูกฝังค่านิยมอื่นๆ ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นต่อไป เพื่อผู้เรียนจะได้ออกไปเป็นตัวคุณ คือ สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้ผู้อื่น และชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ และการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง 3. วิธีการสอน ที่ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - วิธีสอนโดยการบรรยาย- ให้ผู้เรียนทำรายงานทางวิชาการเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - ให้ผู้เรียนจัดทำและวิเคราะห์กรณีศึกษาในพื้นที่ ในบริษัท หรือชุมชน - ให้ผู้เรียนศึกษาวิกฤติเศรษฐกิจประเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ปัญหา - ให้ผู้เรียนศึกษาจากผู้ปฏิบัติในด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง และถอดความรู้ออกมา <ul style="list-style-type: none"> - ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จากการปฏิบัติจริงทุกวันหรือปฏิบัติจริงในภาคฤดูร้อน - ให้นักศึกษาฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กรที่ดำเนินกิจการโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง - ให้นักศึกษาฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กร โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการฝึกงาน - จัดการศึกษาดูงาน และให้ผู้เรียนศึกษาจากศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ โดยมีผู้สอนคอยชี้แนะ 	

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>3.7 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>1. การประเมินกระบวนการ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับกลุ่มเป็นการประเมินผลในขณะที่ผู้เรียนกำลังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ การวิเคราะห์ จับประเด็น ทศนคติ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน</p> <p>2. การประเมินผลการเรียนรู้ โดยอาจประเมินความรู้ในด้านเนื้อหา ประเมินความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงวิชาการเช่น การทำข้อสอบ</p> <p>3. การประเมินผลหลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตรเป็นระยะๆ เพื่อเป็นการประเมินผลรวบยอดของการเรียนรู้ทั้งกระบวนการของหลักสูตร ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด และสรุปปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งหมด เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขให้เหมาะสมในการนำไปใช้ครั้งต่อไป</p> <p>3.8 ด้านคุณลักษณะ และบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์</p> <p>คุณลักษณะผู้สอน</p> <p>1. มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน</p> <p>2. ผู้สอนควรติดตามความรู้ที่ทันสมัย รับแนวคิดใหม่ๆ และค้นคว้าข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์ทั้งแนวคิดในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ</p> <p>3. ผู้สอนควรเรียนรู้หลักการทรงงาน พระราชดำริ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว</p>	<p>การประเมินผลการเรียนรู้เพิ่มเติม</p> <p>- เน้นเชิงปฏิบัติการจริง ประเมินจากรูปร่างความสำเร็จของผลงาน ภาคสนามไม่ยึดติดตำราเพียงอย่างเดียว</p> <p>คุณลักษณะและบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์</p> <p>คุณลักษณะผู้สอนคงเดิม</p>

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>บทบาทผู้สอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นผู้เชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์จากผู้ปฏิบัติ มาจัดระเบียบ ถ่ายทอดให้ผู้เรียน และให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงผู้ปฏิบัติได้ 2. ผู้สอนควรเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะในการคิด วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มผู้เรียน โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และคอยชี้แนะ 3. ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา <p>3.9 ด้านคุณลักษณะ และบทบาทของผู้เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์</p> <p>คุณลักษณะของผู้เรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนควรเปิดใจยอมรับ และแสวงหาความรู้เศรษฐศาสตร์ทางเลือก - ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และปฏิบัติได้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม <p>บทบาทของผู้เรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการสร้างและขยายความรู้ - ผู้เรียนควรทำกิจกรรมหรือศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการมีจิตใจรับใช้สังคม สนใจสิ่งแวดล้อม หรือโครงการที่สร้างความพอเพียงในสังคม - ผู้เรียนควรมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 	<p>คุณลักษณะ และบทบาทของผู้เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์คงเดิม</p>

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>3. รูปแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>3.10 ด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้</p> <p>ทรัพยากรบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างเครือข่ายผู้สอนจากผู้ที่ทำงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ผ่านประสบการณ์จากการวิจัย - มีระบบแลกเปลี่ยนผู้สอนระหว่างสถาบันการศึกษาในหลักสูตรเดียวกัน เพื่อได้แลกเปลี่ยนแนวคิด - มีการสร้างเครือข่ายผู้สอนในระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศเพื่อสร้างและขยายความรู้ในวงกว้าง - จัดให้ผู้สอนได้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง <p>ทรัพยากรการเรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดบรรยากาศในการเรียนทั้งด้านสถานที่และเวลา ให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ อภิปราย เพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนกับสถานการณ์จริง และห้องเรียนที่เป็นสถานที่จริงตามความเหมาะสมในรายวิชา - มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยมีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เพียงพอต่อการค้นคว้าข้อมูล มีห้องปฏิบัติการเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน ห้องสมุดต้องมีเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลายและจำนวนมาก พัฒนาระบบการค้นคว้าข้อมูล และพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการค้นคว้าของนักศึกษา 	<p>แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้คงเดิม</p>

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
4. แนวทางการบริหาร จัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา	<p>4.1 โครงสร้างและการบริหารองค์กร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรับโครงสร้างและกระบวนการบริหารให้สอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - เปิดสอนเป็นโครงการพิเศษ ยึดหลักการมีส่วนร่วม มีความยืดหยุ่น - ควรมีผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรรมการมหาวิทยาลัย - มีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ปฏิบัติหรือผู้ผลักดันด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรรมการประเมิน หลักสูตร - จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงขึ้นตรงกับมหาวิทยาลัย โดยมีกรรมการจากหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรรมการร่วม <p>4.2 บุคลากรทางการสอนและบุคลากรสนับสนุน</p> <p>บุคลากรทางการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนควรเป็นผู้มีฉันทะ และมีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และควรเป็นผู้ศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับการสอนในหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง - ควรเปิดโอกาสให้ผู้สอนสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างกลุ่มผู้สอน และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับผู้ปฏิบัติด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาความรู้และประสบการณ์ให้กว้างขึ้น - ควรมีผู้ที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นบุคลากรทางการสอน และเป็นผู้ประเมินนักศึกษา ในบางรายวิชาตามความเหมาะสม 	<p>โครงสร้างและการบริหารองค์กร คงเดิม</p> <p>บุคลากรทางการสอนและบุคลากรสนับสนุน คงเดิม</p>

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>4. แนวทางการบริหารจัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา</p>	<p>บุคลากรสนับสนุน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีความพร้อมในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง - ควรมีการประสานความร่วมมือกับบุคคล หรือองค์กรที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นผู้สนับสนุนแหล่งฝึกงาน เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียน <p>4.3 การจัดสรรทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอกับการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการศึกษาดูงาน - จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย - ประสานความร่วมมือกับองค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และชุมชนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ และความช่วยเหลือด้านต่างๆ ทั้งด้านทรัพยากร และแหล่งเรียนรู้ <p>4.4 การใช้ระบบสนับสนุนการเรียนการสอนและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบการจัดการความรู้ โดยมีการจัดทำสรุปประเด็นเนื้อหาที่ได้จากการเรียนการสอน เพื่อรวบรวมความรู้ใหม่ที่ได้จากการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ พัฒนาระบบการค้นคว้าข้อมูล และพัฒนารฐานข้อมูลความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาระบบการประเมินผล และการฝึกงาน 	<p>การจัดสรรทรัพยากรและการลงทุนเพื่อศึกษาคงเดิม</p> <p>การใช้ระบบสนับสนุนการเรียนการสอนและเทคโนโลยีเพื่อศึกษาคงเดิม</p>

ตารางที่ 41 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร่างแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>4. แนวทางการบริหาร จัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดบรรยายภาค ให้เื้อื่อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ อภิปราย เพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง - มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เื้อื่อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยมีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เพียงพอต่อการค้นคว้าข้อมูล - มีห้องปฏิบัติการเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน <p>4.5 การสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารหลักสูตร และผู้สอนควรประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในการหาแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ หรือทำวิจัย จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย จัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีการบูรณาการงานวิจัย โดยทำวิจัยร่วมกัน เป็นทีมจากอาจารย์ในศาสตร์ต่างๆ เพื่อได้มุมมองด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย - การวิจัยควรเป็นการวิจัยสังคมโดยร่วมกับชุมชน เป็นลักษณะการวิจัยร่วม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม หรือการวิจัยตามลักษณะโครงการพระราชดำริ 	<p>การสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง คงเดิม</p>

ผลจากการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้มีการนำไปปรับตามประเด็นดังกล่าว นำเสนอ และสรุปภาพรวมของแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยแนวทางที่สำคัญ 5 แนวทาง ดังนี้

1. หลักการ และแนวคิดในการปฏิรูป
2. นโยบายในการปฏิรูป โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ นโยบายระดับประเทศ นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง และนโยบายระดับสถาบันการศึกษา
3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนวทางการจัดการศึกษา แนวทางการบริหาร และการจัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา

1. หลักการ และแนวคิดในการปฏิรูป

จากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 แสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการบริหารทั้งภาครัฐ และเอกชนไม่มีความสมดุล และยั่งยืน หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนได้พยายามแสวงหาวิธีการ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหาที่สำคัญ คือ การสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบเศรษฐกิจในทุกระดับ ตั้งแต่ระบบเศรษฐกิจระดับครอบครัว สู่ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเน้นให้ผู้บริหารประเทศและประชาชน เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาที่สมดุล มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น ไม่เน้นเพียงการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วมาเป็นเวลานานแล้ว เช่น พระบรมราโชวาทเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2517 ที่ว่า

"ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว..... การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอ ที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นไปได้โดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันการผิดพลาดล้มเหลว"

และพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517

"...ให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่เรามีความพออยู่พอกิน มีความสงบไม่เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวด"

วิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าในการแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจ และการบริหาร เศรษฐกิจทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ผ่านมายังไม่มีความสมดุล ไม่สอดคล้องกับพระราชดำรัส จึงได้มีการประมวลพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศ และได้สรุปเป็นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระบรมราชานุญาตใช้เป็นกรอบในการ จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 และในปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 10 ยังคงเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง และมียุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการ เรียนรู้ อีกทั้งกำหนดการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการพัฒนาด้านจิตใจไว้เป็น แนวทางหนึ่งในยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

จากปัญหาทางเศรษฐกิจ และแนวทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ใน แผนพัฒนาฯฉบับที่ 10 ดังกล่าว ประกอบกับ เป้าหมายหลักของพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับ ปัจจุบัน ประการหนึ่ง คือ การปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การศึกษามีส่วนในการแก้ไขปัญหาทาง เศรษฐกิจในระยะยาวได้อย่างแท้จริง โดยมีแนวทางในการปฏิรูปตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กองทัพ เคลือบพนิชกุล และคณะ, 2547) ดังนี้

1. ปฏิรูประบบการศึกษา ให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาใน ระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญแก่หลักสูตร ผู้เรียน เนื้อหาสาระ วิธีการเรียนการ สอน แหล่งการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน
3. ปฏิรูประบบการบริหาร และการจัดการศึกษา
4. ปฏิรูปบุคลากรทางการสอน และบุคลากรทางการศึกษา
5. ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ตามแนวทางการปฏิรูป ทั้ง 5 ด้านสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับ และทุกแห่งควรมีอิสระใน การดำเนินงานและการตัดสินใจในการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของ สังคมและชุมชนตามความเหมาะสม โดยการพัฒนหลักสูตรในระดับปริญญาตรีควรคำนึงถึง ความต่อเนื่องในแต่ละระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถม มัธยม และในระดับการศึกษาที่สูง กว่าปริญญาตรี และพัฒนาการเรียนรู้ จะต้องตระหนักว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างไม่ใช่ กระบวนการรับ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์การเรียนรู้อย่างแท้จริง สามารถพัฒนาทักษะการคิด ระดับสูง ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความต้องการที่จะใฝ่หาความรู้ และฝึกการสร้างองค์ความรู้ เรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากกระบวนการ คิด และการปฏิบัติ โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน และอำนวยความสะดวก ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจ และ

มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง อีกทั้ง กระบวนการเรียนรู้ควรมีความเข้าใจในธรรมชาติของ ความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ เพื่อให้สามารถนำมาเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้

2. นโยบายในการปฏิรูป

นโยบายในการปฏิรูป แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ นโยบายระดับประเทศ นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง และนโยบายระดับสถาบันการศึกษา ดังนี้

2.1 นโยบายระดับประเทศ

2.1.1 หลักการ

ในการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง นั้น รัฐบาลต้องมีนโยบายที่ชัดเจน และต่อเนื่อง ผ่านกระทรวงศึกษาธิการกระตุ้น และส่งเสริม มหาวิทยาลัยต่างๆ จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยรัฐบาลต้องมีนโยบายให้มีการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านทุกส่วนของราชการ และภาคเอกชน เพื่อให้การจัดการศึกษามีทิศทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

2.1.2 แนวทางและแผนในการปฏิบัติ

- รัฐบาลต้องปรับนโยบายอื่นๆ ในการพัฒนาประเทศตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีนโยบายให้เกิดผลในเชิงการปฏิบัติ และสร้างต้นแบบของความสำเร็จแล้วขยายผล
- รัฐบาลต้องระดมสมองจากหลายภาคส่วนเพื่อได้ฉันทามติร่วมกัน ในการจัดทำหลักสูตร
- รัฐบาลควรมีการผลักดัน ให้มหาวิทยาลัยมีการวางแผนเพื่อศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 นโยบายระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 หลักการ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ต้องมีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยประสานกับองค์กรเครือข่ายทางเศรษฐศาสตร์เพื่อคิดร่วมกันในการทำหลักสูตร โดยเริ่มจากการนำการเรียนการสอนที่มีอยู่มาพิจารณา แล้วสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยจัดทำหลักสูตร

2.2.2 แนวทางและแผนในการปฏิบัติ

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งคณะทำงานที่จะขับเคลื่อนแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างหลักสูตร โดยควรขับเคลื่อนเชิงบูรณาการร่วมกับ ภาคประชาสังคมที่มีตัวอย่างที่ทำสำเร็จ

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จะต้องประสานงานกับสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดทำ เอกสาร เพื่อช่วยในการจัดทำ หลักสูตร พร้อมทั้งรวบรวมรายชื่อวิทยากรของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่ เริ่มมีการสอนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครือข่าย

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุน ทุนวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 นโยบายระดับสถาบันการศึกษา

2.3.1 หลักการ

มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายในการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุไว้ในหลักสูตร และควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

2.3.2 แนวทาง และแผนในการปฏิบัติในระดับมหาวิทยาลัยประกอบด้วย

- การกำหนดนโยบายในการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจน

- มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางในการนำ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา

- ปรับโครงสร้างและการบริหารมหาวิทยาลัยให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตตามแนวทางการปฏิรูปดำเนินการโดย 1) มหาวิทยาลัยควร พิจารณาความเหมาะสมขององค์การในการปรับโครงสร้าง และกระบวนการบริหารให้สอดคล้องกับ แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือการเปิดสอนหลักสูตรนี้เป็นโครงการพิเศษ ที่ยึดหลักการมีส่วนร่วม และมีความยืดหยุ่น 2) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงขึ้นตรงกับมหาวิทยาลัย โดยมี กรรมการจากหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรรมการร่วม 3) ควรมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ปฏิบัติ มี หน้าที่รับผิดชอบด้านเศรษฐกิจพอเพียงหรือมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น กรรมการมหาวิทยาลัย กรรมการหลักสูตร และกรรมการประเมินหลักสูตร

- มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการโดย 1) ควรศึกษาวิจัย ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับนโยบายสาธารณะ ระดับองค์กร และระดับ บัณฑิต ครอบคลุม การดำรงชีวิต 2) ศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 2 ประเภท คือ วิจัยพื้นฐาน เพื่อต่อยอดความรู้ และวิจัยประยุกต์ เพื่อเสริมความเข้าใจในแง่ประสบการณ์จากการ

นำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ 3) มหาวิทยาลัยต้องกำหนดให้ผู้สอนทำวิจัย แล้วให้ทุนในการวิจัย อีกทั้งมีโครงการให้อาจารย์ทำวิจัยร่วมกันในด้านเศรษฐกิจพอเพียง

- มหาวิทยาลัยควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ และชี้นำทิศทางการพัฒนา

3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 นโยบายของหลักสูตร

หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีนโยบายในการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัย โดยเปิดกว้างให้ได้รับความรู้ทั้งเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ

หลักสูตรนี้มุ่งผลิตบัณฑิตให้สามารถนำหลักเศรษฐศาสตร์มาใช้กับสังคมไทย โดยมีหลักเศรษฐกิจพอเพียงกำกับ ผ่านการจัดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อให้บัณฑิตสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการทำงานได้อย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุล และยั่งยืน

3.2 ปรัชญาของหลักสูตร

หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัย เป็นสากลเหมาะกับสังคมไทย โดยคำนึงถึงฐานทรัพยากร และภูมิปัญญาไทย และมีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ โดยเป็นผู้มีคุณธรรมนำความรู้ อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน อีกทั้ง มุ่งเน้นจัดการศึกษาที่มีการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ โดยเน้นการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับภูมิสังคมของประเทศ

3.3 เป้าหมายของหลักสูตร

หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ
- 2) มุ่งผลิตบัณฑิตออกไปปรับใช้สังคม ที่สามารถวิเคราะห์ แก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) มุ่งปรับหลักสูตรให้มี 2 ระดับ คือ ระดับต้นเรียนหลักเศรษฐศาสตร์สากล ระดับต่อมานำหลักเศรษฐศาสตร์สากลมาเทียบเคียงกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3.4 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์ในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง
- 2) เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมที่สมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง
- 3) เพื่อให้บัณฑิตมีแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ
- 4) เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) เพื่อให้บัณฑิตสามารถใช้เหตุผล เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์
- 6) เพื่อให้บัณฑิตเป็นผู้ที่มีคุณธรรมนำความรู้

3.5 ลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตร

- ลักษณะของหลักสูตร ควรเป็นหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนร่วมกับการปฏิบัติ มีการนำความรู้ไปใช้ในสังคม หรือชุมชน โดยให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหา มีวิชาสัมมนาให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาข้อเขียนที่แยกจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และมีการสัมมนาเพื่อประมวลความรู้ก่อนจบหลักสูตร

- โครงสร้างของหลักสูตรที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีกรอบของหลักสูตรที่เป็นสากล โดยมีวิชาหลัก คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาค เศรษฐศาสตร์มหภาค มีวิชาสาขาสำคัญ เช่น เศรษฐศาสตร์การเงิน เศรษฐศาสตร์การคลัง เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ และเพิ่มวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์สถาบัน กลุ่มวิชา เศรษฐศาสตร์การพัฒนา กลุ่มวิชาการจัดสรรทรัพยากร และกลุ่มวิชาที่มีแนวคิดแยกจาก

เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เช่น พุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhism Economic) เศรษฐศาสตร์อิสลาม (Islamic Economy) เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม (Humanistic Economy) และ เศรษฐกิจสมานฉันท์ (Solidarity Economics)

- การจัดโครงสร้างหลักสูตร และรายวิชา สามารถดำเนินการได้ใน 2 แนวทาง คือ

- 1) การจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างเดิม คือ มี 3 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยเพิ่มรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป เพื่อผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเป็นพื้นฐานความรู้ และมีการเพิ่มเติมวิชาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐศาสตร์การพัฒนา การจัดการทรัพยากร และการวิชาที่มีแนวคิดแยกจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ในหมวดวิชาเฉพาะ
- 2) จัดทำเป็นหลักสูตรสหสาขาวิชา โดยใช้วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก

3.6 ด้านกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน จากการพิจารณาด้วยความระมัดระวัง และความมีเหตุมีผล โดยควรให้นักศึกษาเรียนหลักเศรษฐศาสตร์พื้นฐานก่อน แล้วเสริมด้วยการมองในมุมเศรษฐกิจพอเพียง สอนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทั้งหมด เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจเครื่องมือเศรษฐศาสตร์ และมีสำนึกตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยการกำหนดในรูปจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ได้แก่ พุทธิพิสัย, จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ อภิปราย เปรียบเทียบ วิเคราะห์ความเหมาะสมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ไปใช้ได้เหมาะสม

- จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปรับวิธีคิดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นจิตพิสัย คือ ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์จนถึงระดับที่สามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย และได้กระบวนการในการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้นจนสามารถนำไปใช้ในการปลูกฝังค่านิยมอื่นๆ ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นต่อไป เพื่อผู้เรียนจะได้ออกไปเป็นตัวคุณ คือ สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้ผู้อื่น และชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้

- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ และการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับ
เศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวิธีการสอน โดยผู้สอนจะต้องกำหนดวิธีสอน เพื่อให้ผู้เรียน
เกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยวิธีสอน ดังนี้

- การบรรยาย
- ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า ทำรายงานทางวิชาการเกี่ยวกับหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง

- ให้ผู้เรียนวิเคราะห์กรณีศึกษาในพื้นที่ ในบริษัท หรือชุมชน
- ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ จากการศึกษาวิกฤติเศรษฐกิจประเทศต่างๆ ที่

เกิดขึ้น โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ปัญหา

- ให้ผู้เรียนศึกษาจากผู้ปฏิบัติในด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง และถอด

ความรู้ออกมา

- ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จากการปฏิบัติจริงทุกวันหรือ

ปฏิบัติจริงในภาคฤดูร้อน

- ให้นักศึกษาฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กรที่ดำเนินกิจการโดยยึดหลัก

เศรษฐกิจพอเพียง

- ให้นักศึกษาฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กร โดยนำหลักเศรษฐกิจ

พอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการฝึกงาน

- จัดการศึกษาดูงาน และให้ผู้เรียนศึกษาจากศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง

ต่างๆ โดยมีผู้สอนคอยชี้แนะ

3.7 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้

1) การประเมินกระบวนการ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับกลุ่มเป็นการ
ประเมินผลในขณะที่ผู้เรียนกำลังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้ให้
ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ การวิเคราะห์จับประเด็น ทศนคติ การปรับเปลี่ยน
พฤติกรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

2) การประเมินผลการเรียนรู้ โดยอาจประเมินความรู้ในด้านเนื้อหา ประเมินความ
เข้าใจ และการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงวิชาการ ได้แก่ การทำข้อสอบ และการ
ประเมินการปฏิบัติการจริง โดยประเมินจากรูปร่างความสำเร็จของผลงานภาคสนามไม่ยึดติด
ตำราเพียงอย่างเดียว

3) การประเมินผลหลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตรเป็นระยะๆ เพื่อเป็นการ
ประเมินผลรวบยอดของการเรียนรู้ทั้งกระบวนการของหลักสูตร ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

และสรุปปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งหมด เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขให้เหมาะสมในการนำไปใช้ครั้งต่อไป

3.8 ด้านคุณลักษณะ และบทบาทของผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์

1) คุณลักษณะผู้สอน

- มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

- ผู้สอนควรติดตามความรู้ที่ทันสมัย รับแนวคิดใหม่ๆ และค้นคว้าข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์ทั้งแนวคิดในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ

- ผู้สอนควรเป็นผู้มีฉันทะ และมีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และควรเป็นผู้ศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับการสอนในหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

2) บทบาทผู้สอน

- ผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นผู้เชื่อมโยงความรู้โดยนำประสบการณ์จากผู้ปฏิบัติ มาจัดระเบียบ ถ่ายทอดให้ผู้เรียน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงผู้ปฏิบัติได้

- ผู้สอนควรเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มผู้เรียน โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และคอยชี้แนะ

- ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา

3.9 ด้านคุณลักษณะ และบทบาทของผู้เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์

1) คุณลักษณะของผู้เรียน

- ผู้เรียนควรเปิดใจยอมรับ และแสวงหาความรู้เศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือก

- ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และปฏิบัติได้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม

- ผู้เรียนควรมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) บทบาทของผู้เรียน

- ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการสร้างและขยายความรู้

- ผู้เรียนควรทำกิจกรรมหรือศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการมีจิตใจรับใช้สังคม สนใจสิ่งแวดล้อม หรือโครงการที่สร้างความพอเพียงในสังคม

4. แนวทางการจัดการศึกษา แนวทางการบริหาร และการจัดการด้านวิชาการในระดับสถาบันการศึกษา

4.1 การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูป

การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูป มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านเนื้อหาสาระ พัฒนาทักษะ กระบวนการคิด รวมถึงการประยุกต์ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา และนำไปสู่ การศึกษาตลอดชีวิต โดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) การเรียนเพื่อรู้ เป็นจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้เกิดการผสมผสาน ความรู้ทั่วไปที่กว้างขวางเพียงพอเข้ากับโอกาสที่จะศึกษาบางวิชาอย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยการ จัดการเรียนการสอนในหลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสมของสถานที่ และรายวิชา มีผู้สอน ควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นคนเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์จากปฏิบัติ มา จัดระเบียบ ถ่ายทอดให้ผู้เรียน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงผู้ปฏิบัติในสาขา วิชาชีพได้ วิธีการนี้ เป็นการฝึกฝนได้เข้าใจในวิธีเรียนรู้ เพื่อจะได้ตัดทวงประโยชน์จากการศึกษาไป จนตลอดชีวิต สามารถพัฒนาทักษะในประกอบอาชีพ และพัฒนาทักษะในการติดต่อประสาน สัมพันธ์กับผู้อื่นได้

2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง เป็นจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความชำนาญทางด้าน วิชาชีพ สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ และการ ปฏิบัติจริงในการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิชาชีพ โดยมีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกำกับ จัดทำและ วิเคราะห์กรณีศึกษาในพื้นที่ ในบริษัท หรือชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาจากผู้ปฏิบัติในด้าน เศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง และถอดความรู้ออกมา ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ เป็นการเรียนรู้ โดยอาศัยประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม ก่อให้ผู้เรียนเกิดปฏิภาณไหวพริบ ความเฉลียวฉลาด คล่องแคล่ว มีดุลยพินิจ และสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้

3) การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่าง ๆ ทาง สังคม ให้โอกาสผู้เรียนเข้าใจผู้อื่น สร้างความเข้าใจ และตระหนักว่ามนุษย์เราจะต้องพึ่งพาอาศัย กัน ก่อให้ผู้เรียนเกิดปฏิภาณไหวพริบ และสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้

4) การเรียนรู้เพื่อชีวิต เป็นการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงศักยภาพของบุคคล เพื่อจะ ได้สามารถปรับปรุงบุคลิกภาพของตน มีดุลยพินิจและรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น

4.2 การพัฒนาบุคลากรทางการสอนและบุคลากรสนับสนุน

1) บุคลากรทางการสอน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- แนวทางการสร้างเครือข่ายผู้สอน ดำเนินการโดย 1) สร้างเครือข่ายผู้สอนจากผู้ ที่ทำงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเชื่อว่าเป็นผู้สอนที่มีความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจพอเพียง 2) สร้างเครือข่ายผู้สอนทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศ 3) สร้างเครือข่ายผู้สอนที่เป็นผู้

มุ่งมั่นในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากผู้สอนที่มาจากหลากหลายสาขาวิชา มีมุมมองที่ต่างกัน เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการนำความรู้ไปประยุกต์ในสาขาที่ต่างกัน 4) ควรมีผู้ที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นบุคลากรทางการสอน และเป็นผู้ประเมินนักศึกษา ในบางรายวิชาตามความเหมาะสม

- แนวทางการพัฒนาผู้สอน ดำเนินการโดย 1) ในขั้นต้นอาจมีการคัดเลือกผู้สอนที่มีความพร้อม เพื่อที่จะนำมาปรับองค์ความรู้ให้มีบรรทัดฐานใกล้เคียงกัน โดยจัดให้ผู้สอนได้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปใช้ในการเรียนการสอนอย่างถ่องแท้ 2) มีการแลกเปลี่ยนผู้สอนระหว่างสถาบันการศึกษาในหลักสูตรเดียวกัน 3) เปิดโอกาสให้ผู้สอนสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างกลุ่มผู้สอน และสัมมนาแลกเปลี่ยนกับผู้ปฏิบัติด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาความรู้ และประสบการณ์ให้กว้างขึ้น 4) มหาวิทยาลัยมีโครงการให้อาจารย์ทำวิจัยร่วมกันเพื่อสร้างองค์ความรู้นำมาใช้ในการสอน และเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในศาสตร์โดยตรง

2) บุคลากรสนับสนุน

- ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีความพร้อมในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

- ควรมีการประสานความร่วมมือกับบุคคล หรือองค์กรที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นผู้สนับสนุนแหล่งฝึกงาน เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียน

4.3 การจัดการทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

1) การจัดการทรัพยากรบุคคล

- สร้างเครือข่ายผู้สอนจากผู้ที่ทำงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ผ่านประสบการณ์จากการวิจัย

- มีระบบแลกเปลี่ยนผู้สอนระหว่างสถาบันการศึกษาในหลักสูตรเดียวกัน เพื่อได้แลกเปลี่ยนแนวคิด

- มีการสร้างเครือข่ายผู้สอนในระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศเพื่อสร้างและขยายความรู้ในวงกว้าง

- จัดให้ผู้สอนได้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง

2) การจัดการทรัพยากรการเรียนรู้

- มีการจัดบรรยากาศในการเรียนทั้งด้านสถานที่และเวลา ให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ อภิปราย เพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนกับสถานการณ์จริง และห้องเรียนที่เป็นสถานที่จริงตามความเหมาะสมในรายวิชา

- มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยมีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เพียงพอต่อการค้นคว้าข้อมูล มีห้องปฏิบัติการเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน ห้องสมุดต้องมีเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย และจำนวนมาก พัฒนาระบบการค้นคว้าข้อมูล และพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการค้นคว้าของนักศึกษา

- การจัดทำเอกสารประกอบการสอน ดำเนินการโดย 1) รวบรวมเอกสารจากแหล่งต่างๆ เช่น คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2) รวบรวมความรู้ที่ได้จากงานวิจัยจัดทำเป็นเอกสาร ตำราใช้ประกอบการเรียนการสอน 3) นำผลการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากสามารถอธิบายความจริงในสังคมได้ 4) จัดทำตำรามาตรฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาตั้งกรรมการเขียนตำรา 5) เครือข่ายผู้สอนร่วมกันจัดทำชุดการเรียนรู้ที่เป็นหลักสูตรกลาง โดยจัดทำและนำไปใช้ที่ต่างๆ กัน ในรายวิชาพื้นฐาน 6) ควรพัฒนารายวิชาโดยศึกษาพัฒนาการทางเศรษฐกิจ และสังคมไทยบนฐานคิดเศรษฐกิจพอเพียง 7) จัดประกวดสื่อรูปแบบต่างๆ หรือชุดการเรียนรู้ที่มีการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา

3) การจัดการด้านงบประมาณ

- มีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอกับการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการศึกษาดูงาน

- จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย

- ประสานความร่วมมือกับองค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และชุมชนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ และความช่วยเหลือด้านต่างๆ ทั้งด้านทรัพยากร และแหล่งเรียนรู้

4.4 การพัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนการสอน และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

- พัฒนาระบบการจัดการความรู้ โดยมีการจัดทำสรุปประเด็นเนื้อหาที่ได้จากการเรียนการสอน เพื่อรวบรวมความรู้ใหม่ที่ได้จากการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ พัฒนาระบบการค้นคว้าข้อมูล และพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาระบบการประเมินผล และการฝึกงาน

- มีห้องปฏิบัติการเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน

- ใช้สื่อ VCD จากประสบการณ์จริงของผู้นำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติมาประกอบการสอน

4.5 ด้านการสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

- ผู้บริหารหลักสูตร และผู้สอนควรประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในการหาแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ หรือทำวิจัย จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย จัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีการบูรณาการงานวิจัย โดยทำวิจัยร่วมกันเป็นทีมจากอาจารย์ในศาสตร์ต่างๆ เพื่อได้มุมมองด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย

- การวิจัยควรเป็นการวิจัยสังคมโดยร่วมกับชุมชน เป็นลักษณะการวิจัยร่วม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม หรือการวิจัยตามลักษณะโครงการพระราชดำริ

- ควรศึกษาวิจัยความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับนโยบาย สาธารณะ ระดับองค์กร และระดับปัจเจก ครอบครัว การดำรงชีวิต โดยมีการวิจัย ทั้ง 2 ประเภท คือ วิจัยพื้นฐาน เพื่อต่อยอดความรู้ และวิจัยประยุกต์ความรู้ เพื่อเสริมความเข้าใจในแง่ประสบการณ์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยจะต้องมีการวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างหลากหลาย และเป็นระบบ ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และระดับประเทศ

- มหาวิทยาลัยมีโครงการให้อาจารย์ทำวิจัยร่วมกันในด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา และกำหนดหัวข้อวิจัย และผู้วิจัยที่จะเป็นผู้สอน แล้วให้ทุนในการวิจัย

- มหาวิทยาลัยควรมีการวิจัยสังคม โดยร่วมกับชุมชน เป็นลักษณะการวิจัยร่วม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม หรือการวิจัยตามลักษณะโครงการพระราชดำริ

5.2 การร่างโครงสร้างหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ เป็นผลการวิจัยนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับปริญญาตรี สาขาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 4 มาวิเคราะห์ร่วมกันในการจัดทำโครงสร้างหลักสูตร และรายวิชา มีรายละเอียดที่นำมาวิเคราะห์ 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 จากผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้านโครงสร้างของหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ในตอนที่ 2 พบว่าหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2 วิชา คือ วิชาเศรษฐกิจพอเพียง และวิชาความรู้คู่คุณธรรม และมีวิชาใน 4 กลุ่ม ที่มีความสอดคล้องกันในแต่ละมหาวิทยาลัย ในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่ การเมืองและการปกครองไทย ความรู้เบื้องต้น

เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประเทศไทย อารยธรรมโลก ในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ได้แก่ จิตวิทยากับพฤติกรรมมนุษย์ มนุษย์กับการใช้เหตุผล ปรัชญา กับชีวิต ในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ได้แก่ คณิตศาสตร์สำหรับเศรษฐศาสตร์1 คณิตศาสตร์สำหรับเศรษฐศาสตร์2 หลักสถิติเบื้องต้น วิทยาศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต เทคโนโลยีสารสนเทศเบื้องต้น และคอมพิวเตอร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ในกลุ่มวิชาภาษาศาสตร์ ได้แก่ ภาษาไทย1 ภาษาอังกฤษ1 ภาษาอังกฤษ2 ภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์ การเขียนภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์ และการสนทนาภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์ ซึ่งวิชาเหล่านี้ไม่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนหมวดวิชาเฉพาะ ประกอบด้วย วิชาแกน 2 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ และกลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ มีรายวิชาที่สอดคล้องกัน คือ วิชาคณิตศาสตร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์1 คณิตศาสตร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์2 สถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ และเศรษฐมิติเบื้องต้น ส่วนวิชาเศรษฐศาสตร์ มีรายวิชาที่สอดคล้องกัน ได้แก่ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค1 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค1 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค2 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค2 ประวัติความคิดเศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจไทย เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เศรษฐศาสตร์สาธารณะ เศรษฐศาสตร์การเงินและตลาดการเงิน วิเคราะห์เศรษฐกิจประเทศไทย วิธีวิทยาการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ และวิชาสัมมนาประเด็นปัญหาเศรษฐกิจปัจจุบัน และมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง คือ วิชาการพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จริยธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงร่วมสมัย เศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ สัมมนาปัญหาทางเศรษฐกิจพอเพียงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนวิชาเฉพาะสาขา ที่ผู้เรียนควรศึกษา เพื่อให้มีองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ ที่เพียงพอ และสามารถนำมาประยุกต์กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยสาขาวิชา และรายวิชาที่สามารถนำมาเป็นองค์ความรู้ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต สาขาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ทฤษฎี ประกอบด้วย วิชาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค 3 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค 3 ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมือง การวิพากษ์ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ และหัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ทฤษฎี

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา ประกอบด้วย วิชาการพัฒนาเศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ และพัฒนาการเศรษฐกิจโลก เศรษฐศาสตร์เมืองและภูมิภาค เศรษฐศาสตร์ความเหลื่อมล้ำและความยากจน พัฒนาการเศรษฐกิจชนบท และหัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์พัฒนาการ

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ประกอบด้วย ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ นโยบายการค้าระหว่างประเทศ เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ ตลาดการเงินระหว่าง

ประเทศ เศรษฐศาสตร์การลงทุนระหว่างประเทศ การจัดการทางการเงินในธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ และหัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สาธารณะ ประกอบด้วย วิชาเศรษฐศาสตร์การคลัง ทฤษฎีการใช้จ่ายของภาครัฐ ทฤษฎีการภาษีอากร นโยบายเศรษฐศาสตร์สาธารณะ หัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์สาธารณะ

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเงิน ประกอบด้วย วิชาเศรษฐศาสตร์การเงินการธนาคาร ตลาดการเงินและสถาบันการเงิน ทฤษฎีและนโยบายการเงิน เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ การบริหารความเสี่ยงทางเศรษฐศาสตร์การเงิน การลงทุนและการวิเคราะห์หลักทรัพย์ และหัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์การเงิน

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ปริมาณวิเคราะห์ ประกอบด้วย วิชาคณิตเศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติ เศรษฐมิติประยุกต์ การวิเคราะห์และการพยากรณ์ทางเศรษฐกิจ การวิจัยดำเนินงาน และหัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ปริมาณวิเคราะห์

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์แรงงานและทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย วิชาเศรษฐศาสตร์แรงงาน แรงงานสัมพันธ์ เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐศาสตร์ประชากร เศรษฐศาสตร์สุขภาพ เศรษฐศาสตร์การศึกษา และหัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์แรงงานและทรัพยากรมนุษย์

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร ประกอบด้วย วิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร ตลาดภาคเกษตรกรรม ธุรกิจและอุตสาหกรรมการเกษตร และหัวข้อเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์การเกษตรและธุรกิจการเกษตร

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย วิชาเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม และสัมมนาการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม ประกอบด้วย วิชาเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม และสัมมนาเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม

ส่วนที่ 2 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหลักสูตร พบว่า ควรเพิ่มรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป เพื่อให้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเป็นพื้นฐานความรู้ และมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาเฉพาะ ได้แก่ วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารนโยบาย เศรษฐกิจมหภาค วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารภาคธุรกิจ วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารภาคราชการ วิชาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการลงทุน ส่วนข้อเสนอแนะรายวิชาในการปฏิรูปหลักสูตร จากผู้สอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต พบว่า ควรมีรายวิชาเพิ่มเติม คือ กลุ่มเศรษฐศาสตร์การพัฒนา กลุ่มวิชาการจัดสรรทรัพยากร วิชาพุทธเศรษฐศาสตร์ วิชาเศรษฐกิจพอเพียง วิชาเศรษฐกิจพอเพียงร่วมสมัย และวิชาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ เพื่อ

ศึกษาแนวทางในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัว ชุมชน และสังคมบนพื้นฐานการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

ส่วนที่ 3 จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนต้นที่ 1 พบว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง ฟังชั่นอรรถประโยชน์ ในทางเศรษฐศาสตร์ แต่ยังขาดการเสริมความพอใจ และอรรถประโยชน์ของแต่ละบุคคลด้วยมิติทางด้านคุณธรรม อันจะนำไปสู่การผลิตเพื่อการดำรงชีพได้ตามอัตภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Rational behavior ในทางเศรษฐศาสตร์แต่ขาดมิติทางคุณธรรมในการตัดสินใจของแต่ละบุคคล ดังนั้น จึงสามารถพัฒนามาเป็นรายวิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาคประยุกต์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยเสริมมิติด้านคุณธรรมเข้าไปกำกับในทฤษฎีการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิตเป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน สามารถพัฒนามาเป็นวิชาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำรงชีวิต และผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคเศรษฐกิจต่างๆ แบ่งการวิเคราะห์เป็น 4 ภาคเศรษฐกิจ สามารถพัฒนาเป็นรายวิชาได้ 4 รายวิชา คือ วิชาการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคอุตสาหกรรม วิชาการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร วิชาการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเงิน วิชาการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการค้าระหว่างประเทศ และวิชาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้การวิเคราะห์แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงควรนำมาเป็นวิชาในหลักสูตรเดียวกัน เพื่อขยายความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่กว้างขวางให้กับผู้เรียน

ส่วนที่ 4 จากผลการศึกษา และวิเคราะห์เอกสารการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคล ในตอนที่ 3 พบว่า บุคคลควรมีความพอเพียงในการดำรงชีวิตประจำวัน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจหรือวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากร และด้านจิตใจหรือวัฒนธรรม โดยในแต่ละด้านมีองค์ประกอบของความพอเพียง 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ ความรู้ และคุณธรรม สามารถพัฒนาเป็นวิชาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำรงชีวิต

จากการศึกษาการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของธุรกิจในช่วงตอนที่ 3 นั้น พบว่า การบริหารธุรกิจ มีการยึดหลักความพอเพียง โดยมีความพอประมาณด้านการก่อหนี้และขยายการลงทุน ความพอประมาณด้านผลกำไรยึดหลักความเสี่ยงปานกลางเพื่อกำไรปกติ ความพอประมาณด้านคู่ค้า และเครือข่ายธุรกิจ ความพอประมาณด้านการผลิตตามศักยภาพขององค์กร ความพอประมาณด้านค่าจ้างและสวัสดิการ ภายใต้นัยเหตุผล คือ การรู้จักตนเอง โดยผลิตอย่างมีเอกลักษณ์ โดยคำนึงถึงด้านทรัพยากรและการใช้ให้เกิดประโยชน์ คำนึงถึงสังคม เห็น

อกเห็นใจผู้อื่น เน้นการพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ จากการมีทุนสำรองและป้องกันความเสี่ยง รู้เท่าทันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีการผลิตที่หลากหลายเพื่อป้องกันความเสี่ยง โดยใช้แรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่น ไปพร้อมๆ กับพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง สามารถนำมาพัฒนาเป็นรายวิชาด้านเศรษฐศาสตร์การผลิต ได้แก่ วิชาเศรษฐศาสตร์การผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง วิชาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารธุรกิจขนาดใหญ่ วิชาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิชาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนการมีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการ โดยสร้างความรู้ให้แก่พนักงานโดยฝึกอบรมและเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระบบควบคุมคุณภาพสินค้าและรักษาความลับของลูกค้า เน้นคุณภาพและคุณธรรม ดำเนินธุรกิจโดยมีการเอื้อเพื่อแบ่งปัน และมีกิจกรรมเพื่อสังคม ซึ่งเป็นเงื่อนไขของความพอเพียงนั้น สามารถนำมาพัฒนาเป็นรายวิชาการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และวิชาคุณธรรมกับการบริหารองค์กรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 5 จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR พบว่า โครงสร้างของหลักสูตรที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีกรอบของหลักสูตรที่เป็นสากล โดยมีวิชาหลัก คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาค เศรษฐศาสตร์มหภาค มีวิชาสาขาสำคัญ เช่น เศรษฐศาสตร์การเงิน เศรษฐศาสตร์การคลัง เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ และเพิ่มวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์สถาบัน กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา กลุ่มวิชาการจัดสรรทรัพยากร และกลุ่มวิชาที่มีแนวคิดแยกจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เช่น พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์อิสลาม เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม และ เศรษฐกิจสมานฉันท์

การจัดโครงสร้างหลักสูตร และรายวิชา มีการจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างเดิม คือ มี 3 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยเพิ่มรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป เพื่อผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเป็นพื้นฐานความรู้ และมีการเพิ่มเติมวิชาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐศาสตร์การพัฒนา การจัดสรรทรัพยากร และวิชาที่มีแนวคิดแยกจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ในหมวดวิชาเฉพาะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยขอเสนอหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำผลการวิจัยที่ได้จากการสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในตอนที่ 5.1 มานำเสนอในส่วนของปรัชญา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียน

การสอน และการจัดการทรัพยากรในหลักสูตรการพัฒนาแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และนำเสนอโครงสร้างหลักสูตรที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ดังนี้

รูปแบบหลักสูตรปริญญาตรี เศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียง

1. ชื่อหลักสูตร

หลักสูตรหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียง
Bachelor of Economics (Sufficiency Economy)

2. ชื่อปริญญา

เศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียง

Bachelor's Degree in Economics (Sufficiency Economy)

3. ปรัชญา วัตถุประสงค์

3.1 ปรัชญาหลักสูตร

หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัย เป็นสากลเหมาะกับสังคมไทย โดยคำนึงถึงฐานทรัพยากร และภูมิปัญญาไทย และมีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ โดยเป็นผู้มีคุณธรรมนำความรู้ อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน อีกทั้ง มุ่งเน้นจัดการศึกษาที่มีการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ โดยเน้นการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับภูมิสังคมของประเทศ

3.2 เป้าหมายของหลักสูตร

หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ

2) มุ่งผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้สังคม ที่สามารถวิเคราะห์ แก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์ในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง
- 2) เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่สมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความเสี่ยง
- 3) เพื่อให้บัณฑิตมีแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลายๆ แนวคิดในประเทศต่างๆ
- 4) เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) เพื่อให้บัณฑิตสามารถใช้เหตุผล เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์
- 6) เพื่อให้บัณฑิตเป็นผู้ที่มีคุณธรรมนำความรู้

4. คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา

ผู้มีสิทธิเข้าศึกษาต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หรือเทียบเท่าและมีคุณสมบัติครบตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
2. ผ่านการตรวจร่างกายว่ามีสุขภาพแข็งแรง และไม่มี ความพิการ ทุพพลภาพที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ
3. ผ่านการวัดทัศนคติด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากสาขาวิชา

5. ระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลาในการศึกษาเต็มเวลา 4 ปี หรือ 8 ภาคการศึกษา

6. การวัดผล และการประเมินผลการศึกษา

- 1) การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินผลในขณะที่ผู้เรียนกำลังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ

กระบวนการ การวิเคราะห์จับประเด็น ทศนคติ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตร

2) การประเมินผลการเรียนรู้ จากการประเมินความรู้ในด้านเนื้อหา ประเมินความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงวิชาการ ได้แก่ การทำข้อสอบ และการประเมินการปฏิบัติการจริง โดยประเมินจากรูปธรรมความสำเร็จของผลงานภาคสนาม

7. อาจารย์ผู้สอน

7.1 หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป อาจารย์ผู้ทำการสอนได้แก่ อาจารย์จากคณะวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และคณะมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่มีความมุ่งมั่นในเศรษฐกิจพอเพียง

7.2 หมวดวิชาเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ อาจารย์ผู้ทำการสอนได้แก่ อาจารย์จากคณะเศรษฐศาสตร์

7.3 หมวดวิชาเฉพาะด้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ อาจารย์จากคณะเศรษฐศาสตร์ และอาจารย์ในศาสตร์อื่น ที่มีความมุ่งมั่นในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อาจารย์ที่เป็นผู้ทำงานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง และมีผู้ที่มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นบุคลากรทางการสอน และเป็นผู้ประเมินนักศึกษา ในบางรายวิชาตามความเหมาะสม

8. ทรัพยากรการเรียนรู้

การจัดการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ จะต้องมีการจัดบรรยากาศในการเรียนทั้งด้านสถานที่และเวลา ให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน และเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน ดังนี้

- มีแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นสถานการณ์จริงที่ครอบคลุม ทั้งชุมชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าไปศึกษา

- มีสถานที่ในมหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งปฏิบัติการ หรือเป็นห้องเรียนที่เป็นสถานที่จริงตามความเหมาะสมในรายวิชาด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเกษตร เพื่อให้ผู้เรียนจะได้มีความรู้ความเข้าใจในเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นรูปธรรมของการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

- มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และชุมชนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ เพื่อสนับสนุนความช่วยเหลือด้านต่างๆ ทั้งด้านทรัพยากร และแหล่งเรียนรู้

- มีห้องปฏิบัติการเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน
- มีเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย และจำนวนมาก ในห้องสมุด
- มีการพัฒนาระบบการค้นคว้าข้อมูล และพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการค้นคว้าของนักศึกษา
- มีสื่อ VCD จากประสบการณ์จริงของผู้นำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติมาประกอบการสอน

9. ด้านกระบวนการเรียนการสอน

9.1 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 แนวทางดังนี้

- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ อภิปราย เปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ไปใช้ได้เหมาะสม
- จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปรับวิธีคิดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ และการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

9.2 วิธีการสอน

วิธีสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยวิธีสอน ดังนี้

- การบรรยาย
- ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้างานทางวิชาการเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ให้ผู้เรียนวิเคราะห์กรณีศึกษาในพื้นที่ ในบริษัท หรือชุมชน
- ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ จากการศึกษาวิกฤติเศรษฐกิจประเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ปัญหา
- ให้ผู้เรียนศึกษาจากผู้ปฏิบัติในด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง และถอดความรู้ออกมา
- ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จากการปฏิบัติจริงทุกวันหรือปฏิบัติจริงในภาคฤดูร้อน
- ให้นักศึกษาฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กรที่ดำเนินกิจการโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

- ให้นักศึกษาฝึกงานในหน่วยงาน หรือองค์กร โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการฝึกงาน

- จัดการศึกษาดูงาน และให้ผู้เรียนศึกษาจากศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ โดยมีผู้สอนคอยชี้แนะ

10. โครงสร้างหลักสูตร

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	36	หน่วยกิต
วิชาบังคับ 2 วิชา	3	หน่วยกิต
1.1) กลุ่มสังคมศาสตร์	6	หน่วยกิต
1.2) กลุ่มมนุษยศาสตร์	6	หน่วยกิต
1.3) กลุ่มวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	12	หน่วยกิต
1.4) กลุ่มภาษาต่างประเทศ	9	หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	102	หน่วยกิต
1) วิชาแกน	51	หน่วยกิต
1.1) วิชาคณิตศาสตร์และสถิติ	9	หน่วยกิต
1.2) วิชาเศรษฐศาสตร์	42	หน่วยกิต
2) วิชาเฉพาะสาขา	45	หน่วยกิต
2.1) วิชาเอกบังคับ	24	หน่วยกิต
2.2) วิชาเอก (เลือก)	12	หน่วยกิต
2.3) วิชาโท	9	หน่วยกิต
3) วิชาโครงการเชิงปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียง	6	หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6	หน่วยกิต

หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 144 หน่วยกิต โดยมีโครงสร้างหลักสูตรดังนี้

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 36 หน่วยกิต

นักศึกษาจะต้องเรียนวิชาบังคับ 2 วิชา โดยกำหนดให้เรียนในภาคการศึกษาที่ 1 คือ วิชาความรู้คู่คุณธรรม (ไม่นับหน่วยกิต) และวิชาเศรษฐกิจพอเพียง (3 หน่วยกิต) และรายวิชาอีก 4 กลุ่มวิชา ดังนี้

1.1) กลุ่มสังคมศาสตร์	6	หน่วยกิต
- การเมืองและการปกครองไทย	3	หน่วยกิต

ให้เลือกจากวิชาต่อไปนี้ 1 วิชา

- ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป	3	หน่วยกิต
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3	หน่วยกิต
- อารยธรรมโลก	3	หน่วยกิต
1.2) กลุ่มมนุษยศาสตร์	9	หน่วยกิต
- จิตวิทยากับพฤติกรรมมนุษย์*	3	หน่วยกิต
- มนุษย์กับการใช้เหตุผล*	3	หน่วยกิต
- ปรัชญากับชีวิต*	3	หน่วยกิต
1.3) กลุ่มวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	12	หน่วยกิต
- วิทยาศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต*	3	หน่วยกิต
- คณิตศาสตร์สำหรับเศรษฐศาสตร์ 1	3	หน่วยกิต
- หลักสถิติเบื้องต้น	3	หน่วยกิต

ให้เลือกจากวิชาต่อไปนี้ 1 วิชา

- คอมพิวเตอร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์	3	หน่วยกิต
- เทคโนโลยีสารสนเทศเบื้องต้น*	3	หน่วยกิต
1.4) กลุ่มภาษา	9	หน่วยกิต
- ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร*	3	หน่วยกิต
- ภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์*	3	หน่วยกิต

ให้เลือกจากวิชาต่อไปนี้ 1 วิชา

- การเขียนภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์*	3	หน่วยกิต
- การสนทนาภาษาอังกฤษสำหรับเศรษฐศาสตร์*	3	หน่วยกิต

(หมายเหตุ : วิชาที่มีเครื่องหมาย * เป็นวิชาที่มีการประยุกต์เนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง หรือมีการสอดแทรก และยกตัวอย่างที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง)

2. หมวดวิชาเฉพาะ	102	หน่วยกิต
1) วิชาแกน	51	หน่วยกิต
1.1) วิชาคณิตศาสตร์และสถิติ	9	หน่วยกิต
- คณิตศาสตร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ 2	3	หน่วยกิต
- สถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์	3	หน่วยกิต
- เศรษฐมิติเบื้องต้น	3	หน่วยกิต
1.2) วิชาเศรษฐศาสตร์	42	หน่วยกิต
- หลักเศรษฐศาสตร์	3	หน่วยกิต

- ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค 1	4	หน่วยกิต
- ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค 1	4	หน่วยกิต
- ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค 2	4	หน่วยกิต
- ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค 2	4	หน่วยกิต
- ประวัติความคิดเศรษฐศาสตร์	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์การพัฒนา	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์การเงินการคลัง	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	3	หน่วยกิต
- เศรษฐกิจไทย	3	หน่วยกิต
- เศรษฐกิจชุมชน	3	หน่วยกิต
- สัมมนาประเด็นปัญหาเศรษฐกิจปัจจุบัน	2	หน่วยกิต
- สัมมนาพุทธเศรษฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม	3	หน่วยกิต
2) วิชาเฉพาะสาขา	45	หน่วยกิต
2.1) วิชาเอกบังคับ	24	หน่วยกิต
- เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน	3	หน่วยกิต
- เศรษฐกิจพอเพียงกับการดำรงชีวิต	3	หน่วยกิต
- แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารนโยบาย		
เศรษฐกิจมหภาค	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์จุลภาคตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์การผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์สถาบัน	3	หน่วยกิต
- คุณธรรมกับการบริหารองค์กรตามแนวทาง		
เศรษฐกิจพอเพียง	3	หน่วยกิต
- การบริหารจัดการความรู้ในองค์กรตามแนวทาง		
เศรษฐกิจพอเพียง	3	หน่วยกิต
2.2) วิชาเอก (เลือก)	12	หน่วยกิต
- แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารภาคธุรกิจ	3	หน่วยกิต
- แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารภาครัฐ	3	หน่วยกิต
- แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการลงทุน	3	หน่วยกิต
- การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคอุตสาหกรรม	3	หน่วยกิต
- การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร	3	หน่วยกิต

- การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเงิน	3	หน่วยกิต
- การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการค้าระหว่างประเทศ	3	หน่วยกิต
- เศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารธุรกิจขนาดใหญ่ขนาดกลางและขนาดย่อม	3	หน่วยกิต
- เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์อิสลาม	3	หน่วยกิต
- เศรษฐกิจสมานฉันท์	3	หน่วยกิต

2.3) วิชาโท 9 หน่วยกิต

นิสิตต้องเลือกเรียน 1 สาขาวิชา จากสาขาวิชาที่เปิดสอนทั้งหมด 8 สาขาวิชา โดยจะต้องเลือกเฉพาะรายวิชาของสาขานั้น จำนวน 9 หน่วยกิต ดังนี้

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ทฤษฎี

- ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค 3	3	หน่วยกิต
- ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค 3	3	หน่วยกิต
- การวิพากษ์ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์	3	หน่วยกิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา

- ทฤษฎีและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ	3	หน่วยกิต
- โลกาภิวัตน์และพัฒนาการเศรษฐกิจโลก	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์ความเหลื่อมล้ำและความยากจน	3	หน่วยกิต
- พัฒนาการเศรษฐกิจชนบท	3	หน่วยกิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

- ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ	3	หน่วยกิต
- นโยบายการค้าระหว่างประเทศ	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ	3	หน่วยกิต
- ตลาดการเงินระหว่างประเทศ	3	หน่วยกิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข

- นโยบายเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข	3	หน่วยกิต
- หลักการจัดการทรัพยากรภาครัฐ	3	หน่วยกิต
- ทฤษฎีและนโยบายการคลัง	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์สาธารณสุขระดับท้องถิ่น	3	หน่วยกิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเงิน

- ทฤษฎีและนโยบายการเงิน	3	หน่วยกิต
-------------------------	---	----------

- เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ	3	หน่วยกิต
- การบริหารความเสี่ยงทางเศรษฐศาสตร์การเงิน	3	หน่วยกิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์แรงงานและทรัพยากรมนุษย์		
- เศรษฐศาสตร์แรงงาน	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์สาธารณสุข	3	หน่วยกิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร		
- วิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์การผลิตทางการเกษตร	3	หน่วยกิต
- พัฒนาการเศรษฐกิจชนบท	3	หน่วยกิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ		
- วิชาเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติ	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม	3	หน่วยกิต
- เทคนิคการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐศาสตร์	3	หน่วยกิต
- เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมสำหรับองค์กรธุรกิจ	3	หน่วยกิต
3) วิชาโครงการเชิงปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียง	6	หน่วยกิต
- โครงการเชิงปฏิบัติการทางเศรษฐกิจพอเพียง	6	หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6	หน่วยกิต

นิสิตเลือกวิชาใดก็ได้อีกไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต วิชาเหล่านี้อาจเป็นวิชาที่เปิดสอนโดยคณะเศรษฐศาสตร์ หรือเป็นวิชาที่เปิดสอนโดยคณะอื่น ๆ ในระดับปริญญาตรี